
RECENZIE

TSOURAS, P. G.: NĚMECKÉ TANKY NA VÝCHODNÍ FRONTĚ. GENERÁL ERHARD RAUS A JEHO TANKOVÉ DIVIZE V RUSKU 1941 – 1945. Brno : Jota Military 2003, 335 s.

Na konci druhej svetovej vojny americká armáda rozbehla monumentálny projekt, ktorého hlavným zámerom bolo zmapovať dianie vojenských udalostí na európskych bojiskách z pohľadu nepriateľskej strany. Šlo o vôbec prvý pokus vo vojenskej histórii systematicky priblížiť udalosti z „druhej strany barikády“. Americký program vychádzal z jedinečnej príležitosti, ktorá spočívala v dosiahnutí totálneho víťazstva, ako aj v tom, že väčšina nepriateľských vyšších dôstojníkov, ktorá čelila ozbrojeným silám (nielen západných) Spojencov, bola v americkom, resp. britskom zajatí. Na základe pripraveného plánu bola zorganizovaná pomerne široká skupina vysokých nemeckých dôstojníkov, ktorá sa za postupného rozširovania plne venovala produkovaniu naratívnych textov (komentárov, posudkov a analýz) pojednávajúcich o operáciách nemeckých jednotiek proti americkým vojskám. Medzi najplodnejších „autorov“ sa zaradili poľný maršal Albert Kesselring a generálplukovník Franz Halder (ktorý bol šéfom programu pätnásť rokov), ďalšími, ktorí vo väčšej miere prispeli do projektu svojimi prácami, boli generálplukovník Lothar Rendulic, generáli tankových vojsk Fritz Bayerlein a Heinrich von Lüttwitz, generál pechoty Günther Blumentritt, generál delostrelectva Walter Warlimont či generál jazdeckta Siegfried Westphal. Do roku 1954 sa do programu postupne zapojilo 501 nemeckých generálov pozemných síl, Waffen-SS a Luftwaffe, jedenásť admirálov a stovky špecialistov. Väčšina z týchto nemeckých dôstojníkov bola po roku 1947 prepustená zo zajatia a formálne zamestnaná v americkej armáde na písanie manuskriptov na rôzne témy, opierajúc sa o vlastné skúsenosti a ukoristené archívne dokumenty a materiály, ktoré dostali k dispozícii. Výsledným efektom ich niekoľkoročného úsilia boli brožúrky amerického ministerstva obrany vydané v edícii *German Report Series*.

Jedným z hlavných prispievateľov do tejto série bol aj generálplukovník Erhard Raus – bol autorom hneď štyroch medzi prvých štrnástich vydaných spisov z nich: *Military Improvisations during the Russian Campaign* (Vojenské improvizácie behom ruskej ofenzívy), *German Defense Tactic against Russian Breakthroughs* (Nemecká obranná taktika proti ruským prielomom), *Russian Combat Methods* (Ruské bojové metódy) a *The Effects of Climate on Combat in European Russia* (Účinky klímy na boje v európskom Rusku). Prvé dve monografie boli obsiahnuté v knihe *The Anvil of War: German Generalship in Defense on the Eastern Front* (Vojnová nákovka: nemecká generalita v obrane na východnom fronte) vydané spoločne s prácou generálporučíka Oldwiga von Natzmera v roku 1994. Ďalšie dve boli zahrnuté v publikácii *Fighting in Hell: The German Ordeal on the Eastern Front (Boje v pekle: nemecká skúška ohňom na východnom fronte)*, vydané spoločne s kratšími príspevkami generálov pechoty Waldemara Erfurtha a Hansa von Greiffenberga v roku 1995. V Čechách vyšla v roku 1998 zásluhou pražského nakladateľstva Naše vojsko, avšak pod upraveným názvom *Válka jako peklo*. Táto kniha, ktorá sa dostala na naše knižné pulty v priebehu roka 2004 (tento raz zásluhou brnianskeho nakladateľstva Jota), obsahuje Rausove ďalšie dve, doposiaľ nepublikované, štúdie *The Pomeranian Battle and the Command in the East* (Bitka v Pomoransku a velenie na východe) a *Small Unit Tactics – Unusual Situations* (Taktiky nižších jednotiek – neobvyklé situácie).

Erhard Franz-Josef Raus (1889 – 1956) bol vedúcim predstaviteľom bleskovej vojny na východnom fronte a jedným z najlepších tankových veliteľov nemeckej armády. Ako veliaci ge-

Vojenská história

nerál tankovej divízie, neskôr armádneho zboru a nakoniec veliteľ niekoľkých tankových armád, sa zúčastnil nespočetného množstva bojových operácií, absolvoval nekonečné série bojov a ako skúsený „harcovník“ bol preverený v každej mysliteľnej bojovej situácii – zažil neuveriteľný útok a zdanlivo nezadržateľný postup nemeckých vojsk v úvodnej fáze operácie Barbarossa, potom postupný nárast ruského odporu, čoraz účinnejšie a ničivejšie nepriateľské protiútoky a nakoniec dlhý a vleklý ústup nemeckých vojsk. Neprejavil sa však len ako skvelý veliteľ, ale aj ako nadaný spisovateľ. Už v predchádzajúcich statiach preukázal svoj talent pri opise a vysvetľovaní bojov, či vykreslení ich samotnej atmosféry. Výnimočné osobné skúsenosti z ruského ťaženia v podaní penzionovaného generála Rausa sú aj v tejto knihe vzrušujúce a poučné. Práce nemeckých dôstojníkov nemali byť v rámci spomínaného amerického projektu koncipované podľa vzoru metodicky usporiadanej histórie účinkov mali skôr dosiahnuť sprostredkovanými lekciami z minulosti, napriek tomu sa Raus vo svojich príspevkoch vždy usiloval udalosti zoradiť chronologicky, a zrozumiteľným prejavom vytvoriť historické rozprávanie neuveriteľnej sily. Hoci sa vyjadruje k najrôznejším predmetom záujmu americkej armády, jeho taktické ponaučenia sú pretkané historickými opismi jednotlivých udalostí s rekonštrukciou príbehu konkrétnej vojenskej operácie. Zhodnotenia a lekcie, ktoré nasledujú za každou z udalostí, sú pritom vecné a jasné.

Kapitoly 1 až 4 pozostávajú z príspevkov o taktike nemeckých nižších jednotiek, ktoré približujú vojenské operácie Rausa počas funkcie veliteľa tankovej divízie a pešieho zboru. V 1. kapitole *Zahájenie Barbarossy* sa najprv sústreďuje na úvodné boje na sovietskej hranici, potom sa venuje neuveriteľnej sérii odvážnych akcií 6. tankovej divízie pri ťažení na Leningrad, ktoré viedli k vzniku sloganu „Raus zieht heraus!“ (Raus Vás z toho dostane), a ktorý sa stal názvom 2. kapitoly. Rozprávanie potom zavedie divíziu aj s jej veliteľom rovno uprostred zúfalej situácie na začiatku roku 1942 tvárou v tvár krutej ruskej zimy a mohutnej sovietskej ofenzívy. Kapitola 3 *Za oslobodenie Stalingradu* približuje dramatické udalosti z prelomu roka 1942 a 1943, keď ostrieľaná divízia so svojim húževnatým veliteľom viedla záchranné práce na oslobodenie nemeckých vojsk, ktoré uviazli v „Stalinovom meste“. Kapitola 4 s názvom *Boje podél Donce* potom vysvetľuje jednotlivé aspekty jeho zúfalej a húževnatej obrany Charkova po fatálnej porážke v Kurskom oblúku, tentoraz z pozície veliteľa XI. armádneho zboru.

Kapitola 5 pozostáva z krátkeho vylíčenia udalostí v Pomoransku v záverečnej fáze vojny, kde velil, resp. mal veliť tankovej armáde. Táto kapitola ponúka jeden z najzasvätenejších pohľadov do problematiky velenia vojenských operácií na tej najvyššej úrovni. Detailné a otvorené rozhovory Rausa s Reichsführerom SS Heinrichom Himmlerom, ako veliteľom Skupiny Armád Wisla, o vojenskej situácii vo februári 1945 a jeho katastrofická správa, ktorú predniesol samotnému Führerovi neopakovateľným spôsobom, poskytujú tiež pohľad do celkovej atmosféry v Hitlerovom Hlavnom stane, predchnutej na jednej strane rezignovaným duchom zmierenia, na strane druhej absolútnou absenciou reálneho prístupu k hodnoteniu nielen situácie, ale aj vlastných možností. Rausova strohá profesionálna analýza katastrofickej situácie v operačnom sektore nielen jemu pridelenej 11. SS tankovej armády, ale aj v operačnom pásme jemu nadriadenej Skupiny armád Wisla, výrazne kontrastuje s rozpačitými reakciami Hitlera a jeho „päťolízáčov“.

Autor pri hodnotení konkrétnych bojových situácií využíva tiež príležitosť vyložiť aspekty modernej vojny, predovšetkým však taktických a veliteľských koncepcií nemeckej armády. Tie sa museli, podobne ako na iných frontoch, vysporiadať s novými zbraňami a novou taktikou nepriateľa. Udalosti stavali veliteľov a ich vojakov do nezvyčajných situácií, ktoré neboli stanovené v predpisoch a neboli ani predmetom výučby. To, ako sa s podobnými problémami vysporiadavali nemeckí dôstojníci, plasticky a veľmi živo poukazuje táto kniha. Čitateľ má príležitosť plasticky sledovať ako dôstojnícky zbor, ktorého príslušníci boli vedení k prevzatíu plnej zodpovednosti za situáciu a nezávislé konanie, nachádzal riešenia neobvyklých, často

Vojenská história

zdanlivo neriešiteľných problémov. Nevyhnutná dávka improvizácie sa v spojení s odhodlaním statočných vojakov ukázala byť ako jeden z rozhodujúcich faktorov, ktorý umožnil nemeckej armáde sa tak dlho udržať. Ako z knihy vyplýva, a ako to zdôraznil v predhovore k vydaniu sám bývalý náčelník generálneho štábu nemeckých pozemných vojsk generálplukovník Franz Halder, najdôležitejším faktorom pre dosiahnutie úspechu je vždy silný veliteľ s veľkou schopnosťou motivácie.

Tak ako všetky príspevky zhotovené v rámci *German Report Series*, aj pri písaní tohto sa Američania rozhodli nevnucovať ich autorom ich vlastné myšlienky. Všetky názory sú preto prezentované a podané bez interpretácie americkej strany, čo bola (najmä, ak vezmeme do úvahy typický americký štýl, vidieť veci najmä zo svojho zorného uhla) pozoruhodná demonštrácia profesionálnej zdržanlivosti. Treba tiež upozorniť na dôležitú skutočnosť, že všetky zmienky o metódach a štandardnej taktike pechoty a tankových vojsk sa vzťahujú výlučne k nemeckým bojovým náukám a platia pre jednotky organizované a vyzbrojené v súlade s nemeckými predpismi.

Vďaka za sprístupnenie cenných komentárov k jednotlivým formám boja nemeckých tankových jednotiek a konkrétnym udalostiam patrí človeku, ktorý verejnosti „predložil“ aj Rausove dve predchádzajúce práce, o ktorých sme hovorili v úvode tejto anotácie. Editoval ich popredný americký odborník na východný front, podplukovník Armády Spojených štátov v zálohe Peter G. Tsouras, ktorý je dlhoročným analyzátorom v službách Národného spravodajského centra americkej armády (US Army National Ground Intelligence Center). Vydaním tejto publikácie završuje „trilógiu“ Rausových analytických štúdií o vedení bojovej činnosti na východnom fronte. Editor v snahe poskytnúť čitateľovi nevyhnutný kontext, aj tu významnou mierou rozšíril pôvodné skromné poznámky v spisoch autora (tu treba povedať, že na ich príprave si mohol dať viac záležať. Niektoré chyby tak nevyhnutne uberajú na úrovni jeho odbornosti a negatívne vplyvajú hlavne na jeho profesionálny kredit. Ostáva len dúfať, že pri písaní napr. prvej poznámky hlavného textu na str. 37, ktorá obsahuje hneď niekoľko nezmyslov, si autor vybral slabší deň). Tam, kde to bolo potrebné, autor korigoval Rausove mylné informácie o sovietskej bojovej organizácii, z ktorých vychádzal najmä pri rekonštrukcii udalostí pri Stalingrade na základe údajov nemeckej rozviedky, ktorá, ako vieme, sa neraz „vyznamenala“. Aby sa mohol čitateľ dostatočne orientovať, zaradil editor na záver publikácie históriu a organizáciu 6. tankovej divízie s krátkou históriou programu *Foreign Military Studies*, v rámci ktorého mohli tieto sprístupnené príspevky vzniknúť. Oceniť treba aj profesionálny životopis Erharda Rausa, ktorý editor vhodne umiestnil hneď na úvod publikácie pred samotným výkladom. Vášnivým záujemcom o memoárovú literatúru druhej svetovej vojny ju preto vrelo odporúčame ako nielen zdroj podnetného čítania, ale aj strohých faktov a úvah. Rozhodne by nemala chýbať v knižnici každého „vojenského profesionála“.

Alex Maskalik

BIBLIOGRAFIA

SLOVENSKO V ROKOCH DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY

VÝBEROVÁ BIBLIOGRAFIA PUBLIKOVANÝCH PRÁČ V ROKOCH 2000 – 2004

V súvislosti so šesťdesiatym výročím víťazstva nad fašizmom a ukončenia druhej svetovej vojny bola spracovaná bibliografia, ktorá je pokračovaním výberovej bibliografie publikovanej k predchádzajúcemu okrúhlemu 55. výročiu ukončenia druhej svetovej vojny (uverejnená v dvoch častiach vo Vojenskej histórii, č. 3-4/2000, s. 149-168 a č. 1/2001, s. 147-163). Nadväzujúca výberová bibliografia prináša bibliografický súpis pôvodných vedeckých a odborných prác, ako aj popularizačno-odbornej tvorby k problematike Slovenska v období druhej svetovej vojny so zameraním na aspekty vojenské a vojenskopolitické a dokumentuje výsledky, zameranie, ako aj určitý posun slovenskej a sčasti aj zahraničnej historiografie v skúmaní a spracovaní danej problematiky. Umožňuje tiež sledovať spracovanie určitých dielčích tém z rôznych aspektov a naopak zistiť, ktoré udalosti a problémy neboli v doterajšej odbornej literatúre tematizované.

Bibliografia obsahuje základné informácie o monografiách, syntézach, mono- i polytematických zborníkoch, vedeckých štúdiách, statiach, edíciách prameňov, odborných článkoch. Nezahrňa materiály publicistického a didaktického charakteru, pamätnice, recenzie, medailóny, správy, kroniky, práce dokumentujúce umeleckú reflexiu vojnovnej tematiky a protifašistickej rezistencie. Vnútna previazanosť súvislostí daného obdobia s rokom 1938 by si vyžadovala začleniť v širšom rozsahu aj príspevky, ktoré sa k jeho udalostiam vzťahujú, avšak neumožnil to limit publikačného priestoru. Štúdie jednotlivých autorov v monotematických zborníkoch nie sú v bibliografii rozpisované samostatne, uvádzaný je len obsah zborníka. Štruktúra bibliografie vychádza zo širších alebo užších tematických skupín radených chronologicky, v rámci ktorých sú jednotlivé záznamy radené abecedne. V publikačne početnejšie zastúpených skupinách sú predradené knižné publikácie a potom nasledujú ostatné materiály.

Pri spracovaní výberovej bibliografie boli použité interné kartotéky a ďalšie sekundárne zdroje knižnice Vojenského historického ústavu, Slovenská národná bibliografia, Bibliographie internationale d'histoire militaire, zoznamy použitej, odporúčanej a citovanej literatúry v predmetných monografiách.

SLOVENSKÁ REPUBLIKA 1939 – 1945

– VŠEOBECNÉ DEJINY, VNÚTORNÁ A ZAHRANIČNÁ POLITIKA

BOBÁK, Ján, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945. – Martin : Vyd. Matice slovenskej, 2000. – 290 s.; [Z obsahu:] *Deák, L.:* Slovensko v strednej Európe – od autonómie po vyhlásenie samostatnosti (1938 – 1939), s. 9-18; *Đurica, M. S.:* Vznik a trvanie prvého Slovenského štátu, s. 19-36; *Petruf, P.:* Zahraničná politika Slovenského štátu, s. 37-46; *Hrnko, A.:* Zaradovanie Slovenskej republiky do systému medzinárodných vzťahov (1939 – 1940), s. 47-55; *Vnuk, F.:* Slovenská štátnosť v politike SNR v Londýne a v koncepcii Milana Hodžu, s. 56-66; *Bobák, J.:* Slovenská otázka v politike českej emigrácie v rokoch 1939 – 1945, s. 67-94; *Michelko, R.:* Ústavný systém prvej Slovenskej republiky, s. 94-100; *Mulík, P.:* Katolícka cirkev a politika Slovenskej republiky 1939 – 1945, s. 101-113; *Tkáč, M.:* Slovenské hospodárstvo v rokoch 1939 – 1945, s. 114-125; *Mazúr, M.:* Činnosť Slovenskej národnej banky v rokoch 1939 – 1945, s. 16-141; *Magdolenová, A.:* Slovenská kultúra v rokoch 1939 – 1945, s. 142-154; *Brázda, A.:* Pohľady na duchovnú tvorbu z obdobia prvej slovenskej republiky, s. 155-160; *Janek, J.:* Školský zákon z roku 1940, s. 161-166; *Valach, J.:* Činnosť Matice slovenskej v rokoch 1939 – 1945, s. 167-

173; *Konečný, S.*: Rusínska otázka v období prvej Slovenskej republiky, s. 174-181; *Štefanský, V.*: Slovenská armáda v rokoch 1939 – 1944, s. 182-189; *Krásnovský, B.*: Ozbrojené zložky Slovenského štátu v období august 1944 – máj 1945, s. 190-201; *Letz, R.*: Pokus o nastolenie moci ľudovej demokracie na Slovensku v roku 1944 a otázka právnej kontinuity prvej Slovenskej republiky, s. 202-211; *Rusnák, D.*: Slovenská republika v rokoch 1939 – 1945 vo fondoch Slovenského národného archívu v Bratislave, s. 212-221; *Rydlo, J. M.*: Prvá slovenská republika (1939 – 1945) v domácej a zahraničnej historiografii (Výberová bibliografia), s. 222-270.

CHYTKA, Stanislav V., zost.: Ružomerská vzbura 1939 : Zborník vystúpení zo seminára 11. júna 1999. – Bratislava : Slov. zväz protifašistických bojovníkov, 2000. – 82 s., tabl.; [Z obsahu:] *Kováčová, V.*: Slovenská republika 1939 – 1945, s. 11-20; *Šimunič, P.*: Slovenská armáda a začiatky vojenského odboja (marec – august 1939), s. 21-34; *Chytka S. V.*: Ružomerská vzbura a umlčané povstanie, s. 35-50; *Vaněk, O.*: Tušenie spravodajských súvislostí ružomerskej vzbury, s. 51-58; *Chytka, S. V.*: Ružomerská vzbura: spomienky, ohlasy, interpretácie, s. 59-76; *Chytka, S. V.*: Osudy prvých, s. 77-81.

Ružomerská vzbura 1939 : Zborník vystúpení zo seminára 11. júna 1999. – Ružomberok : OV SZPB, [2000]. – 1 CD ROM

LACKO, Martin, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov I. Zborník príspevkov z prvého sympózia Katedry histórie Filozofickej fakulty UCM Trnava, Modrová 19. – 20. apríla 2002. – Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2002. – 201 s. : tabl.; [Z obsahu:] *Podolec, O.*: K niektorým prvkom prvej slovenskej ústavy a ich reálnej aplikácii v politickom systéme štátu, s. 11-31; *Petranský, Ivan A.*: Katolícka cirkev v období prvej Slovenskej republiky, s. 33-52; *Stráška, J.*: Hospodárska spolupráca medzi Slovenskom a Švajčiarskom v rokoch 1939 – 1945, s. 53-76; *Michela, M.*: Miesto a úloha Karola Murgaša v radikálnom prúde slovenskej politiky v období rokov 1939 – 1941, s. 77-106; *Gniazdowski, M.*: Obraz vojnového Slovenska v poľskej ilegálnej brožúre Dziejście Slowacja z roku 1943, s. 107-124; *Súdny, B.*: Úlet osemčlennej skupiny slovenských vojenských letcov z Piešťan do Poľska dňa 7. júna 1939, s. 125-140; *Štibraný, V.*: Slovenskí vojaci v boji o Rostov na Done, s. 141-154; *Medvecký, M.*: Represie príslušníkov Zaisťovacej divízie voči civilnému obyvateľstvu na obsadenom území ZSSR, s. 155-166; *Budaj, M.*: Národnostné menšiny v Maďarskej kráľovskej armáde v rokoch 1939 – 1943, s. 167-177; *Repa, R.*: Prítomnosť Sicherheitsdienstu v Senici a postup sovietskej armády, s. 179-188; *Lacko, M.*: Prístup historika k pramennej báze najnovších dejín. (Niekoľko poznámok na okraj problému), s. 189-198.

LACKO, Martin, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov II. Zborník príspevkov z druhého sympózia Katedry histórie FF UCM Trnava, Lúka 9. – 10. apríla 2003. – Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2003. – 321 s.; [Z obsahu:] *Baka, I.*: Hlinkova slovenská ľudová strana od 6. októbra 1938 do salzburských rokovaní v lete 1940, s. 11-37; *Podolec, O.*: Postavenie a činnosť Snemu Slovenskej republiky v prvej etape štátnej samostatnosti, s. 39-53; *Tišliar, P.*: K otázke organizácie a fungovania štátnej správy na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, s. 55-81; *Dąbrowski, D.*: Medzi Těšínskym a Podkarpatskou Rusou. (K niektorým aspektom poľskej diverzie na Slovensku v rokoch 1938 – 1939), s. 83-95; *Michela, M.*: Vznik slovenského vyslanectva v Chorvátsku a činnosť Karola Murgaša, chargé d'affaires v Záhrebe v roku 1941, s. 97-123; *Gniazdowski, M.*: K otázke prítomnosti poľských utečencov na obsadenom území južného Slovenska počas II. svetovej vojny, s. 125-148; *Zückert, M.*: Na margo obrazu Slovenska v publikáciách národnosocialistického Nemecka, s. 149-157; *Ševčíková, M.*: Povstalecká Slovenská národná rada. (Na okraj problematiky), s. 159-177; *Mičianik, P.*: Vstup Slovenskej republiky do vojny proti ZSSR, s. 179-220; *Súdny, B.*: Úlety slovenských letcov v rokoch 1939 – 1941, s. 221-234; *Štibraný, V.*: Boj o kótu 260. (Slovenská Rýchla divízia na Kaukaze v auguste a septembri 1942), s. 235-248; *Lacko, M.*: Udalosti 30. októbra 1943 pri Kachovke – mýty a skutočnosť, s. 249-278; *Ryník, J.*: Tatra banka v procese koncentrácie bánk na Slovensku (1939 – 1945), s. 279-290; *Martauzová, J.*: Riešenie tzv. židovskej otázky v Trnave, s. 291-307; *Repa, R.*: Ozbrojené stretnutie v Prietrži vo februári 1945, s. 309-317.

ŠOVČÍKOVÁ, Darina, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 : Výberová bibliografia článkov za obdobie rokov 1989 – 1994. – Banská Bystrica : Štátna vedecká knižnica, 2000. – 193 s.

VANĚK, Oldřich – ŠIMKO, Juraj: Prednášky z národných a vojenských dejín Slovenska 3. – Lipt. Mikuláš : Vojenská akadémia, 2001. – 94 s., bibliogr.

* * *

BAKA, Igor: Slovensko ako nástupný priestor vo vojne proti Poľsku. – In: Slovensko vo vojnách a v konfliktoch v 20. storočí. Zborník referátov z vedeckej konferencie v Bratislave 15. – 16. októbra 2002. / Ed. M. Štefanský, I. Purdek – Bratislava : Vojenský historický ústav, 2003, s. 127-143.

BAKA, Igor: Vznik, organizácia a činnosť Hlinkovej mládeže v rokoch 1938 – 1940. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 3 (2004), s. 21-40.

BOBRÍK, Miroslav: Činnosť Nemeckého telocvičného a športového zväzu v období Slovenského štátu (1939 – 1945). – In: Historický časopis. – Roč. 48, č. 3 (2000), s. 505-516.

GAJDOŠ, Milan: Vatikán a Slovenský štát. 1. – 3. – In: Bojovník. – Roč. 55, č. 21 – 23 (2000), s. 8 : fotogr.

ČAPLOVIČ, Miloslav: Prvá i posledná návšteva : Prezident Emil Hácha na Slovensku. – In: Historická revue. – Roč. 11, č. 1 (2000), s. 14-16 : fotogr.

GAZDILOVÁ, Soňa: Nemecká menšina na Slovensku koncom druhej svetovej vojny. – In: Moderní dejiny 10. Sborník k dejinám 19. a 20. storočí. – Praha : HÚ AV ČR, 2002, s. 111-136.

HOENSCH, Jörg K.: Grundzüge und Phasen der deutschen Slowakei-Politik im Zweiten Weltkrieg. – In: Begegnung und Konflikt. / Ed. J. K. Hoensch – Essen, 2001, s. 147-172.

HRADSKÁ, Katarína: Jozef Tiso v Hitlerovom hlavnom stane a na Ukrajine roku 1941 vo svetle nemeckých dokumentov. – In: Historický časopis. – Roč. 51, č. 4 (2003), s. 685-694.

JANAS, Karol: Vizová politika slovenského štátu. – In: Historická revue. – Roč. 14, č. 11 (2003), s. 34 : fotogr., mp.

JANKOVIČ, Vojtech: Čím sa prevínil Dr. Tiso? – In: Historické a národné vedomie inteligencie Slovenska 2. – Nitra 2001, s. 77-79.

KATREBA, Zoltán: Medzníky 2. svetovej vojny a Slovensko. – In: Spoločnosť, armáda, osobnosť. – Roč. 7, č. 1 (2000), s. 91-96.

KATREBA, Zoltán: Vojenské a politické kroky predchádzajúce vstupu Slovenskej republiky do vojny proti Sovietskemu zväzu v roku 1941. – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 2 (2000), s. 36-56 : tabl.

KATREBA, Zoltán: Využitie slovenského územia pre nástup nemeckých vojsk proti Sovietskemu zväzu v roku 1941. – In: Slovensko vo vojnách a v konfliktoch v 20. storočí. Zborník referátov z vedeckej konferencie v Bratislave 15. – 16. októbra 2002. / Ed. M. Štefanský, I. Purdek – Bratislava : Vojenský historický ústav, 2003, s. 144-156.

KÁZMEROVÁ, Ľubica: Vatikánska misia Karola Sidora. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 4, č. 1-2 (2004), s. 40-41 : fotogr.

LACKO, Martin: Rokoval Tiso s Moskvou? – In: Historická revue. – Roč. 12, č. 7 (2001), s. 32 : fotogr.

LETZ, Róbert: Zápisky Alexandra Macha. – In: Historický zborník 12, č. 1-2. – Martin : Matica slovenská, 2002, s. 65-81.

MARJINA, Valentína V.: Československo-sovetskije otnošenija v diplomatičeskich peregovorach 1939 – 1945 gg. – In: Novaja i novejšaja istorija. – Č. 4 (2000), s. 144-151.

MAZÚR, Miloš: Rub a líce slovenského zlatého pokladu : Štátna zbierka v rokoch 1939 – 1945. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 4 (2002), s. 13-15 : fotogr.

MIČIANIK, Pavel: Geopolitické postavenie Slovenska v rokoch 1939 – 1941. – In: Politické vedy. – Roč. 6, č. 2 (2003), s. 7-30.

MIČKO, Peter: Tretia ríša a slovenské hospodárstvo. – In: Historická revue. – Roč. 14, č. 2 (2003), s. 24-26 : fotogr.

PEKÁR, Martin: 22. jún 1941 a Slovensko, s osobitným dôrazom na pomery v Šarišsko-zemplínskej župe. – In: Ročenka katedry dejín FHPV PU 2002. / Zost. M. Pekár – Prešov : Univerzum, 2002, s. 71-78, tabl.

PEKÁR, Martin: Politické aktivity maďarskej menšiny na východnom Slovensku v rokoch 1939 – 1944 v zrkadle župnej agendy. – In: Ročenka katedry dejín FHPV PU / Zost. M. Pekár – Prešov : Univerzum, 2003, s. 128-142, tabl.

PETRUF, Pavol: Vichystické Francúzsko a diplomatické uznanie Slovenskej republiky. – In: Historický časopis. – Roč. 48, č. 1 (2000), s. 131-152.

PODOLEC, Ondrej: Postavenie obecnej samosprávy na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. – In: Historický časopis. – Roč. 51, č. 4 (2003), s. 647-668.

PODOLEC, Ondrej: Slovensko-maďarské konflikty a ich odraz na pôde slovenského snemu. – In: Slovensko vo vojnách a v konfliktoch v 20. storočí. Zborník referátov z vedeckej konferencie v Bratislave

15. – 16. októbra 2002. / Ed. M. Štefanský, I. Purdek – Bratislava : Vojenský historický ústav, 2003, s. 182-193.

RYCHLÍK, Jan: Obdobie pred Slovenským národným povstaním v správach bulharských diplomatov. – In: Historický časopis. – Roč. 49, č. 3 (2001), s. 515-534.

RYCHLÍK, Jan: Slovensko-chorvátske vzťahy v letech 1941 – 1945. – In: Slovanské historické studie 26. – Praha : Academia, 2000, s. 265-283.

ŠENŠEL, Ivan: Evanjelici a vojnový Slovenský štát. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 26 (2004), s. 11.

ŠIMUNIČ, Pavel: Záver 2. svetovej vojny v Európe a Slovensko. – In: Spoločnosť, armáda, osobnosť. – Roč. 7, č. 1 (2000), s. 83-90.

ŠIMÚNEK, Pavel – SPEYCHAL, Robert: Predmety z doby Slovenského štátu ve sbírkách VHÚ. – In: Historie a vojenství. – Roč. 53, č. 2 (2004), s. 138-139 : fotogr.

ŠTEFÁNIKOVÁ, Antónia: O niektorých aspektoch zahraničného obchodu Slovenskej republiky v období rokov 1939 – 1945. – In: Historický časopis. – Roč. 48, č. 3 (2000), s. 462-477 : tabl.

TURZA, Peter: Vývoj slovenského vojenského múzejníctva v rokoch 1939 – 1945. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 3 (2001), s. 92-104 : tabl.

ZAHRANIČNOPOLITICKÉ SÚVISLOSTI VO VZŤAHU K SLOVENSKU

HOENSCH, Jörg K.: Slovensko a Hitlerova východná politika. – Bratislava : Veda, 2001. – 231s., bibliogr., reg.

TÖNSMEYEROVÁ, Tatjana: Das dritte Reich und die Slowakei. Politische Alltag zwischen Kooperation und Eigensinn. – Paderbor : Verl. Ferdinand Schöningh, 2003. – 387 s.

ZÁČEK, Rudolf: Projekt československo-polské konfederace v letech 1939 – 1943. – Opava : SÚ SZM, 2001. – 247 s., pram. a lit.

* * *

BYSTRICKÝ, Valerián: Nacistické Nemecko a vznik Slovenského štátu. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. (2001), s. 41-61.

BYSTRICKÝ, Valerián: V plánoch Hitlera. Nacistické Nemecko a vznik Slovenskej republiky. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 5 (2002), s. 25-27 : fotogr.

GNIAZDOWSKI, Mateusz: Kontakty Wacława Lipińskiego so Slovenskom za druhej svetovej vojny a jeho predstavy o budúcom politickom usporiadaní strednej Európy. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 2 (2003), s. 21-30.

HLAVA, Bohuslav: Recipročné návštevy S. V. Kaftanova a J. Siváka v kontexte slovensko-sovietskych vzťahov v rokoch 1939 – 1940. – In: Historický časopis. – Roč. 50, č. 4 (2002), s. 607-618.

HRNKO, Anton: Nemecká vojenská misia na Slovensku 1939 – 1944. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 3 (2002), s. 25-27 : fotogr.

IVANICKOVÁ, Edita: Slovensko a slovenská otázka vo vojnových plánoch Veľkej Británie 1939 – 1945. – In: Slovensko vo vojnách a v konfliktoch v 20. storočí. Zborník referátov z vedeckej konferencie v Bratislave 15. – 16. októbra 2002. / Ed. M. Štefanský, I. Purdek – Bratislava : Vojenský historický ústav, 2003, s. 172-181.

KATREBA, Zoltán: Medzníky 2. svetovej vojny a Slovensko. – In: Spoločnosť, armáda, osobnosť. – Roč. 7, č. 1 (2000), s. 91-96.

LIPTÁK, Ľubomír: Geopolitické predstavy o Slovensku počas druhej svetovej vojny, ich vplyv na režim a odboj. – In: Nacionálno-socialistický systém vlády. Ríšska župa Sudety, Protektorát Čechy a Morava, Slovensko / Ed. M. Glettler, L. Lipták, A. Míšková – Bratislava : AEP, 2002, s. 113-226.

MELZER, R.: Vojenská služba karpatských Nemcov v Zbraniach SS v rokoch 1939 – 1945. – In: Acta Historica Neosoliensia V. – Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB, 2002, s. 176-193.

PETRUF, Pavol: Vichystické Francúzsko a diplomatické uznanie Slovenskej republiky. – In: Historický časopis. – Roč. 48, č. 1 (2000), s. 131-152.

SLÁDEK, Oldřich: Nový prostriedok boje – rádiové protihry na území Slovenska. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 3 (2001), s. 53-63.

Vojenská história

ŠIMUNIČ, Pavel: Súvislosti jednej zmluvy. – In: Armáda. – Roč. 8, č. 12 (2000), s. 21-23 : fotogr. /čs.-sov. 1943/

TÖNSMEYEROVÁ, Tatjana: Od ochranného přátelství k okupační moci vnímání německého vlivu slovenskou elitou. – In: Nacionálno-socialistický systém vlády. Ríšska župa Sudety, Protektorát Čechy a Morava, Slovensko / Ed. M. Glettler, L. Lipták, A. Míšková – Bratislava : AEP, 2002, s. 227-237.

MOCENSKO-REPRESÍVNY APARÁT SR

LIPTÁK, Eubomír: Das politische System der Slowakischen Republik 1939 – 1945. – In: Autoritäre Regime in Ostmittel- und Südosteuropa 1919 – 1944. / Hrsg. E. Oberländer – Paderbor 2001, s. 299-333.

MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír: Dějiny policie a četnictva III. Protektorát Čechy a Morava a Slovenský stát (1939 – 1945). – Praha : Police History, 2001. – 230 s.

* * *

BAKA, Igor: K pôsobeniu mocensko-represívneho aparátu a režimu Slovenského štátu v súvislosti s vojnou proti Poľsku. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 4 (2001), s. 35-53.

BAKA, Igor: Mechanizmus, ciele a metódy pôsobenia ľudáckej propagandy v rokoch 1938 – 1939. – In: Historický časopis. – Roč. 51, č. 2 (2003), s. 277-294.

BAKA, Igor: Spolupráca a vzťahy medzi Hlinkovou gardou a slovenskou armádou (1939 – 1941). – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 1 (2002), s. 110-122.

ČAPLOVIČ, Miloslav – BAKA, Igor – KATREBA, Zoltán: Die Verwandlung des Feindesbildes in der slowakischen Gesellschaft in den Jahren 1938 – 1945. – In: War, Military and Media from Gutenberg to Today. 29th International Congress of Military History Bucharest, Romania, August 10. – 15. 2003. ACTA. – Bucharest : Military Publishing House, 2004, s. 436-456.

HRUŠOVSKÝ, Ivan: Spomínajme a nezabúdajme 1. – 2. In: Bojovník. – Roč. 45, č. 14 – 15 (2000), s. 7.

HUBENÁK, Ladislav: Rasové zákonodarstvo na Slovensku (1939 – 1945). – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 3 (2004), s. 29-30 : fotogr.

HUDEČKOVÁ, Viera: Politický systém Slovenskej republiky (1939 – 1945). – In: Ročenka Katedry dejín FHPV PU / Zost. M. Pekár – Prešov : Univerzum, 2003, s. 219-227.

JANAS, Karol: Návrat k župám v roku 1940. – In: Historická revue. – Roč. 13, č. 11 (2002), s. 24-25 : fotogr.

KÁRPÁTY, Vojtech: Pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy Prešov. – In: Regioálne dejiny a dejiny regiónov. Ročenka Katedry dejín FHPV PU 2004. – Prešov : Univerzum, 2004, s. 223-230.

LIPTÁK, Eubomír: Das politische System der Slowakischen Republik 1939 – 1945. – In: Autoritäre Regime in Ostmittel- und Südosteuropa 1919 – 1944. / Hrsg. E. Oberländer – Paderbor 2001, s. 299-333.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Dvojnásobné zmocnenie sa vlády na Slovensku v rokoch 1938/39 v porovnaní s „Machtergreifung“ v rokoch 1933/34 v Nemecku. – In: Nacionálno-socialistický systém vlády. Ríšska župa Sudety, Protektorát Čechy a Morava, Slovensko / Ed. M. Glettler, L. Lipták, A. Míšková – Bratislava : AEP, 2002, s. 185-211.

PEKÁR, Martin: Politický systém prvej SR so zreteľom na postavenie regiónu (štruktúrna analýza s príkladom Šariško-zemplínskej župy). – In: Regioálne dejiny a dejiny regiónov. Ročenka Katedry dejín FHPV PU 2004. – Prešov : Univerzum, 2004, s. 195-212.

SLNEKOVÁ, Veronika – DUDÁŠOVÁ, Jana: Niektoré znaky antisemitskej propagandy a ich uplatnenie na stránkach regionálnej tlače v prvej etape budovania totalitného politického systému na Slovensku 1938 – 1940. Modelové mesto Trnava. – In: Rasové násilie v dejinách a v prítomnosti. – Bratislava 2001, s. 65-75.

KONCENTRAČNÉ A PRACOVNÉ TÁBORY NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

BAKA, Igor: Židovský tábor v Novákoch 1941 – 1944. – Bratislava : Zing Print, 2001. – 115 s. /14 s./ : fotogr., mp., tabl.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – BAKA, Igor – KAMENEC, Ivan: Holokaust na Slovensku 5. Židovské pracovné tábory a strediská na Slovensku 1938 – 1944. Bratislava : Nadácia M. Šimečku – Židovská náboženská obec – VHÚ, 2004. – 352 s., reg.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Židovské pracovné stredisko v Degeši v dokumentoch. – In: Studia Historica Nitriensia X. – Nitra : Katedra histórie a Katedra archeológie FF UKF, 2002, s. 219-236.

VARINSKÝ, Vladimír: Tábory nútenej práce na Slovensku v rokoch 1941 – 1953. – Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004. – 125 s., príl., reg., res.

VOJNOVÝ PRIEMYSEL

HOLEC, Roman: Osud jednej stredoeurópskej továrne. Vzostupy a pády bratislavskej Dynamitky. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 3, č. 2 (2003), s. 9-11 : fotogr.

KATREBA, Zoltán: Vojenská továreň 5 – Vojenský technický a chemický ústav v Zemianskych Kostoľanoch (1939 – 1940). – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 1 (2002), s. 29-51.

PALKOVIČOVÁ, Vlasta: Skaza najväčšej slovenskej zbrojovky. – In: Historická revue. – Roč. 13, č. 6 – 7 (2002), s. 38-39 : fotogr.

ŠUŠKA, Michal: Kolaborácia a odboj : V českom a slovenskom vojnovom priemysle v 2. svetovej vojne. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 1 (2001), s. 7 : fotogr.

TVAROŠKA, Rudolf: Výroba V-2 na Slovensku. – In: Armáda. – Roč. 9, č. 11 (2001), s. 26-27 : fotogr.

K DEJINÁM OKUPOVANÝCH ČASTÍ SLOVENSKA

ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar: Okupované územia južného Slovenska, politické koncepcie 1938 – 1945. – In: Nacionálno-socialistický systém vlády. Ríšska župa Sudety, Protektorát Čechy a Morava, Slovensko / Ed. M. Glettler, L. Lipták, A. Míšková – Bratislava : AEP, 2002, s. 239-253.

DEÁK, Ladislav: Viedenská arbitráž. 2. november 1938. Dokumenty I. 20. september – 2. november 1938. / Zodp. red. M. Popovičová – Martin : Matica slovenská, 2003. – 304 s.

DEÁK, Ladislav: Viedenská arbitráž. 2. november 1938. Dokumenty II. Okupácia (2. november 1938 – 14. marec 1939). / Zodp. red. M. Popovičová – Martin : Matica slovenská, 2003. – 304 s.

JOHN, Miloslav – KLIMENT, Charles K. – NAKLÁDAL, Břetislav: Březen 1939. – Praha : Ares – Naše vojsko, 2004. – 277 s. : fotogr., mp., príl., lit.

* * *

BAKA, Igor: Naprávanie krivdy na ľudácky spôsob : Sporné slovensko-poľské pomedzie v rokoch 1939 – 1945. – In: História – Nová revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 1, č. 6 (2001), s. 14-16 : fotogr., mp.

HÁMORI, Péter: Kiserlet a visszacsatolt felvidéki területek társadalmi és szociális integrálására : A Magyar a Magyarért Mozgalom története (1938 – 1940). – In: Századok. – Roč. 135, č. 3 (2001), s. 569-624.

JANAS, Karol: Okupácia Slovenska v marci 1939. – In: Historická revue. – Roč. 13, č. 8-9 (2002), s. 22-23 : fotogr.

NĚMEČEK, Jan – NOVÁČKOVÁ, Helena – SEDLÁKOVÁ, Monika: Zpráva vládního delegáta Františka Němce o vývoji na Podkarpatské Rusi 1944. – In: Sborník archivních prací. – Roč. 50, č. 1 (2000), s. 121-203.

POHRANIČNÉ KONFLIKTY SR

CSÉFALVAY, František: Horúci záver marca 1939. – In: Armáda. – Roč. 9, č. 3 (2001), s. 19-21 : fotogr.

CSÉFALVAY, František: Maďarsko-slovenský ozbrojený konflikt v marci 1939. – In: Slovensko vo vojnách a v konfliktoch v 20. storočí. Zborník referátov z vedeckej konferencie v Bratislave 15. – 16. októbra 2002. / Ed. M. Štefánský, I. Purdek – Bratislava : Vojenský historický ústav, 2003, s. 117-126.

CSÉFALVAY, František: Predohra a priebeh maďarsko-slovenského ozbrojeného konfliktu v marci 1939. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 2 (2004), s. 39-58.

DEÁK, Ladislav: Cséfalvay, František: Predohra a priebeh maďarsko-slovenského ozbrojeného konfliktu v marci 1939. (Názory a polemika) – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 3 (2004), s. 128-133.

CHORVÁT, Peter: Vojenská zrážka pri Jesenskom 5. októbra 1938. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 3 (2004), s. 79-90.

ISTVÁN, Janek: Az elfelejtett háború : A szlovák-magyar kis háború története 1939 márciusában. – In: Történelmi Szemle. – Roč. 43, č. 3-4 (2001), s. 299-313 : mp.

KATREBA, Z.: Neznámy dokument o maďarsko-slovenskom konflikte v marci 1939 (prvá časť). – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 2 (2003), s. 96-114; druhá časť: č. 3 (2003), s. 86-103; tretia časť: č. 4 (2003), s. 78-95.

MALÁ vojna na východe Slovenska v roku 1939 nebola vôbec malá. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 6 (2000), s. 12 : fotogr.

PEKÁR, Martin: Región Šariša v čase medzi Mníchovom a 14. marcom 1939. – In: Veľká politika a malé regióny. / Zost. P. Švorc – Prešov : Graz, 2002, s. 220-228.

ŠUMICHRASŤ, Peter – BAKA, Igor: Dokumenty o činnosti slovenského letectva v maďarsko-slovenskom ozbrojenom konflikte v marci 1939. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 1 (2003), s. 74-91 : tabl.

ŠUMICHRASŤ, Peter: Malá vojna v marci 1939. – In: Obrana. – Roč. 9, č. 6 (2001), s. 14.

SLOVENSKÁ ARMÁDA

KLIMENT, Charles K. – NAKLÁDAL, Břetislav: Slovenská armáda 1939 – 1945. / Odp. red. B. Čenda – 2. dopl. vyd. – Praha : Naše vojsko, 2003. – 360 s., 1 obr. a 1 mp. príl. : fotogr., mp.

STANISLAV, Ján – KLABNÍK, Viliam: Slovenské letectvo 1944 – 1945. 3. zv. / Zodp. red. J. Begala – Bratislava : Magnet-Press Slovakia, 2003. – 246 s. : fotogr. príl. – lit. a pram.

ŠUMICHRASŤ, Peter – ANĎAL, Jozef: AVIA B-34, B-534 a Bk-534 slovenských pilotov 1939 – 1944. HT model špeciál No. 905. – Poprad : HT model, [2003]. – 51 s. : fotogr., nákr.

ŠUMICHRASŤ, Peter – ANĎAL, Jozef: Letov Š-328 a Š-528. HT model špeciál No 910. – Poprad : HT model, [2004]. – 70 s. : fotogr., nákr.

ŠUMICHRASŤ, Peter – KLABNÍK, Viliam: Slovenské letectvo 1939 – 1944. 2. zv. – Bratislava : Magnet-Press Slovakia, 2000. – 157 s. : fotogr., obr., tabl.

VOGELTANZ, Jan – HUS, Miroslav – POLÁK, Milan: Československá armáda v zahraničí 1939 – 1945. Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945. Slovenská armáda 1939 – 1945. Československá armáda 1945 – 1992. Uniformy – symbolika – výstroj – výzbroj. – Praha – Litomyšl : Paseka, 2001. – 41 s., obr. príl.

TÓTH, Dezider, zost.: Zápisky generála Rudolfa Viesta. (Exil 1939 – 1944). – Bratislava : Ministerstvo obrany SR – VIA, 2002. – 334 s. : fotogr. príl. – pram. a lit.

* * *

BAKA, Igor: K problematike zaistenia hraníc Slovenska v rokoch 1939 – 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 3 (2003), s. 121-130.

BUČKA, Peter: Šport v armáde Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1945. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 3 (2003), s. 131-139.

Vojenská história

- BURSA, Stanislav:** Osudy jedného z prvých slovenských Emilov. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 71, č. 25 – 26 (2001), s. 115-117 : fotogr.
- CSÉFALVAY, František:** On the Professional Training of the Slovak Staff of Officers between 1939 and 1944. – In: Revue Internationale d'histoire Militaire No 80. – Budapest : CIHM, 2004, s. 146-149.
- FARSKÝ, Karol:** Tatranskí orly nad severnou Moravou. 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 6 (2003), s. 8, 7 : fotogr.
- CHYTKA, Stanislav – VALIŠ, Zdeněk:** Delegácia slovenských vojakov u Dr. E. Beneša v decembri 1943. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 4 (2001), s. 103-108.
- CHYTKA, Stanislav:** Ferdinand Čatloš a slovenské pokusy o pripojenie Moravského Slovácka. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 2 (2001), s. 94-99.
- CHYTKA, Stanislav:** Hodnocení slovenské armády generálem Schlieperem v roce 1944 a stanovisko ministra národní obrany generále Čatloše. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 3 (2004), s. 91-112.
- INSTITORIS, Ivan:** Činnosť spojovacích jednotiek. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 19 (2001), s. 7 : fotogr.
- KATREBA, Zoltán:** „Skrytá“ mobilizácia na Slovensku v roku 1941. – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 3 – 4 (2000), s. 87-100 : tabl.
- MELZER, R.:** Vojenská služba karpatských Nemcov v slovenskej armáde v rokoch 1939 – 1945. – In: Acta Historica Neosoliensia III. – B. Bystrica : Katedra histórie FHV UMB, 2000, s. 148-160.
- ŠUMICHRASŤ, Peter:** Avia B-34, B-534 a BK-534 na Slovensku (1939 – 1944). – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 3 (2003), s. 104-120.
- ŠUMICHRASŤ, Peter:** Výchovná práca v slovenskej armáde v zázemí v rokoch 1939 – 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 2 (2002), s. 26-51 : tabl.
- TEREN, Štefan:** Svedectvo pplk. Jozefa Husára. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 17 (2000), s. 10
- VANĚK, Oldřich:** Slovenskí Flakhelfri pre nemecký Heimatwehr. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 1 (2001), s. 96-107.

SLOVENSKÁ ARMÁDA VO VOJNE PROTI POĽSKU

- ANDROVIČ, Štefan:** Poľské ťaženie. – In: Obrana. – Roč. 9, č. 20 (2001), s. 14 : fotogr.
- CHORVÁT, Peter:** „Prešov v poľskej kampani.“ (K problematike významu Prešova a jeho okolia v období účasti Slovenska na nacistickej agresii proti Poľsku v roku 1939.) – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 2 (2000), s. 107-118.
- PETRÍK, Jan – OLEJKO, Andrzej:** Karpackie niebo 1939. – Debica : Biuro Usług Komputerowych, Stanisław Smaga, 2001. – 112 s.
- SÚDNY, Boris:** Hanovcov prvý zostrel. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 80, č. 4 (2004), s. 50-52 : fotogr.

SLOVENSKÁ ARMÁDA NA VÝCHODNOM FRONTE

- BYSTRICKÝ, Jozef – ŠUMICHRASŤ, Peter:** Letka 13 v dokumentoch a obrazoch / Zodp. red. J. Begala – Bratislava : Magnet-Press Slovakia, 2004. – 120 s. : fotogr., prehľady, dok.
- HLADÍK, Ladislav – ŠUMICHRASŤ, Peter – ANĎAL, Jozef:** Messerschmitt Bf 109 G-6. HT model špeciál No. 909. – Poprad : HT model [2004]. – 66 s. : fotogr., nákr.
- RAJLICH, Jiří:** Tatranští orli nad Kubání. Historie slovenské stíhací letky 13. – Praha : Ares – D Consult nakl. Deus, 2002. – 127 s. : fotogr., tabl.
- ŠUMICHRASŤ, Peter – HOCHMUTH, Václav – ANĎAL, Jozef:** Messerschmitt Bf 109 F, G-2 a G-4 slovenských pilotov 1942 – 1943. HT model špeciál No. 903. – Poprad : HT model, [2002]. – 36 s.
- ŠUMICHRASŤ, Peter – ANĎAL, Jozef:** Messerschmitt Bf 109 B, D a E slovenských pilotov 1942 – 1944. HT model špeciál No. 907. – Poprad : HT model, [2003]. – 67 s. : fotogr., nákr.

* * *

Vojenská história

- BURSA, Stanislav:** Nechýbalo mu šťastie a nemal strach. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 77, č. 6 (2001), s. 12-14 : fotogr. /R. Božík/
- BURSA, Stanislav:** Dolietali skoro. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 78, č. 17 (2002), s. 69-71 : fotogr. /slov. Vzdušné zbrane/
- BURSA, Stanislav:** Letka 12 na východnom fronte 1.-3. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 79, č. 22 – 24 (2003), s. 40-43, 22-24, 57-60 : fotogr.
- BURSA, Stanislav:** Postsriptum k zostrelom príslušníkov letky 13. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 78, č. 4 (2002), s. 58-60 : fotogr.
- BURSA, Stanislav:** Zabudnutý pilot Jozef Švejčík. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 77, č. 19 (2001), s. 30-32 : fotogr.
- BYSTRICKÝ, Jozef:** 1. pešia divízia po bojoch pri Kachovke, jej reorganizácia a odzbrojenie 1. technickej divízie. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 4 (2004), s. 66-84.
- BYSTRICKÝ, Jozef:** Rýchla divízia na východnom fronte v roku 1942. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 1 (2001), s. 40-65.
- BYSTRICKÝ, Jozef:** Rýchla (1. pešia) divízia na Kryme a v bojoch na juh od Kachovky. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 3 (2003), s. 54-74.
- BYSTRICKÝ, Jozef:** Zaisťovacia divízia na okupovanom území Ukrajiny a Bieloruska (november 1942 – október 1943). – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 3 – 4 (2000), s. 35 – 52.
- KATREBA, Zoltán:** Slovenská Rýchla skupina na východnom fronte v lete 1941. – In: Historie a plastikové modelárství. – Roč. 12, č. 5 (2002), s. 9-15 : fotogr.
- KATREBA, Zoltán:** Stalingradská bitka a ústup slovenských vojsk z Kaukazu. – In: Armáda. – Roč. 9, č. 2 (2001), s. 21-23.
- KLUBERT, Tomáš:** Bitka pri ukrajinskom Lipovci. – In: Armáda. – Roč. 9, č. 7 (2001), s. 19-21 : fotogr.
- KLUBERT, Tomáš:** Boj pri Lipovci. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 1 (2003), s. 15-35 : fotogr.
- KUCHÁR, B.:** Z bojov za slobodu. 60 rokov od organizovania prechodu Rýchlej divízie. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 3 – 5 (2003), s. 6, 7, 6.
- LACKO, Martin:** Dezercie príslušníkov Zaisťovacej divízie na sovietsku stranu roku 1942. – In: Historický časopis. – Roč. 52, č. 4 (2004), s. 653-672.
- LACKO, Martin:** Skaza Delostreleckého pluku 31 pri Charkove. – In: Historické rozhľady I. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. M. Lacko, M. Duchoň, I. Varšo – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2004, s. 163-193.
- MIČIANIK, Pavel:** Slovenská rýchla skupina v začiatkovej fáze operácie Barbarossa. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 4 (2004), s. 47-66.
- MIČIANIK, Pavel:** Vplyv náboženstva a ideológie na vzťahy slovenských vojakov a civilného obyvateľstva Sovietskeho zväzu v rokoch 1941 – 1943. – In: Politické vedy. – Roč. 4, č. 2 (2001), s. 5-81.
- PEJS, Oldřich:** Slovenská armáda a sovětsí váleční zajatci v létě 1941. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 4 (2004), s. 30-46.
- RAJLICH, Jiří:** Fighter Squadron 13 of the Slovak Air Arms on the Eastern Front, 1942 – 1943. – In: Historie a vojenství. History and Warfare. Special Issue 2002 / Ed. M. Borovička – Praha : Historical Institute ACR, 2002, s. 134-166.
- RAJLICH, Jiří:** Sestřely stíhačů Slovenských vzdušných zbraní za 2. světové války. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 77, č. 15 – 16 (2001), s. 14-21 : fotogr., tabl.
- RAJLICH, Jiří:** Stíhací letka 13 Slovenských vzdušných zbraní na východní frontě v letech 1942 – 1943. 1. – 2. – In: Historie a vojenství. – Roč. 50, č. 2 – 3 (2001), s. 277-309, 501-537 : fotogr., tabl.
- ŠUMICHRASŤ, Peter – BYSTRICKÝ, Jozef:** La Escuadrilla de Caza n.º 13. Ases eslovacos en el frente del Este (1942 – 1943). – In: Defensa. Revista internacional de Ejércitos, armamento y tecnología. – Vol. 27, num. 318 (2004), s. 62-66 : fotogr.
- ŠUMICHRASŤ, Peter:** Výchova slovenského vojaka na východnom fronte v rokoch 1941 – 1943. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 1 (2003), s. 36-54.

SLOVENSKÁ ARMÁDA V ROKOCH 1944 – 1945

- LAVRINCOVÁ, Lenka:** Náhodou unikol trestu smrti : 1. Taliansko nebolo miestom oddychového raja. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 14 (2000), s. 7 : fotogr. /Zaisťovacia divízia/
- PEJS, Oldřich:** Nákup koní v Chorvatsku pro slovenskou armádu v roce 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 2 (2004), s. 87-95.
- SCHÖNHERR, Klaus:** Přípravy skupiny armád Severná Ukrajina na odzbrojenie slovenskej armády v operačnom priestore východného Slovenska v auguste 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 2 (2002), s. 93-103.
- ŠTEFANSKÝ, Václav:** Slovenskí vojaci v Taliansku 1943 – 1945. – Bratislava : VIA, 2000. – 114 s. : mp.
- ŠUMICHRAST, Peter – HOCHMUTH, Václav – ANĎAL, Jozef:** Messerschmitt Bf 109 G-6 slovenských Vzdušných zbraní 1944. HT model špeciál No 902. – Poprad : HT model, [2001]. – 35 s.
- ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica – NĚMEČEK, Jan:** Vojaci 2. technickej divízie slovenskej armády na strane Spojencov. – In: Historie a vojenství. – Roč. 52, č. 3-4 (2003), s. 722-743.

ČESKO-SLOVENSKÝ PROTIFAŠISTICKÝ ODBOJ

- BENEŠ, Edvard:** The Fall and Rise of a Nation. Czechoslovakia 1938 – 1941. – New York : Columbia University Press, 2004. – 320 s.
- BÍLEK, Jiří:** Válečný rok 1944. – In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 1 (2000), s. 206-208.
- BRANDES, Detlef:** Exil v Londýně 1939 – 1945. Velká Británie a její spojenci Československo, Polsko a Jugoslávie mezi Mnichovem a Teheránem / Z něm. přel. M. Nekuda – Praha : Univerzita Karlova – Karolinum, 2003. – 566 s. – lit. a pram., reg.
- OBĚTI** druhé světové války a boje proti fašismu v Československu. A – J. – Trutnov : vl. nákl., 2001. – 1289 s. CD ROM
- ZAVACKÁ, Marína:** Always Unanimous : Slovak Communists Reflecting on Foreign Policy 1939 – 1943. – In: Topics in Feminism, History and Philosophy. IWM Junior Visiting Fellows Conferences. Vol VI/4. – Vienna : Institut für die Wissenschaften vom Menschen, 2000. – 19 s. /komunistický odboj/
- ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica, sest.:** Československá armáda 1939 – 1945 (plány a skutečnost). Příspěvky z mezinárodní konference 22. – 23. října 2002. – Praha : MO ČR – AVIS, 2003. – 262 s. : fotogr., tabl.; [Z obsahu:] *Zudová-Lešková, Z.*: Československá armáda 1939 – 1945 (plány a skutečnost), s. 22-31; *Šrámek, P.*: Československá armáda a 15. březen 1939, s. 32-35; *Michálek, S.*: Pozadie a vývoj rokovania o zmluve Daladier – Osuský z 2. októbra 1939, s. 36-46; *Kuklík, J.*: Londýnské dekrety prezidenta republiky ve vztahu k československým vojenským jednotkám v letech 1940 – 1943, s. 47-64; *Dejmek, J.*: Představy prezidenta Edvarda Beneše o poválečném mezinárodním zajištění Československa v době druhé světové války, s. 65-77; *Kvaček, R.*: Mezinárodní vztahy na jaře 1945, s. 78-79; *Němeček, J.*: Československá armáda za druhé světové války ve vládních vystoupeních generála Sergeje Ingra, s. 90-97; *Pivcová, Z.*: Náhradní těleso – historie a charakter jednotky, možnosti využití – dochované dokumentace ve VÚA, s. 98-99; *Rajlich, J.*: Několik poznámek k některým mýtům o československém letectvu 1939 – 1945, s. 100-105; *Fidler, J.*: Organizace československých vojenských jednotek v SSSR, s. 106-109; *Richter, K.*: Místo Ludvíka Svobody v dějinách československého vojenského odboje, s. 100-119; *Pilát, V.*: Českoslovenští vojáci očima obránců Dunkerque, s. 120-123; *Bayerová, L.*: O významu protinacistického boje československých zahraničních jednotek v období druhé světové války se ve škole neučí, s. 123-133; *Kural, V.*: Poznámky k historii druhé garnitury Obrany národa, s. 134-137; *Maršálek, Z.*: Druhá československá samostatná paradesantní brigáda v SSSR a její bojová hodnota – plány, představy a možnosti versus realita, s. 138-144; *Cséfáľvay, F.*: Zrod československých ozbrojených síl na Slovensku počas Slovenského národného povstania, s. 145-150; *Krúta, V.*: Jedno jméno a dva rozdílní českoslovenští vojáci, s. 151-155; *Hofman, P.*: Ztráty československé armády v letech druhé světové války, s. 156-160; *Katreba, Z.*: Československá zbrojná výroba na Slovensku v 30. a 40. letech 20. století (představy a realita), s. 161-165; *Stanislav, J.*: Luftwaffe v Slovenskom národnom povstaní, s. 166-176; *Baranová, D.*: Vojenská výzbroj používaná v Slovenskom národnom povstaní, s. 177-203; *Hanzlík, F.*: Působení vládní delegace a Velitelství

osvobozeného území na Zakarpatské Ukrajině – představy a realita, s. 204-213; *Friedl, J.*: Němečtí zajatci pocházející z Těšínska jako předmět sporu mezi polskou a československou exilovou vládou v Londýně – nástin problematiky, s. 214-218; *Bílek, J.*: K některým východiskům budování československé armády po květnu 1945, s. 219-223; *Vondrášek, V.*: Zkušenosti druhé světové války a jejich vliv na poválečnou podobu vojenského školství, s. 224-236; *Francev, V.*: Materiální předpoklady výstavby československého tankového vojska v roce 1945, s. 237-238; *Minářik, P.*: Začlenění tankových jednotek československé armády v zahraničí do mírové organizace československé branné moci a jejich pokračovatelé v československé armádě a Armádě České republiky, s. 239-248; *Hrdlička, J.*: Účast československé armády na vystřahování Maďarů a Němců ze Slovenska v roce 1945, s. 249-256.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Z., přípr.: Válečný rok 1944 : Příspěvky účastníků mezinárodní konference konané ve dnech 19. – 20. října 1999 v Praze. – Praha : MO ČR – AVIS, 2001. – 362 s.; [Z obsahu:] *Hrbek, J.*: Problémy spojenecké strategie v roce 1944 – invaze do Normandie, s. 28-54; *Kuklík, J.*: Rok 1944 a přípravy prozatímního státního zřízení ČSR v Londýně na osvobození Československa, s. 55-70; *Němeček, J.*: Československá zahraniční politika po československo-sovětské smlouvě 1943, s. 71-86; *Dejmek, J.*: Slovanství Edvarda Beneše a pokusy o jeho aplikaci v politické praxi na sklonku války. (Glosy k východnímu aspektu Benešovy válečné politiky, s. 87-104; *Kamenec, I.*: Politické elity na Slovensku v roce 1944 a ich představy o konci vojny, s. 105-118; *Kocian, J.*: Diskuse a představy čs. politického exilu v roce 1944 o programu obnovy poválečné ČSR, s. 119-128; *Tejchman, M.*: Sféry vlivu – cesta k vytvoření bloků (s ohledem na Balkán), s. 129-136; *Hofman, J.*: Volyňští Češi a jejich účast v druhém odboji, s. 137-152; *Vaculík, J.*: Ke vstupu volyňských Čechů do východní armády v roce 1944, s. 153-159; *Borák, M.*: Vyústění koncepcí českého a polského národního odboje na Těšínsku, s. 160-164; *Žáček, R.*: Postoj českého domácího odboje k Polsku v roce 1944, s. 165-172; *Halaj, D.*: Slovenské národné povstanie vo vojnovom roku 1944, s. 173-195; *Cséfalvay, F.*: SNP a národnooslobodzovací zápas. K etapizácii vyvrcholenia národnooslobodzovacieho boja na Slovensku, s. 196-202; *Kováčová, V.*: Jozef Tiso a Povstanie, s. 203-212; *Vondrášek, V.*: SNP a mladá ľudácka generace – niekoľik poznámek, s. 213-225; *Hrošová, M.*: Partyzánské hnutí na východní Moravě koncem roku 1944, s. 226-230; *Pilát, V.*: Obléhání Dunkerque ve světle pramenů dochovaných ve fondech BA-MA – Freiburg im Breisgau, s. 231-247; *Šolc, J.*: Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě (1944), s. 248-255; *Šimunič, P.*: 1. československá armáda na Slovensku, s. 256-266; *Pivcová, Z.*: Přijímání zajatců z německé armády do čs. západní armády, s. 267-270; *Moravec, M.*: Přijímání vládních vojáků do čs. zahraniční armády na Západě, s. 271-274; *Baláž, J.*: Československá armáda v zahraničí a jej podiel na riešení postavenia maďarskej menšiny v povojnovom Československu, s. 275-287; *Šrámek, P.*: Smrt generála Vojtěcha Borise Luži, s. 288-291; *Hanzlík, F.*: K osudům důstojníků a vojáků armády Slovenské republiky koncem roku 1944 a v průběhu roku 1945. (Do nové armády nebo do sovětských gulagů?), s. 292-307; *Kutílková, D.*: Československé stejnokroje příslušníků zahraničních jednotek ve válečném roce 1944, s. 308-319; *Francev, V.*: Panzerjäger – Program, nový úkol pro protektorátní průmysl, s. 320-323; *Burian, M.*: Protektorátní výroba radiotechnického průmyslu, s. 324-329; *Zudová-Lešková, Z.*: Cesty k prelomu v úsilí čs. vojenské spravedlivé služby na domácím území, s. 330-347; *Bílek, J.*: Odras druhé světové války v československé vojenské vědě a vojensko-teoretickém myšlení. (Krátký nástin problematiky), s. 348-353; *Valenta, J.*: Několik slov o válečném roce 1944, s. 354-362.

ČESKO-SLOVENSKÝ ZAHRANIČNÝ ODBOJ

ČECHUROVÁ, Jana – KUKLÍK, Jan – ČECHURA, Jan: Válečné deníky Jana Opočenského. – Praha : Karolinum, 2001. – 495 s.

KUKLÍK, Jan – NĚMEČEK, Jan: Proti Benešovi! Česká a slovenská opozice v Londýně 1939 – 1945. – Praha : Karolinum, 2004. – 487 s.

NĚMEČEK, Jan: Od spojení k roztržce. Vztahy československé a polské exilové reprezentace 1939 – 1945. – Praha : Academia, 2003. – 373 s. : fotogr., reg.

* * *

- HANÁK, Vítězslav:** Dokumenty a depeše z Benešova londýnského trezoru. – In: Historie a vojenství. – Roč. 50, č. 1 (2001), s. 153-175.
- LUKÁČ, P.:** Politická činnost Milana Hodžu v emigrácii v USA a reakcie na jeho federalistické plány. – In: Historický časopis. – Roč. 51, č. 4 (2003), s. 605-626.
- NĚMEČEK, Jan:** Československo-polské vztahy na počátku 2. světové války: složitá cesta k jednání o konfederaci. – In: Český časopis historický. – Roč. 9, č. 2 (2002), s. 355-378.
- NĚMEČEK, Jan:** Československý londýnský politický exil a židovská otázka. – In: Tereziánské studie a dokumenty 2002, s. 324-340.
- NĚMEČEK, Jan:** Polsko a uznání československé prozatímní vlády v létě 1940. – In: Slovanský přehled. – Roč. 88, č. 2 (2002), s. 257-261.
- TOMASZEWSKA-PODRYGALLO, Jadwiga:** Braterstwo broni. Oddział Slovaków w Powstaniu Wrszawskim. – In: Kronika Warszawy. – Č. 2 (2004), s. 56-61 : fotogr.
- VELECKÁ, Hana:** Československý Červený kříž v zahraničí v období druhé světové války. – In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 2 (2000), s. 378 – 405.
- ZURAWSKI, Radoslaw:** Sprawa utworzenia komitetu czechoslowackiego w parlamencie brytyjskim. – In: Moderní dějiny. Sborník k dějinám 19. a 20. století 12. – Praha : Historický ústav AV ČR, 2004, s. 153-172.

ČESKO-SLOVENSKÝ VOJENSKÝ ODBOJ V ZAHRANIČÍ

- FILIP, Zdeněk:** Cesty hrdinů československého zahraničního odboje 1939 – 1945. – Štítý : Veduta, 2002. – 131 s.
- NA VŠECH frontách :** Čechoslováci ve II. světové válce. / Usp. V. N. Duben – 2. vyd. – Praha : MO ČR, 2001. – 260 s. : fotogr.
- PAJER, Miloslav:** Nad moři a oceánem. – Cheb : Svět křídel, 2000. – 571 s. : fotogr., příl., dok.
- RAIL, Jan – FORMÁNEK, Vít: Žít na věky :** Osudy příslušníků čs. letectva padlých 1939 – 1945. – Praha : Ostrov, 2003. – 222 s. : fotogr., tabl. – lit., reg.
- TENMENBAK.** The air battle – CSSR WW II. – Banská Bystrica : Adade, 2001. – 87 s. : fotogr.
- VÁŇA, Josef – RAIL, Jan:** Českoslovenští letci v polské obranné válce 1939. – Praha : Ministerstvo obrany ČR – AVIS, 2003. – 203 s : fotogr., tabl.
- VOGELTANZ, Jan – HUS, Miroslav – POLÁK, Milan:** Československá armáda v zahraničí 1939 – 1945. Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939 – 1945. Slovenská armáda 1939 – 1945. Československá armáda 1945 – 1992. Uniformy – symbolika – výstroj – výzbroj. – Praha – Litomyšl : Paseka, 2001. – 41 s., obr. příl.

* * *

- DOLEŽEL, Ludvík – KROUPA, Lubomír:** Podíl ženijního vojska na boji čs. jednotek v zahraničí v období II. světové války. – In: Ženijní vojsko. Historie a současnost / Ludvík Doležel, Lubomír Kroupa – Praha : MO ČR – AVIS, 2003, s. 67-96 : fotogr.
- FRIEDL, Jiří:** Československé představy o vojenských otázkách a systému velení během jednání o čs.-polské konfederaci 1940 – 1943. – In: Historie a vojenství. – Roč. 51, č. 1 (2002), s. 35-67.
- FRIEDL, Jiří:** Vztahy mezi československou a polskou armádou v zahraničí (říjen 1939 – červen 1940). – In: Vojenská história. – Roč. 8, č. 3 (2004), s. 41-56.
- FRIEDL, Jiří:** Vztahy mezi československou a polskou armádou v Británii: listopad 1940 – červen 1941. I. – II. – In: Historie a vojenství. – Roč. 53, č. 2 – 3 (2004), s. 61-76, 34-44 : fotogr.
- KATREBA, Zoltán:** Chronológia čs. vojenského odboja vo Francúzsku, na Blízkom východe, v severnej Afrike a vo Veľkej Británii (1939 – 1945). – In: Obrana. – Roč. 11, č. 24 (2003), s. 24-27 : fotogr.
- LUDIČEK, Marcel:** Short history of the Czechoslovak Air Force in World War II. – In: On All Fronts. Part 3. / Ed. L. M. White – Washington 2000, s. 51-59.
- MARŠÁLEK, Zdenko:** Major generálního štábu František Fišera. Českoslovenští důstojníci na frontách 2. světové války. – In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 2 (2000), s. 406-429.

Vojenská história

- NĚMEČEK, Jan:** Lietadlami do zahraničného odboja. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 5 (2002), s. 33 : fotogr.
- NĚMEČEK, Jan – KUKLÍK, Jan:** Zpráva o činnosti úřadu československého vojenského atašé v Paříži po 15. březnu 1939. – In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 4 (2000), s. 780 – 805 : tabl.
- TOMASZEWSKA-PODRYGALLO, Jadwiga:** Braterstwo broni – Oddział Slowaków w Powstaniu Warszawskim. – In: Kronika Warszawy. – Č. 2 (2004), s. 56-61 : fotogr.

ČS. VOJENSKÉ JEDNOTKY NA VÝCHODE

- KOPECKÝ, Milan:** 1. československá samostatná tanková brigáda v SSSR. – Praha : Aeromedia, 2001. – 256 s.
- RICHTER, Karel:** Přes krvavé řeky. Československý východní odboj bez cenzury a legend. – Praha : Ostrov, 2003. – 319 s. : fotogr. Príl.
- ŠOLC, Jiří:** Za frontou na východě. Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941 – 1945) / Odp. red. A. Moucha – Cheb : Svět křídél, 2003. – 341 s., príl. : fotogr., tabl. – pram.
- UVIRI** krivavoj vjini ... Urodženci Zakarpattja – generali i oficieri čechoslovackoj armii – uboroty z fašismom. – Užgorod : Vidavnictvo Karpaty, 2000. – 506 s. : fotogr.

* * *

- BABEC, Pavel:** First Czechoslovak Army Corps in the USSR. – In: On All Fronts. Part 3. / Ed. Lewis M. White – Washington 2000, s. 147-157.
- KOPECKÝ, Milan:** V obraně u řeky Ondavy. Bojové operace 1. československého armádního sboru v SSSR září 1944 – květen 1945. – In: Armády, technika, militaria. – Roč. 2, č. 12 (2004), s. 66-67 : fotogr.
- KOPOLDOVÁ-ŠVERMOVÁ, Jiřina:** Ženy v boji pri Sokolove 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 22 – 23 (2003), s. 8 : fotogr.
- MARŠÁLEK, Zdenko:** 1. československý armádní sbor v SSSR. (Některé aspekty formování a organizace.) – In: Národní osvobození. – Roč. 14, č. 21 (2004), s. 13 : fotogr.

ČS. VOJENSKÉ JEDNOTKY NA ZÁPADE

- BETWEEN** a life and death. – Bratislava : Slovenská televízia, 2001. – Video, 27 min.
- BŘEČKA, Jan:** Silver B neodpovídá. Historie čs. paraskupiny z Velké Británie v letech 2. světové války. – Brno : Spolek přátel čs. opevnění, 2004. – 126 s., príl., pram. a lit.
- FAJTL, František:** Pouta nebes. – Praha : Magnet-Press, 2001. – 351 s. : fotogr. /RAF, čs. letci/
- FENCL, Vilém – ŘÍHA, Martin:** Československá armáda ve Velké Británii 1. Historie, uniformy, materiály, insignie. 1. československá smíšená brigáda (1940 – 1941), Československá samostatná brigáda (1941 – 1943), Československá samostatná obrněná brigáda (1943 – 1945) / Aut. projektu R. Speychal – Praha : MV & H, 2003. – 100 s. : fotogr., tabl.
- FORMÁNEK, Vít:** Válka v zajetí. – B. m. : Vítěk Formánek, 2002. – 241 s. : fotogr. /RAF, čs. letci/
- HESS, Alexander:** Byli jsme v Bitvě o Anglii. – 3. vyd. – Praha : Naše vojsko, 2001.
- KUTHAN, Pavel J.:** Muži zvláštní skupiny D, paradasantní akce československého západního odboje za druhé světové války. – Brno : Spolek přátel čs. opevnění, 2001. – 43 s.
- MAREK, Jindřich:** Pátou kartu bere smrt : Českoslovenští parašutisté v britských battledressech 1941 – 1945. / Odp. red. A. Moucha – Cheb : Svět křídél, 2000. – 243 s. : fotogr.
- MEDZI** životom a smrťou. – Bratislava : Slovenská televízia, 2001. – Video, 27 min.
- RAJLICH, Jiří:** Na nebi hrdého Albionu. Válečný deník československých letců ve službách britského letectva 1940 – 1945. 2. část (1941), 3. část (1942), 4. část (1943), 5. část (1944). – Cheb : Svět křídél, 2000 – 2003. – 553 s., 711 s., 722 s., 750 s. : fotogr., obr., dok., tabl. – pram. a lit.

Vojenská história

ŠÍŠKA, Alois: KX-B neodpovídá : První úplné vydání vzpomínek čs. válečného bombardovacího pilota. – Praha : Ostrov, 2000. – 175 s., fotogr.; 2. vyd.: Praha : Aeromedia, 2001. – 173 s., fotogr.

VYHNIS, Jaroslav: Zahájil jsem leteckou válku. Paměti českého pilota ve službách RAF. – Praha : Agrofin, 2002. – 360 s.

* * *

BODNÁR, Štefan: Spomienky na spolubojovníkov – tankistov. 1. – 2. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 14 (2001), s. 7 : fotogr. /1. čs. samostatná tanková brigáda/

CSÉFALVAY, František: Creation and activity of the 1 st czechoslovak division in France. – In: Slovak Army Review. – Spring 2001, s. 26-27.

FRIEDL, Jiří: „Španěláci“ z tábora Gurs : Ke vstupu čs. interbrigadistů do naší armády ve Francii 1939 – 40. – In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 4 (2000), s. 806 – 827 : tabl.

HAVRDA, Michal: Tragédie v Alprechu. – In: Revi. – č. 36 (2001), s. 2 – 5 : fotogr. /RAF, 310. čs. perut/

IRVINGOVÁ, Iveta: Vlčák Ant – Hrdinný letec RAF. – Praha : Otakar II., 2000. – 316 s. : fotogr., obr.

KATREBA, Zoltán: Czechoslovak ground forces in Great Britain between 1940 – 1945. – In: Slovak Army Review. – Summer/Autumn 2002, s. 26-27 : fotogr.

KATREBA, Zoltán: The czechoslovak independent armoured brigade group on the western front (1944 – 1945). – In: Slovak Army Review. – Autumn 2003, s. 26-27.

KOLLÁR, Pavol: K osudu Slovákov, príslušníkov 1. československej divízie vo Francúzsku. – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 3 – 4 (2000), s. 101-106.

MICHÁLEK, Slavomír: Československý zahraničný odboj vo Francúzsku v rokoch 1939 – 1940 (a pozadie zmluvy o čs. armáde). – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 2 (2003), s. 31-48 : fotogr.

PEJS, Oldřich: Duchovní služba v čs. leteckých jednotkách ve Velké Británii za druhé světové války. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 1 (2003), s. 3-14.

PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs. armádě ve Francii (1939 – 1940). – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 1 (2000), s. 41-52 : tabl.

PEJS, Oldřich: Vojenští duchovní v čs. pozemní armádě ve Velké Británii (1940 – 1943). – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 3 (2003), s. 37-53.

RAJLICH, Jiří: Českoslovenští letci – účastníci bitvy o Francii. – In: Historie a vojenství. – Roč. 49, č. 1 (2000), s. 135-179.

RAJLICH, Jiří: Hvězda bitvy o Británii. – In: Letectví+kosmonautika. – Roč. 77, č. 1-2 (2001), s. 12-15, 52-55 : fotogr. /čs. letci/

RAJLICH, Jiří: Podíl československých letců na operaci Jubilee. – In: Historie a vojenství. – Roč. 50, č. 1 (2001), s. 24-62 : tabl., příl.

RAJLICH, Jiří: Případ Alsterufer. – In: Historie a vojenství. – Roč. 51, č. 1 (2002), s. 121-154 : fotogr.

RAJLICH, Jiří: První letecké vítězství čs. pilota ve 2. světové válce. – In: Revi. – Č. 42 (2002), s. 20-24 : fotogr.

RAJLICH, Jiří: Sestřelení u Norska aneb konec jedné záhady. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 78, č. 8 (2002), s. 12-14 : fotogr.

RAJLICH, Jiří: Účast československých letců při podpoře operace Market-Garden v září 1944. – In: Historie a vojenství. – Roč. 53, č. 2 (2004), s. 22-23 : fotogr., tabl.

SRP, František: Paralely. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 78, č. 12 (2002), s. 62-64 : fotogr. /čs. letci/

SÚDNY, Boris: Nešťastný Ramrod 1401. (Slov. letec v západnom odboji.) – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 19 (2000), s. 8.

VANČATA, Pavel: Nezapomenutelný cvičný let. – In: REVI. – Roč. 11, č. 51 (2004), s. 38-40 : fotogr. /čs. letci/

VANČATA, Pavel: Smrt s tragickým koncem. – In: REVI. – Č. 50 (2003), s. 11-13 : obr. /311. čs. bombardovací perut/

VITKO, Pavel: Boje Slovákov v Taliansku. Víťazstvo nad fašizmom. – In: Obrana. – Roč. 10, č. 9 (2002), s. 17 : fotogr.

ČS. JEDNOTKY NA BLÍZKOM A STREDNOM VÝCHODE A V AFRIKE

- CSÉFALVAY, František:** Obrana Tobrúku. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 26 (2000), s. 17.
- JAKL, Tomáš.:** Československý 11. pěší prapor-východní v britské armádě – květen až říjen 1941. – In: Historie a vojenství. – Roč. 53, č. 1 (2004), s. 44-53 : fotogr.
- HANUŠ, Josef – MAYER, Jiří:** Dravec temnot (deník nejúspěšnějšího čs. nočního stíhače ve Středomoří.) – Praha : Aeromedia, 2002. – 127 s.
- PEJS, Oldřich:** Vojenští duchovní ve skupině čs. armády na Středním východě (1940 – 1943). – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 3 – 4 (2000), s. 22 – 34.
- RAJLICH, Jiří:** Československý noční stíhač na bojištích Středomoří. – In: Historie a vojenství. – Roč. 50, č. 3 (2001), s. 644-691 : fotogr., tabl.
- RULF, Eduard:** Volá Káhira 1939 – 1945 : Vzpomínky na čs. vojenské rozhlasové vysílání z Káhiry. – Olomouc : Votobia, 2000. – 573 s. : fotogr.
- ŠIMEK, Karel:** 200. čs. ľahký protiletadlový pluk-Východný. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 7 (2001), s. 3 : fotogr., obr.

ČS. SPRAVODAJSTVO V 2. SVETOVEJ VOJNE

- JANEČEK, J.:** Válka šifer – výhry a prohry čs. vojenské rozvědky. – Praha : Aeromedia, 2001. – 345 s.
- PACNER, Karel:** Československo ve zvláštních službách. Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914 – 1989. Díl II. 1939 – 1945. – Praha : Themis, 2002. – 500 s. – reg.
- MAREK, Vladimír:** Příliš tajní vojáci. Před pětadesátí lety, v předvečer obsazení Československa Wehrmachtem, odletěla skupina jedenácti našich zpravodajců do Londýna. – In: A-report. – Roč. 15, č. 5 (2004), s. 28-29, fotogr.
- ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica:** Československý výsadok Courier 5. – In: Soudobé dějiny. – Roč. 8, č. 4 (2001), s. 718-731.

PROTIFAŠISTICKÝ ODBOJ NA SLOVENSKU

- FREMAL, Karol:** Kapitoly z dejín protifašistického odboja na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. – Banská Bystrica : UMB, 2000. – 173 s. – lit.
- JABLONICKÝ, Jozef:** Samizdat o odboji. Štúdie a články. – Bratislava : Kalligram, 2004. – 525 s., reg.
- KOLIBÁR, Bartolomej:** Nitra a okolie v protifašistickom odboji. – Nitra : Okresný výbor SZPB, 2003. – 77 s. : fotogr., príl.
- ĽUD** Liptova v boji proti fašizmu : Zborník spomienok účastníkov odboja. – Lipt. Mikuláš : OV SZPB, 2000. – 244 s.
- MURCKO, Michal:** Okres Stará Ľubovňa v rokoch 1938 – 1945. – Prešov : VOMA, 2001. – 140 s. : tabl. – bibliogr., reg, res.
- VANĚK, Oldřich:** Speciálne operácie zo Sovietskeho zväzu do Československa počas druhej svetovej vojny. – Lipt. Mikuláš : Vojenská akadémia, 2000. – 111 s. – bibliogr.

* * *

- BANCÍKOVÁ, Miroslava:** Záslužné skutky Poľnej nemocnice v Tisovci 1.-3. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 3 – 5 (2004), s. 7, 6, 8.
- DRDOL, Jozef:** Ozbrojené vystúpenie v okresoch Hnúšťa a Revúca 1.-4. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 23 – 26 (2004), s. 7, 6 : fotogr.
- DRDOL, Jozef:** Protifašistický odboj v Detve 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 25 – 26 (2004), s. 8 : fotogr.

- HOLOMÁŇ, Imrich:** Málo známe kapitoly organizácie Demec. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 25 (2004), s. 10.
- HRUŠOVSKÝ, Ivan:** Mládež vtedy vedela, kde je jej miesto. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 18 (2004), s. 10 : fotogr.
- CHMÚRNÝ, Miloslav:** Spomienky. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 17 (2001), s. 10 : fotogr. /Sklabiňa/
MÁČE, Jan: Letecká válka nad Československom 1944 – 45. – In: Armády, technika, militaria. – Roč. 2, č. 12 (2004), s. 62-65 : fotogr.
- PAULIAK, Ervín:** Slovenská národná rada pred SNP. 1.-6. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 14 – 19 (2004), s. 7, 6, 7, 5.
- PITTNER-HANDLOVSKÝ, L.:** Inteligencia v odboji 1939 – 1945. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 11 – 12 (2003), s. 7.
- POLÁK, Ondrej:** Dobšinský okres v období odboja. – In: Bojovník – Roč. 48, č. 18 (2003), s. 7 : fotogr.
- SUŠKO, Ladislav:** Správa sudetonemeckého profesora K. V. Müllera z nemeckej Karlovej univerzity o Slovensku (august – október 1944). – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 1 (2000), s. 82-96.
- SYSEL, Ludovít:** Jednoducho – vražda. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 5 (2000), s. 4 : fotogr. /protifašist. odboj, Bošany/
VANĚK, Oldřich: Prvé špeciálne operácie zo ZSSR na územie Československa (marec 1939 – december 1941). – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 3-4 (2002), s. 63-80.

PARTIZÁNSKE HNUtie NA SLOVENSKU

- BEDNÁR, Ján:** Partizáni v Novej Lehote. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 1 (2004), s. 6 : fotogr.
- BÖHMER, Milan:** A lesy sú tu tiché. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 1 (2000), s. 7 : fotogr. /part. jedn., Čapajev/
DŽMURA, Pavel – FEDOR, Vincent: Nemocnica v lese. Z histórie partizánskeho hnutia v Bardejovskom okrese. – 2. vyd. – Bardejov : OV SZPB, 2004.
- CHREBET, Vincent:** Spomienky na činnosť oddielu Major 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 2 – 3 (2004), s. 7 : fotogr.
- JANSÍK, Vladimír, ml.:** Čas veľkých činov. Spomienky na činnosť 1. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 26, (2003), s. 6-7 : fotogr
- KAMZÍK, Ján:** Jedna z najaktívnejších partizánskych brigád. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 10 (2004), s. 8. /Gottwald/
KAMZÍK, Ján: Osudy partizánskej brigády K. Gottwalda. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 15 (2002), s. 7.
- MENEJ** známe prínosy partizánskych jednotiek. /-ka-/ – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 9 (2000), s. 8 : fotogr.
- POVAŽSKÝ, Jozef:** Ružomberčania v bojoch nielen v Ružomberku. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 2 (2000), s. 7.
- STEBILA, Petro:** Nikdy neklesli na kolená. 1. – 3. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 6 – 8 (2000), s. 7, 7, 8 : fotogr. /part. jednotky, vých. Slovensko/
ŽALMAN, Miloslav: Nikto a nič nie je zabudnuté. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 23 (2002), s. 7 /part. Jednotky, Turiec/
ŽALMAN, Miloslav: Spravodajské aktivity partizánov 1.-3. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 2 – 4 (2004), s. 6, 7, 7 : fotogr.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE

- BABNIČ, Vladimír:** Vo veľkej vojne malá vojna. Návraty k Slovenskému národnému povstaniu, jeho dejiskám a dejateľom 1944 – 2004. – Bratislava : Prima Art, 2004. – 135 s. : fotogr., chronlg., lit. a pram.

Vojenská história

CAMBEL, Samuel: Hospodárske pomery v Slovenskom národnom povstaní. – Banská Bystrica : Trian, 2003. – 170 s. : fotogr.

KASÁČ, Zdenko: Povstalecká literárna tradícia. – Banská Bystrica : Metodické centrum, 2000. – 60 s., bibliogr.

LACKO, Martin, zost.: Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov III. Povstanie roku 1944. Zborník príspevkov z tretieho sympózia Katedry histórie FF UCM Trnava, Lúka 21. – 22. máj 2004. – Trnava : Merkury, 2003. – 321 s.; [Z obsahu:] *Lacko, M.*: 29. august 1944 – rozporné miesto našich dejín nielen pre historikov, s. 9-17; *Podolec, O.*: Ticho pred búrkou (Sonda do nálad slovenskej spoločnosti na jar 1944), s. 19-32; *Holák, M.*: Vypuknutie SNP v kontexte aktivít československého zahraničného odboja v Londýne, s. 33-47; *Petranský, Ivan A.*: Katolícka cirkev na Slovensku a povstanie roku 1944, s. 49-78; *Suk, P.*: SNP, protektorátny tisk a reakcie vládných predstaviteľů, s. 79-108; *Michela, M.*: Ohlas SNP v maďarskej dennej tlači, s. 109-118; *István, J.*: Účasť Maďarov v SNP a v partizánskych bojoch, s. 119-136; *Mičko, P.*: Hospodárske fungovanie povstaleckého územia počas bojov s nemeckými jednotkami, s. 159-176; *Hofírek, T.*: Frontové boje nemeckej 1. tankovej brigády vo Východných Karpatoch na jeseň 1944, s. 177-200; *Klubert, T.*: Zhrdzavená legenda „Železného kapitána“ (Necenzurovaný obraz Jána Juraja Staneka), s. 201-232; *Lacko, M.*: „Hrdina SNP“ kapitán Gonda (Povstalecký príbeh v ružomerskej oblasti), s. 233-272; *Sokolovič, P.*: Odchod trnavskej posádky do povstania, s. 273-300; *Schvarc, M.*: Heimatschutz – medzi realitou a ilúziou (Organizácia a formovanie nemeckej domobrany), s. 301-326; *Karpáty, V.*: Pohotovostný oddiel Hlinkovej gardy Prešov, s. 327-340; *Janas, K.*: Postoj slovenských orgánov pri riešení rómskej problematiky a jeho zmena po porážke SNP, s. 341-358; *Syrný, M.*: Vznik a pôsobenie Demokratickej strany v SNP, s. 359-378; Ševčíková, M.: K niektorým aspektom povstaleckej SNP, s. 379-388; *Ukielski, P.*: Prečo budujeme Múzeum Varšavského povstania?, s. 389-396; *Medvecký, M.*: Malá úvaha o SNP a politických procesoch, s. 397-406.

SNOPKO, Július a kol.: Obete varujú / Victims warn us : Paralelné príbehy / Parallel stories / Dok. a fotogr. Jankovičová, Sabína – [Banská Bystrica] : Orman pre Múzeum SNP, 2004. – 91 s. : fotogr.

* * *

BARANOVÁ, Daniela: Zabudnutá história. Vojenský duchovní v SNP. – In: Obrana. – Roč. 9, č. 9 (2001), s. 14 : fotogr.

BIELIK, Oskar: Anabáza mýnarského oddielu „Ladislav“ v SNP. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 23 (2003), s. 7.

BIELIK, Oskar: Obrana Hornej Nitry po vypuknutí SNP. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 20 (2003), s. 7.

BUČKO, Alfonz: Aj Kalište písalo históriu Povstania. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 17 (2000), s. 7 : fotogr.

BURSA, Stanislav: Známi i zabudnutí letci z 26. 6. 1944. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 76, č. 15 – 16 (2000), s. 80 – 82. /Pezinok, letci slov., americkí/

DRAXLER, Vladimír: Povstalecký rozhlas. Podpora ozbrojeného zápasu v SNP. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 4, č. 9/10 (2004), s. 18-20 : fotogr.

HAVALDA, Pavol: Ako to bolo v roku 1944 na Hornej Nitre. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 6 (2001), s. 7.

KLUBERT, Tomáš: Nemecké pancierové vlaky v Slovenskom národnom povstaní. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 4 (2001), s. 109-115.

KLUBERT, Tomáš: Ocel'ová päsť povstania. – In: Armáda. – Roč. 9, č. 8 (2001), s. 20-21 : fotogr.

MANGA, Dávid: Česť a krivda. Príbeh SNP. – In: Obrana. – Roč. 11, č. 17 (2003), s. 22 : fotogr.

MIČKO, Peter: Hospodárske pozadie Povstania. – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 9 (2004), s. 30-31 : fotogr.

ODROBŇÁKOVÁ, Jana: Slobodný slovenský vysielateľ – informačný zdroj SNP. – In: Acta Historica Neosoliensia IV. – Banská Bystrica : Katedra histórie FHV UMB, 2001, s. 109-117.

RAŠLA, Anton: Roky zabúdania a čas spomienok ... (Neúplný album vojenských organizátorov SNP). – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 25 (2001), s. 6. /A. Cyprich/

Vojenská história

SCHÖNHERR, Klaus: Die Niederschlagung Des Slowakischen Aufstandes im Kontext der deutschen militärischen Operationen, Herbst 1944. – In: Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder. A Journal of History and Civilisation in East Central Europe. – Roč. 42, č. 1 (2001), s. 39-61.

ŠIMUNIČ, Pavel: Slovensko v čase SNP a oslobodenia. – In: Slovensko vo vojnách a v konfliktoch v 20. storočí. Zborník referátov z vedeckej konferencie v Bratislave 15. – 16. októbra 2002. / Ed. M. Štefánský, I. Purdek – Bratislava : Vojenský historický ústav, 2003, s. 194-207.

ŠIMUNIČ, Pavel: Vojensko-politické aspekty Slovenského národného povstania. – In: Spoločnosť, armáda, osobnosť. – Roč. 7, č. 2 (2000), s. 67 – 72 : fotogr.

ŠMIGEL, Michal – MIČKO, Peter: Ukrajinskí utečenci skomplikovali SNP. – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 2 (2004), s. 28-29 : fotogr.

ŠTETKOVÁ, Viera: Z povstaleckého denníka. – In: Historická revue. – Roč. 14, č. 8-9 (2003), s. 26-27 : fotogr.

ŠTÍGEL, Jozef: Aj perom sa bojovalo. Ilegálna tlač po zatlačení SNP do hôr. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 18 (2004), s. 13.

ŠVEC, Tomáš: Dôstojné spomienky. Osudy povstalcov. – In: Obrana. – Roč. 11, č. 17 (2003), s. 23 : fotogr.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: Windproof o Slovenskom národnom povstaní : (Hlásenia mjr. Johna Sehmera zo Slovenska). – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 4 (2001), s. 116-125.

PARTIZÁNI V SNP

DANKO, Ján: Vedeli, kde je ich miesto. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 4 (2003), s. 6 : fotogr. LACKO, Martin: Dezercia tzv. turkeštanského pluku SS k partizánskej brigáde Boženko v decembri 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 2 (2003), s. 115-122.

LACKO, Martin: Partizánska brigáda podplukovníka Anatolija Snežinského a jej činnosť v oblasti Považského Inovca (1944 – 1945). – In: Historický časopis. – Roč. 51, č. 1 (2003), s. 83-100.

ŠUŠKA, Michal: Chabenec, Chabenec, kamenná márnica ... 1. – 2. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 12 – 13 (2000), s. 7 : fotogr.

VRBIČAN, Daniel: Tatry v boji a v odkaze SNP 1944 – 2002. Zo spomienok rozviedčika partizánskeho oddielu Vysoké Tatry Daniela Vrbičana a plnenie odkazu SNP. / Zost. a red. upr. Z. Kollárová – Poprad : vl. nákl., 2003. – 240 s. : fotogr., tabl.

POVSTALECKÁ ARMÁDA

BLABLO, Rudolf: Priechrstie spomienok. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 17 (2000), s. 4 : fotogr. / ženijné jedn./

KATREBA, Zoltán: Armáda bola počas Slovenského národného povstania súčasťou antifašistickej koalície. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 18 (2000), s. 7 : fotogr.

KLUBERT, Tomáš: Slovenské stredné tanky PzKpfw. III Ausf. N. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 3 (2001), s. 105-114 : tabl.

KOMÁRNICKÝ, Ivan: Parabrigáda čestne obstála v ťažkých skúškach. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 1 (2000), s. 8 : fotogr.

MORAVEC, Milan: September 1944. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 21 – 22 (2001), s. 8. /Ponitrie/

PITEĽ, Michal: Nesklamali v ťažkých chvíľach. 1. – 3. : Spomienky Michala Piteľa. – In: Bojovník. – Roč. 47 – 48, č. 26, 1, 2 (2001 – 2002), s. 7. /2. čs. samostatná parabrigáda/

RAJLICH, Jiří: První sestřel prvního pluku. – In: Historie a vojenství. – Roč. 53, č. 3 (2004), s. 45-52 : fotogr. /1. čs. samostatný stíhací letecký pluk/

REHÁK, Alexander: Spomienky šéfkára 2. paradesantnej brigády 1.-7. . – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 19-25 (2003), s. 6-7 : fotogr.

Vojenská história

- STEHLÍK, Milan:** Fluidum historickej jesene. 1. – 2. Spomienky generála Bela Kubicu na horúce chvíle na Troch Duboch. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 21 – 22 (2001), s. 7 : fotogr.
- ŠOLC, Jaroslav:** Osudné rozhodnutí (prípád Talský). – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 3-4 (2002), s. 81-99.
- ŠOVČÍKOVÁ, Darina, zost.:** Protifašistický odboj a Slovenské národné povstanie. Vojenské aspekty protifašistického odboja a Slovenského národného povstania : Výberová bibliografia článkov za obdobie rokov 1989 – 1994. – Banská Bystrica : Štátna vedecká knižnica, 2000. – 170 s.
- ŠTILLA, Miloš:** Parabrigáda v partizánskej vojne. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 15 (2003), s. 6 : fotogr.
- ŠUŠKA, Michal:** Velitelia a vojaci SNP, akí boli, ako sme bojovali. 1. – 3. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 18 – 20 (2000), s. 7 : fotogr.
- ZEMKO, Ján:** Zapojenie breznianskej vojenskej posádky do SNP 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 19 – 20 (2003), s. 6 : fotogr.

ZAHRANIČNÁ ÚČASŤ V SNP

- DOWNNS, Jim:** World War II. OSS tragedy in Slovakia. – Kalifornia : Oceanside, [2003].
- DOWNNS, Jim:** Druhá svetová vojna. Tragédia OSS na Slovensku. – Bratislava : Magnet-Press Slovakia, 2004. – 240 s. : fotogr., lit., reg.
- EYCK, Manuel Frank:** Silent Heroes. Vol. I. – Praha : Aeromedia, 2003. – 88 s. : fotogr. / americkí letci, zostrely/
- FERIANEC, Bohuslav:** Mosquito nad Piešťanmi / Z angl. prel. A. Melicháčová – Harmanec : vl. nákl., 2003. – 65 s. : fotogr., nákr.

* * *

- CSÉFALVAY, František:** British military mission in Slovakia in 1944 – 1945. – In: Slovak Army Review. – Spring 2002, s. 26-27 : fotogr.
- CSÉFALVAY, František:** Vojenské misie štátov protihitlerovskej koalície na Slovensku roku 1944. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 3 (2002), s. 28-30 : fotogr.
- FERIANEC, Bohuslav:** Zostrelý kanadský pilot po tretí raz na Slovensku. – In: Balneologický spravodajca. Vlastivedný zborník múzea 2001 – 2002. – Piešťany : Balneologické múzeum, 2004, s. 264-266.
- GAJDOŠ, Milan:** Ako zachránili spojeneckých letcov. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 9 (2000), s. 7.
- GAJDOŠ, Milan:** Americký novinár v SNP. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 12 (2004), s. 7 : fotogr.
- HALAJ, Dušan:** Z histórie spoločného boja proti fašizmu – Paul Lecaille. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 23 (2004), s. 6 : fotogr.
- HOLLÝ, Ján:** Pomoc americkým letcom v 2. svetovej vojne. – In: Bradlo – občasník Spoločnosti M. R. Štefánika – č. 34-35 (júl 2003), s. 16. /západné Slovensko/
- JANAS, Karol:** Dubnickí Francúzi v SNP. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 16 (2002), s. 7 : fotogr.
- JURÍKOVÁ, Tamara:** Skripkova tajná misia v SNP. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 2 (2000), s. 6 : fotogr.
- KMENT, Roman:** Dráma nad Zohorom. – In: Apológia. – Roč. 9, č. 4 (2001), s. 20-21 : fotogr.
- SUCHÝ, Vít:** Francúzi v Slovenskom národnom povstaní. – In: Armáda – Apológia. – Roč. 8, č. 8 (2000), s. 22-23.

OSLOBODZOVANIE SLOVENSKA

- GAJDOŠ, Milan:** Rumunskí vojaci v našich dejinách. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 5 (2000), s. 6 : fotogr.
- HUJVAN, Peter:** Nikdy nezabudnem! II. (Oslobodzovanie Československa). – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 3 – 4 (2000), s. 107 – 116.
- PROKŠ, Petr:** Americká armáda v Československu. Politicko-diplomatický zápas o strední Evropu v roce 1945. – In: Slovanský přehled. – Roč. 85, č. 4 (2000), s. 457 – 473.
- RAGAN, Mikuláš:** Malý slovenský Stalingrad – Kamenín. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 26 (2001), s. 6 : fotogr.
- STREŇK, Mikuláš:** Cesta k mohylám nezarastie 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 25 – 26 (2004), s. 8, 7 : fotogr.
- SZÁMVÉBER, Norbert:** Operácia Südwind. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 3 (2001), s. 64 – 84 : tabl.
- ŠIMUNIČ, Pavel:** Záver 2. svetovej vojny v Európe a Slovensko. – In: Spoločnosť, armáda, osobnosť. – Roč. 7, č. 1 (2000), s. 83-90.
- VYZNAMENANIA** rumunským vojakom. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 13 (2000), s. 2.

KARPATSKO-DUKLIANSKA OPERÁCIA

- RICHTER, Karel:** Apokalypsa v Karpatech. Boje na Dukle bez cenzury a legend. – Praha : Ostrov, 2003. – 375 s. : fotogr. – reg., pram. a lit.
- WRÓBLEWSKI, Wieslaw, red. naukowy:** Tedy szli... Operacja Karpacko-Dukielska – retrospekcja 60 lat później. Międzynarodowa konferencja naukowa Dukla, 29 września 2004. – Krosno : Ruthenus, 2004. – 127 s., fotogr. pril.; [Z obsahu:] *Szabra, I.*: Wspomnienie, s. 15-16; *Bystrický, J.*: Kilka uwag w sprawie najnowszej historiografii Operacji Karpacko-Dukielskiej, s. 17-42; *Kozyckij, A.*: Operacja Karpacko-Dukielska: z nowej historiografii postsowieckiej, s. 43-50; *Zudová-Lešková, Zlatica*: Operacja Karpacko-Dukielska w świadomości czechosłowackiego oraz czeskiego społeczeństwa po roku 1989, s. 51-56; *Aksamitowski, A.*: Karpaty jako teren działań wojennych jesienią 1944 roku, s. 57-72; *Košmider, T.*: Przebieg działań militarnych w południowo-wschodniej Polsce w 1944 roku – wybrane aspekty, s. 73-86; *Slipiec, J.*: Wybrane aspekty walk w terenie górzystym na przykładzie Operacji Karpacko-Dukielskiej 1944 roku, s. 87-106; *Olejko, A.*: Karpacki szlak – plany i realia użycia 2 Czechosłowackiej Samodzielnej Brygady Powietrzno-Desantowej w Operacji Karpacko-Dukielskiej, s. 107-128.

* * *

- HUJVAN, Peter:** Nikdy nezabudnem! I. (Od Kyjeva po Duklu). – In: Vojenská história. – Roč. 4, č. 2, (2000), s. 119 – 130.
- KATREBA, Zoltán:** Karpatsko-duklianska operácia. Plány a realita. – In: Obrana. – Roč. 12, č. 19 (2004), s. 22-23 : fotogr.
- KOPECKÝ, Milan:** 1. československá samostatná tanková brigáda v Karpatsko-dukelské operaci. – In: Historie a vojenství. – Roč. 53, č. 3 (2004), s. 53-73 : fotogr.
- KOPOLDOVÁ-ŠVERMOVÁ, Jiřina:** Ženy na Dukle. – In: Národní osvobození. – Roč. 14, č. 21 (2004), s. 10 : fotogr.
- MAJEWSKI, Stanislaw:** Karpatsko-duklianska operácia Červenej armády a Slovenské národné povstanie. – In: Acta Historica Neosoliensia III. – B. Bystrica : Katedra histórie FHV UMB, 2000, s. 140-147.
- MAREK, Vladimír:** Lázeň na Dukle. – In: A-report. – Roč. 15, č. 19 (2004), s. 28-29 : fotogr.
- NĚMEČEK, Jan:** Karpatsko-dukelská operace a československá exilová vláda. – In: Národní osvobození. – Roč. 14, č. 21 (2004), s. 12 : fotogr.
- OLEJKO, Andrzej:** Slowackie epizody z polskiego Podkarpacia. – Debica : Biuro Usług Komp. Stanislaw Smaga, 2004. – 320 s. : fotogr.-lit., reg.

Vojenská história

SCHÖNHERR, Klaus: Obranné operácie armádnej skupiny Heinrici v Duklianskom priesmyku a v Beskydách na jeseň 1944. – In: Vojenská história. – Roč. 5, č. 2 (2001), s. 85 – 93.

SLEPCOV, Igor: Bojová činnosť sovietskej 8. leteckej armády na území východného Slovenska vo svetle operačných hlásení jej štábu (september – 3. december 1944). – In: Vojenská história. – Roč. 6, č. 3-4 (2002), s. 155-160.

ŠVEC, Tomáš: Vojnové príbehy. Karpatsko-duklianska operácia. – In: Obrana. – Roč. 12, č. 19 (2004), s. 24 : fotogr.

ZUDOVÁ-LEŠKOVÁ, Zlatica: Karpatsko-duklianska operácia v povedomí československej a českej spoločnosti po roku 1989. – In: Národní osvobození. – Roč. 14, č. 21 (2004), s. 11 : fotogr.

FAŠISTICKÉ REPRESÁLIE NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

KLOBUŠICKÝ, V.: Hitlerovi ukrajinskí bojovníci : Divízia SS Galizien bola nasadená aj na Slovensku. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 4 (2001), s. 3.

KOVÁČIKOVÁ, Katarína: Masový hrob na Krtičnej. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 25 (2001), s. 7 : fotogr.

KROKAVEC, Stanislav: Rasizmus v praxi : Rómovia ako obeť fašistického holokaustu. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 10 (2001), s. 7 : fotogr.

PETRAŠKO, Ľudovít: Zločin ako zásluha. – In: Historická revue. – Roč. 12, č. 8 (2001), s. 27 : fotogr. /karpatskí Nemci/

POVAŽSKÝ, Jozef: Masový hrob pri Hornej Mičinej. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 3 (2001), s. 7 : fotogr.

SCHVARC, Michal: Formácia Dirlwanger – jednotka trestancov. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 4 (2003), s. 96-111.

SLOVÁCI V KONCENTRAČNÝCH TÁBOROCH

HRADSKÁ, Katarína – SCHWALBOVÁ, Margita: Žila som životy druhých. Zo spomienok lekárky na Osvienčim. – Zvolen, Bratislava : Nadácia M. Šimečku, Židovská náboženská obec – Klemo, 2001. – 71 s.

LAVRINCOVÁ, Lenka: Spomienka na tragédiu pri Melku. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 6 (2001), s. 6.

PAZÚRIKOVÁ, Andrea: Osudy vojakov z Oravy v nacistických lágroch. – In: Historické rozhľady I. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. M. Lacko, M. Duchoň, I. Varšo – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2004, s. 195-205.

SEDLÁČEK, B.: Vojna rozsievala smrť a skazu. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 24 (2000), s. 8.

ŽIDOVSKÁ A RÓMSKA OTÁZKA NA SLOVENSKU

BREITMAN, Richard: Architekt „konečného řešení“. Himmler a vyvražďení evropských Židů. / Z angl. přel. J. Kasl – Praha : Argo, 2004. – 354 s., reg.

The HOLOCAUST encyklopédia. / Ed. W. Laquer – Nex Haven, London : Yale University Press, 2001. – 705 s.

HRADSKÁ, Katarína: Holokaust na Slovensku 3. Listy Gisely Fleischmannovej (1942 – 1944). Snahy Pracovnej skupiny o záchranu slovenských a európskych židov. Dokumenty. – Bratislava : Nadácia M. Šimečku, Židovská náboženská obec, 2003. – 123 s.

KUKLOVSKÝ, Rudolf: Šalianski Židia. – Šaľa : Oto Németh, 2002. – 275 s.

LÁRIŠOVÁ, P.: Židovská komunita v Bratislave v roku 1940. – Bratislava : b. v., 2000. – 262 s.

Vojenská história

MEŠTAN, Pavol, zost.: Nariadenie o právnom postavení Židov. – Bratislava : SNM – Múzeum židovskej kultúry, 2000.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Holokaust na Slovensku. Obdobie autonómie 6. 10. 1938 – 14. 3. 1939. Dokumenty. – Bratislava : Nadácia M. Šimečku, Židovská náboženská obec, 2001. – 362 s. – res., reg.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – KAMENEC, Ivan: Holokaust na Slovensku 2. Prezident, vláda, Snem SR a Štátna rada o židovskej otázke (1939 – 1945). Dokumenty. – Bratislava : Nadácia M. Šimečku, Židovská náboženská obec, 2003. – 362 s. – res., reg.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Holokaust na Slovensku 4. Dokumenty nemeckej proveniencie (1939 – 1945). / Z nem. prel. K. Psicová – Bratislava : Nadácia M. Šimečku, Židovská náboženská obec, 2003. – 327 s. – res., reg.

RÓNA, Bedrich: Holokaust po slovensky. – Bratislava : Nadácia Milana Šimečku, 2000. – 83 s.

SAUNDERS, Harold: Spravodlivosť bola ďaleko. – Bratislava : Slov. národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry, 2001. – 117 s.

VIDELI sme holokaust. / Aut. kol. – Bratislava : Nadácia Milana Šimečku, 2002.

* * *

ANTALOVÁ, Inge – VRZGULOVÁ, Monika: Porraimos – zabudnutý rómsky holokaust. – In: História. – Roč. 4, č. 11/12 (2004), s. 29-31 : fotogr.

HALLON, Ludovít: Arizácia na Slovensku v rokoch 1939 – 1945. Židovský majetok v rukách štátu. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 4, č. 9/10 (2004), s. 16-18 : fotogr.

HRADSKÁ, Katarína: Nemecký poradca a riešenie židovskej otázky na Slovensku. – In: Terezínske studie a dokumenty. Praha : Academia – Institut Terezínske iniciatívy, 2002, s. 283-298.

HRADSKÁ, Katarína: Vplyv Nemecka na riešenie židovskej otázky na Slovensku. – In: Rasové násilie v dejinách a v prítomnosti. – Bratislava 2001, s. 43-51.

JANAS, Karol: Perzekúcia slovenských Rómov 1939 – 1945. – In: Historická revue. – Roč. 14, č. 1 (2003), s. 31-32 : fotogr.

KAMENEC, Ivan: Fakty o deportáciách. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 22 (2003), s. 8 : fotogr.

KAMENEC, Ivan: Neúspešné pokusy o obnovenie deportácií slovenských Židov. – In: Terezínske studie a dokumenty. Praha : Academia – Institut Terezínske iniciatívy, 2002, s. 299-315.

KÖNÖZSYOVÁ, Lucia: Možnosti záchrany Židov začiatkom deportácií v roku 1942 – modelové mesto Nitra. – In: Studia Historica Nitriensia IX. – Nitra : Katedra histórie a archeológie FF UKF, 2001, s. 89-114.

LACKO, Martin: Slováci a židia, židia a Slováci. Rok 1942. (Zopár názorov na okraj problematiky.) – In: Historické rozhľady I. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. M. Lacko, M. Duchoň, I. Varšo – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2004, s. 263-275.

MICHNOVIČ, Imrich: „Riešenie“ židovskej otázky v okresoch Zemplína v prvých dvoch rokoch existencie Slovenskej republiky (1939 – 1940). – In: Ročenka Katedry dejín FHPV PU / Zost. M. Pekár – Prešov : Univerzum, 2003, s. 115-127.

NIŽŇANSKÝ, Eduard – KAMENEC, Ivan: Poplatky za deportovaných slovenských Židov. – In: Historický časopis. – Roč. 51, č. 2 (2003), s. 311-342.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Deportácie Židov zo Slovenska v roku 1942 a prijatie ústavného zákona č. 68/1942 o „vysťahovaní Židov“. – In: Studia Historica Nitriensia X. – Nitra : Katedra histórie a Katedra archeológie FF UKF, 2002, s. 85-156.

ORAVCOVÁ, Jana: Osudy banskobystričských židov v rokoch 1939 – 1942. – In: Historické rozhľady I. Zborník príspevkov Katedry histórie FF UCM v Trnave / Zost. M. Lacko, M. Duchoň, I. Varšo – Trnava : Katedra histórie FF UCM, 2004, s. 145-162, tabl.

SLNEKOVÁ, Veronika: Arizácie židovských podnikov v Trnave ako súčasť tzv. riešenia židovskej otázky v rokoch 1938 – 1945. – In: Studia Historica Nitriensia IX. – Nitra : Katedra histórie a archeológie FF UKF, 2001, s. 165-202.

ZWETTLER, Otto: Zwangsmigration, Deportation, Emigration : Umsiedlungen und „Endlösung der Judenfrage“ in der Slowakei, im Protektorat Böhmen und Mähren und in Karpatenrussland. – In: Heimat und Exil. / Hrsg. P. Heumos – München 2001, s. 133-141.

HISTORIOGRAFIA

BYSTRICKÝ, Jozef: Kilka uwag w sprawie najnowszej historiografii Operacji Karpacko-Dukielskiej. – In: Tedy szli... Operacja Karpacko-Dukielska – retrospekcja 60 lat później. / Red. W. Wróblewski – Krosno : Ruthenus, 2004, s. 17-42.

GEBHART, Jan: Historiography on the Period 1938 – 1945. – In: Historica. Historical Sciences in the Czech Republic. Series Nova, 7-8, 2001 (vyd. 2002), s. 145-163.

KAMENEC, Ivan: Poznámky k historiografii dvoch totalitných režimov na Slovensku. – In: Historický časopis. – Roč. 52, č. 2 (2004), s. 291-294.

KOZYCKYJ, A.: Operacja Karpacko-Dukielska: z nowej historiografii postsowieckiej. – In: Tedy szli... Operacja Karpacko-Dukielska – retrospekcja 60 lat później. / Red. W. Wróblewski – Krosno : Ruthenus, 2004, s. 43-50.

MARJINA, Valentína V.: Slovackeje nacionalnoje vosstanije 1944 goda v poslevojennoj istoriografii. – In: Slavjanovedenije. – Č. 6 (2001), s. 44-59.

NIŽŇANSKÝ, Eduard: Slovenská historiografia v 90. rokoch 20. storočia o holokauste. – In: Historický časopis. – Roč. 52, č. 2 (2004), s. 317-330.

RYDLO, Jozef M.: Prvá slovenská republika (1939 – 1945) v domácej a zahraničnej historiografii (Výberová bibliografia). – In: Slovenská republika 1939 – 1945. / Zost. Ján Bobák – Martin : Vyd. Matice slovenskej, 2000. s. 222-270.

BIOGRAFIE, POLITICKÉ A VOJNOVÉ PROFILY

FABRICIUS, Miroslav – SUŠKO, Ladislav: Jozef Tiso – prejavy a články, zv. I. (1913 – 1938). – Bratislava : AEP, 2002. – 566 s.

KAMENEC, Ivan: Tragedia polityka, ksiedza i czlowieka. Jozef Tiso 1887 – 1947. / Prel. J. W. Borejsza – Warszawa : Neriton, 2001. – 151 s.

MARUNIAK, Peter, zost.: Karol Sidor 1901 – 1953. Zborník zo seminára o Karolovi Sidorovi v Ružomberku 16. 10. 1998. – /Martin/ Žilina : Matica slovenská, 2001. – 169 s., pers. bibliogr.

RAJLICH, Jiří: Československý stíhač Otto Smik a jeho doba / Odp. red. A. Moucha – Cheb : Svět křídel, 2004. – 303 s. : fotogr., příl.

REICHL, Martin: Cesty osudu. Životní příběhy československých parašutistů vycvičených v létech 1941 – 1945 ve Velké Británii. – Cheb : Svět Křídel, 2004. – 599 s. : fotogr.

TAKÁČ, Ladislav: Len sa nikdy nevzdat'! – Lípt. Mikuláš : Transcius, 2000. – 267 s. : fotogr. /V. J. Žuffa/

TAKÁČ, Ladislav: V krutom storočí. Traja generáli Veselovci. – Prešov : Vyd. Michala Vaška, 2003. – 180 s. : fotogr., genealógia, reg.

* * *

BÖHMER, Milan: Jeden z nezodpovedaných otáznikov. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 6 (2003), s. 6 : fotogr. /L. Kukorelli/

BRADÁČ, Pavol: Bol som vojakom slovenského štátu. – In: Historická revue. – Roč. 13, č. 8-9 (2002), s. 28-29, 34-35 : fotogr. /P. Bradáč/

GAJDOŠ, Milan: Generál Rudolf Viest. 1. – 13. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 10 – 22 (2001), s. 6 : fotogr.

GAJDOŠ, Milan: J. Golian – muž činu. 1. – 7. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 14 – 19 (2004), s. 6, 7, 8, 7, 6, 5 : fotogr.

GAJDOŠ, Milan: K storočnici dvoch bratov Veselovcov. – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 10 – 11 (2003), s. 8, 6.

GAJDOŠ, Milan: Nepokorení generáli. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 13 (2000), s. 8. /J. Krátky, H. Souhrada, M. Petro, V. Paulíny/

GAJDOŠ, Milan: Vlastenec a antifášista. – In: Bradlo – občasník Spoločnosti M. R. Štefánika – č. 34-35 (júl 2003), s. 19. /I. Markovič/

- HALAJ, Dušan:** Generálmajor in memoriam Jozef Dobrovodský. Z galérie veliteľov povstaleckej armády. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 5 (2004), s. 7 : fotogr.
- HALAJ, Dušan:** Gérard Forestier. Z histórie spoločného boja proti fašizmu. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 26 (2004), s. 6 : fotogr.
- HALAJ, Dušan:** Plukovník Ján Dušan Hudec. Z galérie veliteľov povstaleckej armády. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 9 (2004), s. 6 : fotogr.
- HALAJ, Dušan:** Plukovník Ján Kukliš. 1.-2. Z galérie veliteľov povstaleckej armády. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 16 – 17 (2004), s. 6 : fotogr.
- HVALDA, Pavol:** Zákerná ruka prežala život A. Grznára. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 15 (2000), s. 6 : obr.
- HRADSKÁ, Katarína:** Príbeh odvážnej ženy : Gizela Fleischmannová – vedúca osobnosť sionizmu na Slovensku. – In: História – Nová revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 1, č. 3 (2001), s. 24-25 : fotogr.
- HRUBOVČÁK, J.:** I. K. Baľuta nikdy nesklamal. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 21 (2004), s. 5 : fotogr. /part. brigáda Čapajev/
- HUDÁK, Vladimír:** Politik bez škrupúl. – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 4 (2001), s. 8 : fotogr. /V. Tuka/
- CHYTKA, Stanislav – VALIŠ, Zdeněk:** Generál Ferdinand Čatloš. – In: Dějiny a současnost. – Roč. 24, č. 1 (2002), s. 27-31.
- CHYTKA, Stanislav – VALIŠ, Zdeněk:** Generálplukovník Ján Ambruš. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 1 (2003), s. 92-108.
- JAMBRICH, Jozef:** Ladislav Novomeský v Povstaní. Básnik a intelektuál vo vysokej politike. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 4, č. 11/12 (2004), s. 33-35 : fotogr.
- JARMILA Golianová.** – In: Bojovník. – Roč. 48, č. 12 (2003), s. 6 : fotogr.
- KAMENÍK, Václav:** Čo viete o Márii Petruňovej? Pátranie po tragickom osude parašutistky. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 16 (2002), s. 7 : fotogr.
- KOMÁRNICKÝ, Ivan:** Armádny generál Ludvík Svoboda – vojak, politik, štátnik. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 25 (2000), s. 6 : fotogr.
- KORDÍK, František:** „Vrátim sa živý“. Generál Ján Nálepka – Repkin. 1.-2. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 12 – 13 (2004), s. 6 : fotogr.
- KOZOLKA, Ladislav:** Pezinský rodák brig. gen. Karol Pekník. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 24 (2004), s. 8 : fotogr.
- KRÁL, Jozef – STAND, Ján:** Vysoko v oblakoch alebo kto bol Gustáv Lang? – In: Mariatál – informačný spravodaj. – Apríl 2004 – mim. príl., 8 s. : fotogr.
- KROUPA, Karel:** Päť bratov Kaliničovcov. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 3 (2002), s. 8 : fotogr.
- LAVRINCOVÁ, Lenka:** V katakombách Odesy bojovali Kysučania. Spomienka na kpt. in memoriam Karola Pagáča. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 24 (2004), s. 7 : fotogr.
- MACHALA, Drahoslav:** Orol v Slávičom údolí. – In: Obrana. – Roč. 10, č. 2 (2002), s. 16 : fotogr. /O. Smik/
- MAREK, Vladimír:** Major Jaroslav Krátký, styčný dôstojník MNO u veliteľstvi 1. čs. armády na Slovensku, 8. 10. 1911 – jaro 1945. – In: A-report. – Roč. 15, č. 17 (2004), s. 33 : fotogr.
- MAREK, Vladimír:** Rotmistr Jozef Gabčík (plukovník in memoriam), člen výsadku „Antropoid“. – In: A-report. – Roč. 15, č. 12 (2004), s. 33 : fotogr.
- MAREK, Vladimír:** Smrtná cesta. Před šedesáti lety se po ústupu do hor začal naplňovat tragický osud povstaleckého velitele generála Rudolfa Viesta. – In: A-report. – Roč. 15, č. 22 (2004), s. 28-29 : fotogr.
- MASARYKOVÁ, Marta:** Svedectvo o smrti. – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 9 (2004), s. 10-11 : fotogr. /študenti v odboji, M. Nešpor/
- MASARYKOVÁ, Marta:** Žijúca legenda SNP. – In: Historická revue. – Roč. 13, č. 8-9 (2002), s. 26-27 : fotogr. /J. Brunovský/
- MIČEV, Stanislav.:** Ján Imro, vlastenec a vojak. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 12 (2000), s. 6.
- MICHÁLEK, Slavomír:** Ján Papánek v boji za demokraciu. – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 9 (2004), s. 34-35 : fotogr.
- MICHELA, Miroslav:** Karol Murgaš – výtržník vo víre udalostí. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 2, č. 5 (2002), s. 36-37 : fotogr.
- MIKULA, Ludovít:** Spomienka na generála B. Kubicu. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 80, č. 9 (2004), s. 81 : fotogr.

Vojenská história

- MOLITORIS, J.:** Trvalé hodnoty diela PhDr. J. Bolfíka. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 3 (2000), s. 6.
- MOLNÁR, Martin:** Odbojová činnosť Bohumila Peťuru. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 1 (2000), s. 6.
- MONCOE, Eudovít:** Karol Pajer – neznáma osobnosť antifašistického odboja. – In: Armáda. – Roč. 8, č. 10 (2000), s. 2 – 23 : fotogr.
- NAVRÁTIL, Milan:** Obeť totalitnej justičnej vraždy. 1. – 2. Pred 90. rokmi sa narodil genmjr. in memoriam V. Žingor. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 17 – 18 (2002), s. 7 : fotogr.
- PLEVA, Ondrej:** Na margo prípadu Nižňanský 1. – 2. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 9 – 10 (2004), s. 7, 6.
- PORUBA, T.:** Pilot vyprávi. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 76, č. 2 (2000), s. 18 – 21 : fotogr. /E. Trebatický/
- POVAŽAN, Gustáv:** Obdivuhodný človek. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 21 (2004), s. 6 : fotogr. /Imrich Gibala/
- RAJLICH, Jiří:** Jeden z tatranských orlů. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 78, č. 13, 14, 15 – 16 (2002), s. 24-27, 20-23, 14-16 : fotogr. /F. Hanovec/
- RAŠLA, Anton:** Ešte k prípadu bývalého škpt. del. Ladislava Nižňanského. – In: Bojovník. – Roč. 47, č. 4 – 5 (2002), s. 7 : fotogr.
- SUCHÝ, Vít:** Hlavný povstalecký veliteľ generál Rudolf Viest. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 1 (2000), s. 4 : fotogr.
- SUCHÝ, Vít:** Ministri obrany Československa : Sergej Ingr – minister v exile. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 26 (2000), s. 17 : fotogr.
- ŠVANDA, Petr:** Teodor Obuch a cesta za jeho snom. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 80, č. 11 (2004), s. 82-83 : fotogr.
- TAKÁČ, Ladislav:** Obrazy zo života Eugena Kordu. – In: Bojovník. – Roč. 49, č. 22 (2004), s. 7.
- TURZA, Peter:** Hlavní velitelia ozbrojených síl na území Slovenska po roku 1918. VIII. – IX. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 6, 9 (2000), s. 22 : fotogr. /L. Svoboda, G. Husák/
- URSÍNÝ, Ján:** Z môjho života. – Martin : Neografia, 2000.
- VALIŠ, Zdeněk:** Generálplukovník Ján Ambruš. – In: Vojenské rozhledy. – Roč. 12, č. 1 (2003), s. 193-196 : fotogr.
- VESTER, M.:** Slovenský generál JUDr. Samo Korbel. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 10 (2000), s. 6.
- VITKO, Pavel:** Šestnášťročný v bombardéri RAF. – In: Obrana. – Roč. 11, č. 22 (2003), s. 24-25 : fotogr. /P. Schwarz/
- ZOSTANE** vždy mementom neprávosti /-lav-/ – In: Bojovník. – Roč. 46, č. 7 (2001), s. 7 : fotogr. /V. Žingor/
- ŽADANSKÝ, Juraj:** V. Šafrana oplakávali ako mŕtveho. – In: Bojovník. – Roč. 45, č. 3 (2000), s. 7 : fotogr. /2. čs. samostatná paradesantná brigáda, SNP/
- ŽIAK, Jozef:** Generálov návrat domov. – In: Obrana. – Roč. 12, č. 19 (2004), s. 25 : fotogr. /P. Vlčko/
- ŽIAK, Jozef:** Iskra z viedenskej stanice. – In: Obrana. – Roč. 12, č. 21 (2004), s. 24 : fotogr. /J. Dovina/

MONOGRAFIE, ZBORNÍKY, ŠTÚDIE, ČLÁNKY

A ĎALŠIE PRÁCE PRESAHUJÚCE OBDOBIE ROKOV 1939 – 1945

BARANOVÁ, Daniela, zost.: Účasť kresťanov v protifašistickom odboji v strednej Európe v rokoch 1933 – 1945 / Zost. D. Baranová – Lipt. Mikuláš : Transcius pre Múzeum SNP, 2001. – 195 s.; [Z obsahu:] *Filo, J.:* Cirkev v zápase s ideologickými princípmi fašizmu a s ich prejavmi, s. 8-18; s. 19-42; *Gbúrová, M.:* K problematike nacionalizmu z politologického hľadiska, s. 43-56; *Uhl, E.:* Odboj evanjelických kresťanov proti fašizmu v Nemecku v rokoch 1933 – 1945, s. 58-67; *Anweiler, P.:* Postoj evanjelikov k fašizmu a nacizmu v spoločnosti v strednej Európe v rokoch 1933 – 1945, s. 117-131; *Mikó, E.:* Postoje evanjelických reformovaných kresťanov k fašizácii a nacizácii spoločenského života na Slovensku v rokoch 1939 – 1945, s. 141-149; *Baranová, D.:* Evanjelickí a. v. kresťania v protifašistickom odboji na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, s. 150-169; *Martuliak, P.:* Podiel ev. a. v. cirkevného zboru v Banskej Bystrici na protifašistickom odboji a v SNP, s. 170-175; *Fremal, K.:* Účasť evanjelických a. v. kňazov v protifašistickom odboji a v SNP, s. 176-185; *Korim, V.:* Nacionalizmus, národnostná otázka a výučba dejín, s. 186-189.

BARANOVÁ, Daniela – TÓTH, Dezider, zost.: Účasť kresťanov v protifašistickom odboji v strednej Európe v rokoch 1933 – 1945. II. časť: Postoje katolíckych a pravoslávnych kresťanov k fašizácii a nacizácii spoločenského života v strednej Európe v rokoch 1933 – 1945 a ekumenizmus v odboji. Materiály z medzinárodnej konferencie, ktorá sa uskutočnila 9. – 10. októbra 2001 v Múzeu SNP v Banskej Bystrici. – Lipt. Mikuláš : Transocius pre Múzeum SNP, 2004. – 291 s.; [Z obsahu:] *Hal'ko, J.:* Pápež Pius XII. a holokaust, s. 13-40; *Vilhan, M.:* Účasť katolíckych kresťanov na protifašistickom odboji na Slovensku v rokoch druhej svetovej vojny, s. 100-112; *Šturák, P.:* Účasť gréckokatolíckych kňazov a veriacich v protifašistickom odboji na Slovensku v rokoch 1933 – 1945, s. 127-137; *Katuninec, M.:* Postoje slovenských katolíckych odborárov k fašizácii a nacizácii, s. 138-146; *Jelínek, Y. A.:* Na okraj beatifikačného procesu biskupa Jána Vojtaššáka, s. 147-170; *Baranová, D.:* Ľudovít Veselý, s. 171-172; *Šuvarský, J.:* Zasloužili se o Československo, s. 175-193; *Gerka, M.:* Pravoslávna cirkev na Slovensku a jej postoj k fašizácii a nacizácii v rokoch 1933 – 1945, s. 194-199; *Wontor-Cichy, T.:* Kresťanskí duchovní v koncentračnom tábore Auschwitz, s. 239-265; *Baranová, D.:* SNP a ekumenizmus, s. 280-288.

ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar: Pohľady na východ. Postoje k Rusku v slovenskej politike 1934 – 1944. – Bratislava : Veda, 2002. – 265 s.

ĎURICA, Milan Stanislav: Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti faktov dvoch tisícročí. – 3. opr. a dopl. vyd. – Bratislava : Lúč, 2003. – 837 s.

JABLONICKÝ, Jozef: Podoby násilia. – Bratislava : Kalligram, 2000. – 221s .

KOVÁČ, Dušan: Vysídlenie Nemcov zo Slovenska (1944 – 1953). – Praha : Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2001. – 84 s.

MARUNIAK, Peter, zost.: Prvá Slovenská republika – 60. výročie jej vzniku : Zborník zo seminára a slávnostnej akadémie venovaných 60. výročiu vzniku prvej Slovenskej republiky v Žiline 12. marca 1999. – Martin – Žilina : Matica slovenská – Mestský úrad, 2000. – 160 s., fotogr.; [Z obsahu:] *Mathé, S.:* Politikum 14. marca, s. 26-32; *Maruniak, P.:* K slobodným pobrežiam, s. 33-42; *Mathé, S.:* Cesta vedúca k vzniku SR, s. 43-52; *Darmo, J.:* Štátnopolitické ustrojenie SR, s. 53-62; *Grácová, G.:* Sociálne, kultúrne a výchovnovzdelávacie aktivity SR prezentované v zborníku Slovenská republika 1939 – 1949, s. 63-71; *Cabadaj, P.:* Obhajoba slovenskej štátnosti v slovenskej tvorbe nášho exilu, s. 72-82; *Grácová, G.:* Činnosť slovenského akčného výboru na obranu SR a jej predstavitel'ov, 83-101; *Maruniak, P.:* Šesťdesiat rokov od vzniku slovenského štátu, s. 102-107.

MICHÁLEK, Slavomír – KRAJČOVIČOVÁ, Natália: Do pamäti národa. Osobnosti slovenských dejín prvej polovice 20. storočia. – Bratislava : Veda, 2003. – 686 s.

ODKAZ pro budoucnost : 45 ročníků soutěží vzpomínek a historických prací. – Praha : MO ČR, 2000. – 134 s.

SALNER, Peter: Židia na Slovensku : Medzi tradíciou a asimiláciou. – Bratislava : Zing print, 2000. – 295 s. : fotogr., bibliogr., res.

SEDLIAKOVÁ, Alžbeta, zost.: Slovenská historiografia 1995 – 1999 : Výberová bibliografia. – Bratislava : HÚ SAV, 2000. – 342 s.

SMATANA Karol: Zabudnutá munička na Považí : 1934 – 2004. – B.m. : b.v., 2004. – 361 s., nákr.

ŠUMICHRAST, Peter – ANĎAL, Jozef: Letov Š-328 a Š-528. Vydané ako zvláštne číslo časopisu HT model špeciál No 910. – Poprad : HT model, 2004. – 70 s. : fotogr., nákr.

ŠVRLO, Peter: Vojenský výsadbári na Slovensku 1942 – 2003. / Zodp. red. Ľ. Veselý – Bratislava : MO SR – VIA, 2003. – 126 s. : fotogr. príl. – lit.

VENCEL, Pavol – MISTRÍK, Juraj: História vojenskej nemocnice v Bratislave. History of the Military Hospital in Bratislava. – B. m. n., 2003. – 239 s. : fotogr.

VOPAT, Zdeněk: Konštrukta Trenčín v dejinách československého a slovenského zbrojného priemyslu. – Bratislava : Magnet-Press Slovakia, 2000. – 155 s. : fotogr., tabl.

* * *

ANDROVIČ, Štefan: 32. bilp a jeho trenčianska kapitola. – In: Letectví + kosmonautika. – Roč. 80, č. 5 (2004), s. 38-41 : fotogr. /r. 40.-60./

BARTLOVÁ, Alena: Hlinkova ľudová strana. – In: Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861 – 1998. – Olomouc – Rosice u Brna : Katedra politologie a evropských studií FF UK v nakl. Gloria, 2000, s. 215-227.

Vojenská história

- MAJERIKOVÁ, Milica:** Vojna na Spiši. Ako sme prišli o 13 spišských dedín? – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 4 (2004), s. 32-33, mp.
- MICHNICA, Jozef:** Známi i neznámi hrdinovia na cintorínoch severovýchodného Slovenska. – In: Obrana. – Roč. 8, č. 23 (2000), s. 6-7 : fotogr.
- PÁSTOR, Zoltán:** Spor o Javorinu pred haagským tribunálom. – In: Historická revue. – Roč. 15, č. 3 (2004), s. 14-15 : fotogr., mp.
- SEDLIAKOVÁ, Alžbeta, zost.:** Bibliografia vojensko-politickej a vojenskej problematiky v historickom časopise : 1953 – 2001. – In: Vojenská história. – Roč. 7, č. 1 (2003), s. 152-182.
- SUCHÝ, Vít:** Ministri obrany Československa v chronológii rokov 1918 – 1992. – In: Obrana. – Roč. 9, č. 9 (2001), s. 15.
- ŠMIGEL, Michal – SYRNÝ, Marek:** Banderovci. Dve strany ukrajinského nacionalizmu. – In: História – Revue o dejinách spoločnosti. – Roč. 4, č. 11/12 (2004), s. 17-20, obr.
- ŠVRLO, Peter:** Vojenský výsadbári na Slovensku 1942 – 2003. / Zodp. red. E. Veselý – Bratislava : MO SR – VIA, 2003. – 126 s. : fotogr. príl. – lit.
- ULLMAN, Walter:** Prezident Beneš mezi Východem a Západem (1943 – 1948). – In: Historie a vojenství. – Roč. 39, č. 6 (2000), s. 112-119.

Zostavila: B. Šed'ová

ANOTÁCIE GLOSSY

KLUČINA, P.: ZBROJ A ZBRANĚ. EVROPA 6. – 17. STOLETÍ. Praha – Litomyšl : Paseka 2004, 688 s.

Dlhoročný pracovník a bývalý riaditeľ Vojenského historického ústavu v Prahe Petr Klučina má so spracovávaním tematiky vývoja chladných zbraní a výzbroje v období stredoveku a počiatkov novoveku značné skúsenosti. Okrem viacerých štúdií a scenárov k výstavám je spoluautorom prvého dielu *Vojenských dějin Československa*, dvojdielnej publikácie *Člověk, zbraň a zbroj v obraze doby, Homo militaris, Husitská Praha, Válečné lodě*, reprezentatívnej knihy *Arma defensiva*, nemeckej publikácie *Kriege der Menschheit. Von Altertum bis zur Gegenwart*, knižky adresovanej mládeži *Od zbroje k stejnokroji*, či výtvarne veľmi vydarenej publikácie *Tricentletá válka*. Spoločným menovateľom prevažnej väčšiny týchto titulov je skutočnosť, že v nich nosnú úlohu hrá obrázkový materiál a zasvätený výklad k danej téme. Nie je tomu inak ani v anotovanej reprezentatívnej publikácii *Zbroj a zbraně. Evropa 6. – 17. století*, ktorú vydalo v minulom roku pražské vydavateľstvo Paseka.

Autor v nej vyčerpávajúcím spôsobom opisuje charakteristické druhy zbraní a zbroje, ktoré vo vojnách stredoveku na európskom kontinente zohrali podstatnú úlohu. Vhodným spôsobom zasadzuje výklad o vývoji zbraní a zbroje do širších súvislostí, a tým dáva aj menej informovaným záujemcom kvalifikovaný prehľad nielen o samotných chladných zbraniach a výzbroji, ale aj o spôsobe vojenstva, vojenskej stratégii, taktike, o vojenskom myslení, štruktúre vojsk a pod. Prípadné diskusie o chronologickom zábere publikácie a o tom, kedy začína a kedy končí európsky stredovek autor rieši z hľadiska určujúceho prvku vojenských dejín, tým, že sa zamerá na obdobie, keď na bojiskách pre-

vládali takzvané chladné zbrane. O palných zbraniach sa zmieňuje len minimálne, odvolávajúc sa na to, že ich popis a výklad si vyžaduje vlastnú encyklopédiu.

Kniha je členená na chronologicky uzavreté kapitoly, ktoré sú doplnené stručnými kapitolami systematického charakteru, pričom niektoré závažnejšie témy, ktoré do bežného textu nemohli byť vhodne začlenené, majú svoje samostatné, výrazne označené exkurzy.

Hneď prvá kapitola v stručnosti, za pomoci niekoľko desiatok schém, umožňuje čitateľovi urobiť si prehľad o tom, z čoho sa zbroj skladá, do akých kategórií sú zbrane rozčlenené, ako sa nazývajú jej časti, akým spôsobom sa nosili, používali a pod. V ďalšej časti práce sa autorova pozornosť sústreďuje na vývoj ťažkoodeného stredovekého jazdectva po páde Západorímskej ríše, keď sa v Európe začali formovať nové štátne útvary. Popisuje typy ochranného odievania, druhy prilb, štítov a zbraní, ako aj variabilitu ich typov, vrátane ochranného odievania orientálneho pôvodu a šupinovej zbroje. Zo zbraní sa podrobnejšie venuje druhom kopijí, mečov, bojových sekier, lukov a šípov. Zvláštnu podkapitolu tvoria zbrane a ochranná zbroj využívaná franskými bojovníkmi, na ktorú nadväzuje výklad o spôsobe boja Vikingov a severských bojovníkov všeobecne, predovšetkým z hľadiska ich výzbroje a výstroja. Samostatnú časť tejto kapitoly tvoria opisy sústreďujúce sa na Avarov a slovanské kmene nachádzajúce sa za východnými hranicami Franskej ríše. Autor tu zhrnul doterajšie poznatky o výzbroji a bojovom umení našich predchodcov, predovšetkým v čase existencie Veľkej Moravy a čiastočne aj v období expanzie starých Maďarov. V ďalších častiach, vychádzajúc z príkladu bitky pri Hastingsu roku 1066, ktorý sa všeobecne považuje za medzník vo vývoji stredovekého vojenstva, poukazuje na rast významu ťažkého jazdectva a popisuje výzbroj

zúčastnených bojovníkov. Neponecháva nepovšimnutým ani fakt, že už pred touto bitkou ťažkoodenci dokázali, že sa stávajú rozhodujúcou silou v bitkách a podrobne líči jednotlivé druhy zbraní jazdeckého bojovníka, jeho výstroj, spôsob výroby týchto artefaktov a podáva ukážky z nápisov na čepeliach mečov. Doplnujúcu časť tejto kapitoly tvorí výklad o dobových vojnových a obliehacích strojoch.

V ďalšej z nosných kapitol autor sleduje zlatý vek rytierstva od polovice 12. storočia do prvej štvrtiny 14. storočia. Bolo to obdobie, keď sa udiali dôležité posuny v taktike boja a v organizačnej štruktúre vojsk sa odohrávali významné zmeny. Vládcom európskych bojísk sa stával rytier, ktorého zbroj a zbrane sa od jednoduchších a ľahších typov vyvíjali stále k dokonalejším a ťažším. Kľúčina okrem toho sleduje aj meniaci sa vzťah rytierov k vojenskej službe, väzby na panovníka, taktiku ťažkoodených rytierskych vojsk, uvádza rôzne príklady z vojenských dejín tohto obdobia, vyvracia niektoré vžitú mýty o rytieroch. Hlavný dôraz samozrejme kladie na opis ochrannej výzbroje a vývoja zbraní, pričom podobne ako v predchádzajúcej kapitole venuje patričnú pozornosť aj spôsobu ich výroby, odievania, nosenia a využívania. Do kapitoly zaradil aj tabuľky typológií drátených košiel, mečov, prílb, štítov a pod. Akúsi dodatkovú podkapitolu tvorí zaujímavý exkurz o rytierskych turnajoch, o ich priebehu, o výzbroji a výstroji účastníkov, pričom autor okrem iného polemizuje aj s názormi niektorých starších autorov a výklad ilustruje množstvom kvalitných ilustrácií.

Pod nadpisom *Doba veľkých zmien* sa skrýva popis vývoja ochrannej zbroje a zbraní od druhej štvrtiny 14. storočia do osemdesiatych rokov 15. storočia, keď došlo k dovtvoreniu a prevládnutiu celoplátovej ochrannej zbroje. Toto obdobie bežný konzument pozná predovšetkým z historickej literatúry a ako pôsobivú kulisu z množstva veľkorozpočtových historických filmov. Kapitulu autor delí na štyri časti. V prvej sa zaoberá dobou tzv. *kombinových zbrojí*, keď sa objavovali rôzne varianty výzbroje a v druhej období *vlátových zbrojí*, ktorá

začala v prvých desaťročiach 15. storočia a behom ktorej prevážilo celoplátové ochranné odievanie a krúžkové pletivo už hralo iba podradnú úlohu. Podľa štruktúry predošlých kapitol s využitím kvalitného obrázkového materiálu a schematických tabuliek opisuje jednotlivé druhy zbroje a zbraní, ich účel, význam, spôsob použitia a výroby. Samostatnú podkapitolu venoval autor vývoji pechoty v tomto období, ich ochrannej zbroji a zbraniam, ako aj spôsobu ich boja. V ďalšej z podkapitol sa venuje obdobiu začiatku 15. storočia, keď sa začínajú vyskytovať prípady, že dovtedy podceňovaná pechota neočakávane pripravila porážku rytierskym ťažkoodencom. Autor rozoberá niektoré z týchto prípadov a sleduje postupný vývoj a zmeny v taktike pechoty, ako aj ich výzbroj a výstroj v rôznych častiach Európy. Doplnkovú kapitolu tvorí výklad o prvých palných zbraniach, ktoré sa na európskych bojiskách objavili v prvej polovici 14. storočia a postupne začali meniť význam chladných zbraní. Ich nástup bol signálom, že ťažká jazda pomaly bude musieť opustiť dejinnú scénu.

Záverečnú kapitolu anotovanej publikácie tvorí obsažný výklad vývoja zbraní a výzbroje v období, keď palné zbrane a účinnosť pechoty v boji vytlačili rytiera v ochrannej zbroji z bojísk. Úlohu rytierskej jazdy na bojisku postupne začali preberať zárodky neskorších pravidelných druhov jazdeckta a ochranná zbroj rytiera sa vyrábala najmä pre nákladné turnaje, stávala sa obľúbeným darom horných vrstiev spoločnosti a ukážkou bohatstva majiteľa, ale aj majstrovstva svojich výrobcov. Autor sleduje tento vývoj cez gotické brnenia, maxmiliánsku kanelovanú zbroj až po jej ďalšie premeny v 16. a na počiatku 17. storočia. V samostatnej podkapitole rozoberá nové trendy na bojiskách, nastupujúce od polovice 15. storočia, bojovým šikom Švajčiarov počnúc, cez nemeckých landsknechtov, španielskych pešiakov až po rôzne iné druhy organizácie a taktiky pechoty európskych vojsk. Pozornosť venuje aj premenám jazdeckta na európskych bojiskách, ich výzbroji, výstroji a taktike boja v tomto období a podrobne pri-

bližšie premeny zbroja používaná v žoldnierskych oddieloch. V posledných dvoch podkapitolách podáva názorný prehľad o chladných, ako aj strelných a palných zbraniach do konca tridsaťročnej vojny. V záverečnom exkurze čitateľ získava pohľad do dielni špecializovaných remeselníkov na výrobu chladných zbraní, môže sa oboznámiť so značkami najvýznamnejších majstrov tohto remesla a s oboznámiť vrcholnými ukážkami spracovania ochrannej zbroje v Európe.

Dielo Petra Klučina podáva prakticky ucelený prehľad o systematike a vývoji zbraní a ochranných zbrojí v sledovanom období a v tomto zmysle je obsiahlou encyklopédiou stredovekých zbraní a ochrannej zbroje, ktorá by nemala chýbať v žiadnej knižnici špecializovanej na tematiku vojenských dejín a dejín európskej minulosti. Je vybavené takmer 1 800 ilumináciami, fotografiami, schémami a perovkami na veľmi kvalitnej úrovni, z ktorých časť je farebná. Autor pri spracovávaní tejto reprezentatívnej knihy využil prakticky všetku dostupnú literatúru, škoda len, že nevenoval viac pozornosti špeciálnemu vývoju vytýčenej témy na území Uhorska, kde sa objavovali určité odlišnosti a svojráznosti vo výzbroji, výstroji i v taktike stredovekých vojsk. Aj keď si za úlohu vytýčil zobrazit' hlavné trendy tejto problematiky v európskom vývoji, čitateľské zázemie by si snáď bolo vyžadovalo venovať sa o niečo obširnejšie aj tejto oblasti, a to už aj vzhľadom na vplyv tureckej expanzie a s tým súvisiacimi novotami. Klučina si zrejme tento nedostatok uvedomoval, keď v úvode vytýčil zemepisný rámec svojho záujmu a uviedol, že orientálne vplyvy sú v publikácii zmienené iba okrajovo.

Okrem autora treba vyjadriť uznanie aj autorovi grafickej úpravy, ktorý vytvoril dielo aj po výtvarnej stránke mimoriadne príťažlivé. Treba len dúfať, že v dohľadnom čase aj na Slovensku vznikne kniha podobného charakteru, kde budú podrobne rozvedené aj údaje viažuce sa bezprostredne na naše dejiny.

V. Dangl

VOJENSKÉ OSOBNOSTI ČESKOSLOVENSKEHO ODBOJE 1939 – 1945.

Kol. autorov, Praha : Ministerství obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, 348 s.

Dejiny tvoria ľudia. Túto starú pravdu „pretavil“ kolektív vojenských historikov z Prahy a Bratislavy pod vedením Jiřího Rajlichy a Miloslava Čaploviča do novej reprezentačnej publikácie *Vojenské osobnosti československého odboja 1939 – 1945*. Ide o hodnotný biografický slovník s pevne stanovenou vnútornou štruktúrou jednotlivých hesiel – portrétov, zoradených abecedne.

Základný motív vzniku knihy vysvetlili autori v edičnej poznámke – zachovať historické dedičstvo pre budúce generácie Čechov a Slovákov. Historické dedičstvo premietnuté v životoch ľudí, ktorí v domacom odboji a na vojnových frontoch druhej svetovej vojny neváhali nasadiť vlastný život za slobodu a demokraciu. Tento fakt umocňuje moment, že mnohí z nich boli v období komunistickej totality v Československu profesionálne zdegradovaní a mnohokrát väznení. Aj preto autori, s vedomím morálneho dlhu, pripravili spomínanú publikáciu.

Už pri samotnej myšlienke, resp. rozhodnutí vytvoriť takúto reprezentačnú knihu, stáli iniciátori projektu pred základným problémom kritéria výberu. Išlo totiž o to postihnúť uvedenú problematiku cez prizmu ľudských osudov, pokiaľ možno v čo najširšej rovine. Samozrejme v knihe nechýbajú kľúčoví príslušníci armádnej generality a vyšší dôstojníci, ktorí mali nepochybne rozhodujúci vplyv na organizáciu a fungovanie československej odbojovej činnosti v rokoch 1939 – 1945. Hodnota knihy je však o to vyššia, že v nej nechýbajú vojaci, ktorí sa zásadným spôsobom vyznamenali pri bojovej a odbojovej činnosti, či už išlo o letcov, tankistov, ženistov, parašutistov, pechotu, partizánskych veliteľov a podobne. K nim autori správne zaradili aj osobnosti z radov Slovákov a Čechov, ktorí pôsobili v armádach Spojencov.

Kolektívu 16-tich vojenských historikov (zo Slovenska okrem Juraja Kalinu pracovníci Vojenského historického ústavu v Bratislave Igor Baka, Jozef Bystrický, František Cséfalvai, Miloslav Čaplovič, Alexej Maskalík a Peter Šumichrast) sa v predloženej práci podarilo zhromaždiť faktografický materiál, ktorý je prínosom nielen pre upresnenie profilov jednotlivých osobností, pre historiografiu, pre učiteľov dejepisu a študentov, ale aj pre „bežných“ záujemcov pre našu „vojnovú“ minulosť. Dodnes totiž chýbala na Slovensku (i v Českej republike) publikácia takéhoto charakteru a rozmeru. V tejto súvislosti treba oceniť i to, že autori sa neobmedzili len na vojnové roky osobností, ale predkladajú ich osudy aj pred vojnou a po nej, resp. v celej dĺžke života každého konkrétneho jednotlivca. O to bola práca vojenských historikov náročnejšia, navyše, ak si uvedomíme, že mnohých aktérov československého odboja zavial neskorší osud do cudziny.

Ak konštatujem, že v publikácii badať istú disproporciu vo výbere osobností či v rozsahu spracovaného „portrétu“, nemám na mysli negatívnu kritiku knihy. Chcem tým len poukázať na fakt, že hoci autori vyčerpali možnosti slovenských, českých a niektorých európskych archívov a siahli po dostupnej odbornej a memoárovej literatúre i dobovej tlači, nemali v niektorých prípadoch jednoducho možnosť proporcionalitu dodržať.

Samotné heslá sú spracované jednotnou formou. Tá koniec-koncov k biografickému slovníku patrí. Pri mene a fotografii každej konkrétnej osoby nechýbajú základné údaje o vojenskej hodnosti a zaradení v rokoch 1939 – 1945, v závere hesla zase vyznamenania, odkazy na pramene a použitú literatúru.

V úvode knihy autorský kolektív tiež jasne formuloval skutočnosť vyplývajúcu z textu, t. j. že ich biografický slovník je výberový. S tým absolútne súhlasím a za výberový ho pokladám z dvoch príčin: prvá, že z priestorových dôvodov nie je možné zachytiť všetkých aktérov tejto éry. Druhá, že výber tiež odzrkadľuje daný stav poznania problematiky. Žiadny čitateľ ani skeptik ani optimista, si nemyslí, že sa spektrum vo-

jenských osobností československého odboja rokov 1939 – 1945 vyčerpalo. Vedomie tejto skutočnosti je podnetom pre profesionálnu motiváciu pre vojenských historikov do ďalších archívnych výskumov.

Ako podnet pre prípadné budúce doplnenie slovenskej časti (českú ponechám bokom) vojenských osobností uvediem aspoň dva príklady: Jána Repta z domáceho odbojového spektra a Johna Slezaka zo zahraničného.

Ján Repta (nar. 8. 9. 1914 v Brezovej, zomrel 13. 1. 1999 v Brezovej) sa po absolvovaní brezovských škôl vyučil za garbiara, potom pracoval ako robotník a v rokoch 1939 – 1941 ako majster vo firme Tibergien v Trenčíne. V roku 1941 narukoval do slovenskej armády a po roku bol prepustený do zálohy. Do ilegálneho domáceho protifašistického odboja sa zapojil v roku 1942. Pomáhal českým občanom pri tajných prechodoch na Západ, ako aj sovietskym vojakom utekajúcim z nemeckých zajateckých táborov k partizánom na východnom Slovensku. Spolupracoval najmä s partizánskou skupinou Čapajev. Potom pôsobil v II. partizánskej brigáde Milana R. Štefánika, ktorá operovala v oblasti Turca. Bol zástupcom jej veliteľa. Do aktívneho ozbrojeného boja vstúpil v čase SNP. Založil partizánsku skupinu patriacu do zostavy spomínanej brigády. Jeho skupina pôsobila v Malých a Bielych Karpatoch, najmä v Podbradliansko-podjavorinskom kraji. Známe sú Reptove prepady nemeckých vlakových transportov na trati Bratislava – Břeclav a Bratislava – Žilina. Nemci za jeho dopadnutie vypísali odmenu 150 000 korún. Spolu so sovietskymi vojskami sa podieľal aj na oslobodení Brezovej v noci zo 6. na 7. apríla 1945. Po skončení vojny Ján Repta pracoval do roku 1947 ako oblastný veliteľ ZNB v Trenčíne, potom do roku 1950 ako správca bratislavskej kaviarne Štefánka. Od roku 1954 žil a pracoval v Brezovej. Za aktívnu odbojovú činnosť mu bol udelený *Rad SNP I. triedy, Československý vojnový kríž 1939*, medaila *Za chrabrosť, Kríž Za vernosť 193 – 1945*. V roku 1968 mu bol udelený *Rad hviezd ČSSR a Rad práce*.

John Slezak (nar. 18. 4. 1896 na Starej Turej, zomrel 16. 4. 1984 v Sycamore, Illinois, USA) sa narodil v mäsiarskej rodine Šimona Slezáka. Ako 13-ročný sa začal učiť v Škodových závodoch v Plzni. V roku 1916 odišiel do Ameriky, získal americké štátne občianstvo a prihlásil sa do americkej armády. Po skončení prvej svetovej vojny bol prepustený do zálohy v hodnosti rotmajstra. Potom vyštudoval na University of Wisconsin strojnú inžinierstvo a začal kariéru v americkom zbrojnom priemysle. Už v hodnosti majora v zálohe vstúpil vo februári 1942 do služieb Pentagonu, kde pracoval vo Výbore pre zásobovanie americkej armády a námorníctva muníciou. O rok neskôr, už v hodnosti plukovníka mal na starosti zásobovanie americkej armády za štát Illinois. Po vojne krátko pracoval v zbrojárskej fabrike, no za republikánskeho prezidenta D. D. Eisenhowera (1953 – 1961) bol v rokoch 1953 – 1956 námestníkom ministra obrany USA. Jeho vklad do americkej diplomacie je dodnes nespracovaný. V tom čase sa aktívne zúčastnil americko-juhoslovanských (rokoval osobne s J. B. Titom), ako aj taiwansko-čínskych rokovaní. Hoci v roku 1956 oficiálne z ministerstva národnej obrany USA odišiel, jeho ďalšia činnosť pre vládu USA pokračovala. Toto obdobie jeho života je však zahalené tajomstvom. V skutočnosti odišiel z ministerstva do výslužby až v roku 1977. V roku 1958 sa stal splnomocnencom Inštitútu pre americkú stratégiu, v rokoch 1972 – 1977 predsedom Výboru pre zásobovanie americkej armády. Vieme tiež, že v roku 1975 bol povýšený na generála. John Slezak je pochovaný na arlingtonskom Národnom cintoríne v štáte Virgínia, pri Washingtone.

Za vojnovú činnosť mu boli udelené vysoké americké štátne vyznamenania – *Washington Award*, *Legion of Merit* a *Medal of Freedom*.

Zmapovanie osudov osobností druhého československého odboja je vo väčšine výsledkom základného výskumu autorov. Ich kniha je nepopierateľným prínosom, no súčasne si nerobia nárok na vyčerpávajúci pohľad. Cieľ – zaľadnúť naše vojenské dejiny, aby sa ich tvorcovia vrátili do histórie a zaujali v nej miesto, ktoré im patrí ako aktérom vo

vojenskej oblasti – sa im podarilo naplniť. Aktívne tak prispeli k poznaniu slovenskej, českej a československej minulosti v jednej z jej najvýraznejších prelomových etáp.

S. Michálek

KOROĽ, V. J.: *TRAHEDIJA VIJSKOVO-POLONENYCH NA OKUPOVANIJ TERYTORIJI UKRAJINY V 1941–1944 ROKACH* [Tragédia vojnových zajatcov na okupovanom území Ukrajiny]. Kyjev 2004. 250 s.

Do bohatej literatúry o druhej svetovej vojne prispel svojou monografiou kyjevský historik V. J. Koroľ. Autor píše o sovietskych vojnových zajatcoch a uvádza nové fakty a príčiny, ktoré viedli k tejto tragédii v minulosti historikmi a politikmi buď znevažovanú, skresľovanú, alebo historicky nepravdivo vysvetľovanú. Kriticky hodnotí doterajšiu literatúru o tomto predmete, najmä však štúdiu *Grif sekretnosti sňat. Poteri vooružennych sil SSSR v vojnach, bojových dejstvijach a vojennych konfliktach* (Moskva 1993), ktorá uvádza nepravdivé až trikrát menšie straty, než v skutočnosti boli. Ale aj mnohé fakty zamlčuje, ako napríklad straty počas Bukrinskej operácie, kde zahynulo alebo sa dostalo do zajatia viac ako 250-tisíc vojakov.

Ukrajinský historik spresnil mnohé údaje. Tak podľa nemeckého veliteľstva sa počas druhej svetovej vojny dostalo do zajatia 5 754 000 sovietskych vojakov a dôstojníkov, ale podľa najnovších štatistík to bolo viac, najmenej 6 miliónov 300-tisíc. Z nich bolo zastrelených, akože na úteku, odovzdaných gestapu na likvidáciu, tisícky zahynuli v zberných táboroch už na Ukrajine – okolo 3 milióny 300-tisíc. Koľko zahynulo v táboroch Nemecka a v iných štátoch, sa ešte nepodarilo presne zistiť. Autor uvádza nové fakty o masakroch priamo v meste Kyjev: Darnica, Babyn Jar, Kerosinská ulica, Inštitutská ulica, nemocnica I. Pavlova a iné, kde bolo zastrelených niekoľko stotisíc vojakov. Podľa neho na Ukrajine bolo organizovaných 230 táborov a koncentračných táborov, ne-

spočetné množstvo masových popráv, getá a pod. Tábory smrti vznikali veľmi rýchlo po celej Ukrajine. Fašisti neľutovali nikoho, nielen tých, čo nosili zbraň, ale aj civilných občanov, ženy a detí. Fašisti si prispôbili na okupovanom území právne normy, na základe ktorých beztriestne likvidovali zajatcov a civilné osoby. Vojnoví zajatci boli podrobovaní týraniam a mučeniu. Potom ich jednoducho zabíjali, hoci to odporovalo normám medzinárodného práva a humanizmu.

Historik V. Korol' tvrdí, že obaja protivníci – ZSSR a Nemecko – plánovali uskutočniť preventívny úder, ale ZSSR roku 1941 ešte na to nebol pripravený, azda, ak ideologicky, ale nie vojensky, čo aj neskôršie vojnové udalosti potvrdili, že ZSSR nebol schopný odraziť útok, nie to napadnúť na Nemecko pred rokom 1941. Ale Hitler na prekvapenie J. Stalina nečakal na útok ZSSR a sám ho napadol. To len neskôr sovietska propaganda sa usilovala dokázať, že ZSSR sa stal obeťou fašistického Nemecka.

Autor uvádza príčiny, ktoré viedli k takému masovému zlyhaniu sovietskeho vojska. Boli to nielen masové represie vo vojenských jednotkách koncom 30. rokov, keď viac ako 80 % z veliteľského zboru (maršali, generáli a ďalší dôstojníci), bolo zlikvidovaných a nahradení negramotnými a neskúsenými veliteľmi. Ďalej chýbala súčasná výzbroj a skúsenosti z vedenia vojny, ignorovanie údajov medzinárodnej a sovietskej rozviedky. Ale nielen toto, ale aj sovietska propaganda, ktorá nesprávne informovala a pripravovala ľudí na vojnu.

Podľa autora začiatok veľkých zajatí sa začal už v prvé týždne vojny na juhozápadnom fronte, kde bolo sústredených 5 armád počtom 665-tisíc vojakov. Už počas prvého obdobia vojny, t. j. do 18. novembra 1942 boli straty Červenej armády ohromujúce, viac ako 11 mil. osôb zahynulo, alebo sa dostalo do zajatia. Využitie nových archívnych materiálov dalo možnosť autorovi ukázať tragédiu sovietskych vojakov, ktorí sa dostali do obkľúčenia pri obrane Kyjeva, kde zahynulo 1 mil. 300-tisíc vojakov, veľké straty zaznamenali červenoarmejci pod Charkovom v máji 1942, kde padlo do zajatia vďaka

J. Stalinovi a maršalovi Timošenkovi viac ako 240-tisíc osôb, v Kerči sa zase dostalo do zajatia viac ako 100-tisíc vojakov len preto, že im velenie odmietlo poskytnúť lode, aby mohli ustúpiť. To sú len väčšie zoskupenia, ktoré sa dostali do zajatia a menších bolo niekoľko tisíc.

Novinkou je, že autor v tejto práci nikde neuvádza, že druhá svetová vojna bola Veľkou vlasteneckou vojnou a všade píše, že to bola iba nemecko-sovietska vojna. Má na to dôvody. Otroci vraj nemôžu mať Vlast'. V takom postavení boli nielen Ukrajinci, ale aj ostatné národy ZSSR. Ukrajinci bojovali nielen v Červenej armáde proti nemeckému fašizmu, ale aj v Ukrajinskej povstaleckej armáde proti sovietskemu režimu, píše autor vo svojej knihe.

Autor odsudzuje J. V. Stalina, ba celú stalinskú mašinériu, ktorá sa pozerala na zajatcov ako na zbabelcov, na zradcov vlasti. Vieme, že v každej vojne boli zradcovia, ale boli to jednotlivci a nie masový jav, ako sa to prejavilo počas druhej svetovej vojny na Ukrajine. Historik sa usiluje vysvetliť tento jav. Uvádza pádne fakty, ktoré viedli Ukrajincov k tomu, že sa vzdávali a išli radšej do zajatia, akoby mali zomrieť za sovietsku vládu. Boli to milióny ľudí, ktorí prešli pekľom občianskej vojny, troch hladomorov, kolektivizáciou, militaristickou industrializáciou, politickými procesmi a represiami, organizovanými boľševickou Moskvou, keď len v Ukrajine zahynulo v rokoch 1933 – 1937 viac ako 8 miliónov ľudí (niektorí štatistíci uvádzajú až 14 miliónov), keď bolo likvidovaných viac ako 40-tisíc z veliteľského zboru. Ďalej to bola sovietska propaganda pred vojnou, ktorá vychvaľovala do nebies nemeckú kultúru, umenie, techniku, hospodárnosť, poriadkumilovnosť, disciplinovanosť, čo bola aj pravda, ale sa nič nehovorilo o nebezpečenstve fašizmu. Ľudia videli, ako sa pred vojnou objímali sovietski činitelia s nemeckými politikmi, v sovietskych vojenských školách študovali nemeckí dôstojníci, letci, delostrelci, tankisti, lebo doma im to zakazovala Versailleská zmluva. Ďalšou príčinou bola aj ľahostajnosť u časti obyvateľstva Ukrajiny, ktoré bolo tisícky rokov

vychovávané v područí iných národov – Variagov, dynastie Riurikovcov, tatarsko-mongolských vpádov, litovsko-poľskej šľachty, ruského dvorianstva, nakoniec bolševikov s ich pokryteckou morálkou. Toto všetko podľa autora malo tiež vplyv na mentalitu a správanie vojakov.

Pravda, ak by zajatci vedeli, čo ich čaká u fašistov, zaiste by sa tak masovo nevzdávali do zajatia „kultúrnym Nemcom“. Ťažko bolo bojovať proti fašizmu prvé týždne vojny, keď všetky zásoby výzbroje boli zničené, resp. zhabané fašistami. Autor podrobne hovorí o hanebno-tragických príčinách v prvých dňoch vojny, ktoré viedli ku katastrofe sovietskych vojsk: boli zničené zásoby výzbroje, benzínu, lietadlá, tanky, potraviny a iné. Do zajatia sa dostávali vojaci nie pre nedostatok odvahy, ale preto, že J. V. Stalin a jeho režim vytvoril také podmienky vojny.

Autor práce poukazuje, že svetové spoločenstvo neodvrhlo práva vojnových zajatcov, zakotvených v Haagskej konvencii z roku 1907, ale sovietsky režim postavil vojnových zajatcov mimo zákon. Toto využil Hitler a do januára 1942 v nemeckých táboroch zahynulo od hladu, chorôb, strelby viac ako 3 milióny ľudí. Sovietsky režim nevyužil ani iniciatívu Medzinárodného červeného kríža o poskytnutí humanitárnej pomoci sovietskym vojnovým zajatcom, nevyužil možnosť pomoci prostredníctvom neutrálnych štátov. To dalo možnosť hitlerovskej mašinérii posilniť prenasledovanie a likvidáciu sovietskych vojnových zajatcov.

Autor uvádza, že sovietske veliteľstvo začalo považovať všetkých, ktorí padli do zajatia, trestancami, zločincami. Tých, ktorým sa podarilo utiecť zo zajatia a chceli sa zapojiť do boja proti nepriateľovi, považovali za zradcov, posielali ich do trestných rôt, do špeciálnych táborov NKVD, alebo postrieľali na mieste. A tí, čo sa náhodou dostali k jednotkám, počas celého času za nimi dozerala vojenská polícia SMERŠ, ba ešte aj po vojne, hoci na fronte, alebo na pracovisku preukazovali vynikajúce výsledky. Svedčí o tom príklad spisovateľa O. Hončara, ktorý to na

vlastnej koži pociťoval celý život. A takých boli tisícky.

Problematika vojnových zajatcov sa v sovietskej historiografii vedome zamlčovala, hoci to bola veľmi dramatická a tragická časť druhej svetovej vojny. Práca V. Korol'a vnáša nové svetlo do nej a ukazuje odvrátenú tvár sovietskeho režimu a osobne J. V. Stalina. Prácu vysoko hodnotí aj účastník druhej svetovej vojny, V. Chomenko. In: *Vitčyzna* 2004, č. 11-12.

M. Roman

McKEE, A.: *BOJE O MOSTY NA RÝNU 1940, 1944, 1945*. Praha : Deus 2003, 449 s.

Podľa stručnej charakteristiky pražského nakladateľstva Deus predstavuje kniha britského historika Alexandra McKeeho záverečný súhrn bojov o rozhodujúce mosty na Rýne v čase druhej svetovej vojny, ako aj základné čítanie pre každého, kto sa usiluje porozumieť obratom vo vývoji tohto najväčšieho a najkrvavejšieho ozbrojeného konfliktu v dejinách ľudstva. Hlavným dejiskom sa v retrospektíve jej piatich rokov postupne stávajú takticky a strategicky najdôležitejšie body západnej Európy na operačných mapách protivníkov – mosty, letiská, komunikačné uzly a vyvýšeniny rozmiestnené na životne dôležitých križovatkách alebo v ich blízkom okolí – všetko miesta, o ktoré sa viedli tuhé a neľútostné boje, miesta, z ktorých niektoré boli viackrát dobýjané a niekoľkokrát vystriedali aj svojho „majiteľa“.

Knihou sa sústreďuje na vybrané objekty nachádzajúce sa v bezprostrednej blízkosti rieky Rýn – ktorá má vďaka pravidelnosti zásobovania vodou, a teda dostatočnej hĺbke mimoriadny význam – a čiastočne aj rieky Ruhr, kde však boli realizované operácie menšieho rozsahu. Rýn preteká charakteristicky divokou a hornatou krajinou a pod jej nevypočítateľnosť sa výraznou mierou podpisuje práve rieka Ruhr. Tá so svojimi regulovanými kanálmi predstavuje akési záplavové územie Rýna, v dôsledku čoho môže mať táto rieka šírku v rozmedzí od púhych

300 m až do neuveriteľných 5 km. Dej tejto pútavo napísanej knihy nás postupne prevezie cez viaceré holandské, belgické a nemecké mestá ležiace na Rýne a na jeho prítokoch ako Waalhaven, Arnhem, Nijmegen, Eindhoven, Albert, Escaut, Reichswald, Remagen, Oppenheim, Rheinberg, Rees, Speldrop, Valkhof, Bienen, Erlekom, Emmerich a Grebbe. Sú to mestá s viacerými terénnymi dominantami, ktoré už svojou prirodzenou, resp. upravenou polohou, v prípade vojnového stavu samé determinujú nutnosť ich ovládnutia. Autor práve na tieto mestá sústredil svoju pozornosť a na pozadí udalostí z jari 1940, jesene 1944 a jari 1945 rekonštruje boje a bojové operácie vedené v nich. Niektoré z nich predstavovali chaotické zlyhania a sklamaná, iné zaznamenali brilantný úspech.

Z hľadiska obsahovej stránky autor rozdelil knihu na tri časti, ktorých tematické medziny vymedzuje už samotný časový dodatok v jej názve. Prvá časť sa zaoberá udalosťami z mája 1940 a má príznačné označenie *Pevnosť Holandsko 1940*. V rámci piatich kapitol autor najprv v stručnosti charakterizuje terénny reliéf a tvárnosť krajiny, cez ktorú pretekajú obe spomínané rieky. Následne obšírnejšie analyzuje základné atribúty a predpoklady nemeckého operačného plánu, označeného krycím názvom „Fall Gelb“, najmä pokiaľ ide o jeho spojitosť s mestami a strategickými objektmi v Holandsku a Belgicku. Rýchlosť, prekvapenie a rozvrat, sa, ako McKee iba pripomenul, ukázali byť ústrednými prvkami nového spôsobu vedenia vojny, tzv. blitzkriegu. Kľúčové miesta boli obsadené hneď v prvých hodinách vojnového stavu. Hlavným vojenským úderom bolo obsadenie mostov klenúcich sa nad hlavnými vodnými tokmi Rýnskej delty, úderom vedľajším, ktorý mal odpútať protivníkovu pozornosť, avšak v konečnom dôsledku dokonal celkový zmätok, bolo zhodenie výsadku hlboko v tyle nepriateľa. A práve na to, čo sa dialo v troch oblastných sektoroch v úvodný týždeň západného ťaženia nemeckej armády, sa sústreďujú zostávajúce tri kapitoly prvej časti knihy – boje o mosty vo Waalhaven, resp. mosty v Arnheme, Nijmegene a kanál

Maas a nakoniec rotterdamská tragédia, ktorej opodstatnenosť považuje z vojenského hľadiska sám autor za nevyhnutnú – čo je samo osebe originálny a jedinečný záver, ak berieme do úvahy, že ide o hodnotenie britského historika. Dej sa logicky točí okolo nemeckých výsadkových jednotiek, ktoré zohrali v úvodnej fáze tejto kampane rozhodujúcu úlohu a až do príchodu obrnených tankových jednotiek niesli bremeno hlavného náporu spojeneckých, v tomto prípade holandských a belgických jednotiek.

Druhá časť knihy *Cil Ruhr 1944* si za cieľ položila osvetliť prípravu, realizáciu a konečný výsledok jednej z najspornejších spojeneckých operácií uskutočnených v priebehu druhej svetovej vojny, a síce operáciu s krycím označením „Market Garden“. V šesťnástich kapitolách je zaznamenaný spojenecký postup deň po dni a hlavnými hrdinami sú tentokrát predovšetkým príslušníci spojeneckých paradesančných divízií, konkrétne britskej 1. a americkej 82. a 101. výsadkovej divízie. Pomerne riskantný plán núkal lákavú možnosť rýchleho ukončenia vojny. Bol založený na správnom predpoklade, že prekročením Rýna v Holandsku by sa obišiel Západný val, po ktorom by bol zasadený smrteľný úder do Ruhrskej oblasti, srdca nemeckého priemyslu. V dôsledku toho by došlo k obkľúčeniu nemeckých armád a k ich konečnej likvidácii. Plán počítal s tým, že mosty cez rieky Mass, Waal a Rýn budú obsadené odvážnym vzdušným výsadbom a budú držané tak dlho, až kým nedorazia spojenecké tankové jednotky. Avšak ostalo iba pri plánoch. Všetky dôležité skutočnosti a súvislosti Alexander McKee s prehľadom dokumentuje a analyzuje. Priebeh týchto dramatických udalostí navyiac konfrontuje s plánmi oboch protivníkov na najrôznejších úrovniach velenia a reakciami a cítením obyčajných vojakov. Skutočne ukázkovo okrem iného poukazuje aj na to, aké predsudky panovali v spojeneckom tábore – keď boli Američania nielen Nemcami, ale aj samotnými Britmi pokladaní za náfúkancov a zbabelcov, zatiaľ čo Briti boli pre zmenu hodnotení ako pomalí a neprispôsobiví, bez akejkoľvek predstavivosti a fantázie.

Záverečná tretia časť mapuje v desiatich kapitolách udalosti z februára až apríla 1945, ktoré začali rozhodujúcimi bojmi o mosty na Rýne, Reichswaldu a Remagenu. Autor plasticky poukazuje na neustále sa zvyšujúci stupeň demoralizácie jednotiek nemeckej armády. Poukazuje predovšetkým na dve závažné skutočnosti, a síce absolútny nedostatok zbraní, ako aj poddôstojníckych kádrov. Ako výstižne poznamenal, nielen v tejto fáze sú ľuďmi, ktorí skutočne rozhodujú v boji velitelia rôt a práporov. „*Když mnoho z nich zahyne je divize oslabena i přes to, že je na tom vrchní velení s větší zkušeností zdánlivě dobře.*“ Avšak dokonca ani v roku 1945, keď bola nemecká armáda oslabená, neschopná protiúderu a nemecké letectvo už prakticky neexistovalo, to pre Spojencov nemala byť iba prechádzka ružovou záhradou. Opis bojov na holandskej pôde od Arnhemu po Grebbe, ako aj na pôde nemeckej od Oppenheimu po Emmerich, to jasne dokazuje. Aj v tejto tretej časti sa najčastejšie skloňuje mesto Arnhem, ktoré bolo so svojim diaľničným mostom jedným z najvýznamnejších strategických miest. Arnhemská bitka, ktorá sa tu odohrala na prelome jari a leta 1945, bola presnou kópiou tej prvej, ktorá sa v týchto miestach odohrávala pred niečo viac ako piatimi rokmi. Keďže sa však písal rok 1945 a nie 1940, zúčastnené sily, stroje a zbrane, ktoré sa tu stretli, boli značne väčšie. Rovnako sa líšili aj ciele oboch bitiek. Ciele bitky v poslednom roku vojny, zhodné s tými, ktoré viedli k tzv. druhej bitke o Arnhem (kde si Briti pripomenuli horkú porážku zo septembra 1944 a kde si naopak Nemci pripísali svoju posledné jasné víťazstvo v druhej svetovej vojne na Západe), boli, na rozdiel od šokujúcich úderov na jar 1940, podstatne evidentnejšie. Tretia bitka o tento holandský strategický bod za obdobie kratšie než päť rokov sa však na rozdiel od predchádzajúcich skončila konečne úspechom Spojencov, konkrétne Britov a bola vyvrcholením tretieho rýnskeho ťaženia. Všetky tri ťaženia sa vyznačovali prevratným použitím výsadkových jednotiek v histórii vojnových stretnutí. To je aj spoločný menovateľ všetkých troch častí tejto knižnej novinky, obohatenej fotografickou

prílohou s doposiaľ málo známymi fotografickými snímkami.

A. Maskalík

FREEDMAN, L.: KENNEDY'S WARS, BERLIN, CUBA, LAOS AND VIETNAM. Oxford : Oxford University Press 2002, 528 s.

Symbol a mýtus novej Ameriky, demokrat John Fitzgerald Kennedy, mal len 43 rokov, keď sa stal 35. americkým prezidentom. Avšak veľmi mladý v úrade aj zomrel. Zastreli ho v Dallase 22. novembra 1963, po dvoch rokoch a desiatich mesiacoch prezidentovania. Takmer celý svet bol šokovaný a oplakával jeho násilnú smrť. Pochovali ho na Národnom cintoríne v Arlingtone pri Washingtonu.

Kennedyovci boli pôvodom írski katolíci, farmári, ktorí sa v 40. rokoch 19. storočia vysťahovali do USA. Usadili sa v Bostone. Obaja starí otcovia J. F. Kennedyho, z otcovej strany Patrick J. Kennedy, z matkinej John F. Fitzgerald, boli senátori za štát Massachusetts. Jeho otec Joseph P. Kennedy, ktorý sa vypracoval na dolárového magnáta a miliónára, bol počas veľkej hospodárskej krízy finančným sponzorom a poradcom prezidenta F. D. Roosevelta, za čo bol v roku 1937 odmenený veľvyslaneckým postom vo Veľkej Británii. Syn John však jeho post podstatne predčil, samozrejme, za výdatnej podpory kennedyovských dolárov. John Fitzgerald Kennedy, druhé dieťa Josepha P. Kennedyho a Rosy Fitzgeraldovej Kennedyovej, sa narodil 29. mája 1917 v Brookline, predmestí Bostonu. Jeho ďalšími súrodencami boli Joseph Jr. „Joe“, ktorý zomrel v druhej svetovej vojne, sestry Rosemary, Kathleen, Eunice, Patricia, Jean a senátori Robert F. „Bobby“ a Edward M. „Teddy“. Roberta zavraždili v lete 1968 v Los Angeles počas prezidentskej kampane.

Pre výstup na americký politický Olymp vo voľbách 1960 začal JFK pracovať už po neúspešnej kandidatúre po demokratickej konvencii v roku 1956. A bol úspešný, porazil republikánskeho protikandidáta Richarda Ni-

xona. Za prezidenta bol inaugurovaný 20. januára 1961. Čakalo ho množstvo problémov, vrátane hrozby nukleárnej vojny.

1 000 dní viedol JFK Ameriku s cieľom zaistiť jej dominantný svetový vplyv bez toho, že by zaviedol západný svet do nukleárnej katastrofy. Dnes už americká historiografia o tomto období priniesla stovky kníh. Tie posledné využívajú nové, dlhé obdobie utajované dokumenty. Medzi takéto knihy možno priradiť „*Kennedy's Wars*“ z pera anglického historika Lawrencea Freedmana, ktorú vydal Oxford University Press v roku 2002.

V čom je Freedmanova kniha o Kennedyho vojnách prínosná? V prvom rade v tom, že využíva nové sprístupnené vládne dokumenty, ukazujúce podrobne Kennedyho prístup k vojne a jeho snahu o mier. Mapuje tiež kroky jeho top-poradcov Roberta McNamaru, Deana Ruska a brata Roberta. Freedman sa zamerával na Berlín, Kubu, Laos a Vietnam. Historikovi medzinárodných vzťahov tieto „názvy“ hovoria jasnou rečou – ohniská veľmocenského napätia a konfliktov na začiatku 60. rokov minulého storočia, ktoré mohli prerásť do novej svetovej vojny.

Úvodná kapitola Freedmanových *Kennedy's Wars* je venovaná histórii studenej vojny pred Kennedyom, známej americkej vojenskej doktríne masívnej odvety. V ďalšej, zameranej na americký postoj k berlínskej kríze, konštatuje, že nevyriešeným „európskym“ veľmocenským problémom na začiatku 60. rokov bol stále Západný Berlín. V júni 1961 o ňom rokoval JFK dva dni s Chruščovom vo Viedni. Východonemecké obyvateľstvo unikalo na Západ, komunistický režim Waltera Ulbrichta nelákal, naopak, odpudzoval. Preto bol nevyhnutný radikálny rez. Ten nastal v nočných a skorých ranných hodinách 13. augusta 1961. Okolo západného Berlína natiahli ostnatý drôt. Ľudia v snahe zachrániť poslednú možnosť odísť z komunistickej krajiny skákali z okien domov do rozprestretých plachiet na chodníkoch západného Berlína. O tri dni tieto budovy zbúrali a začali stavať naozajstný múr. Západ bol šokovaný, najprv nereagoval. Na výzvu Willyho Brandta zareagoval Kennedy. Do Berlína poslal viceprezidenta Lyndona Johnsona. JFK prišiel až

keď bol múr postavený. Získal si sympatie obyvateľov Západného Berlína i celej demokratickej Európy. Svoj prejav v blízkosti múru končil zvolaním: „*Ich bin ein Berliner.*“ Toto zvolanie hlásalo, že Američania zo Západného Berlína neodídu. Múr meral 111 km, mal takmer 300 veží a 50 bunkrov. Zatiaľ Západ interpretoval jeho existenciu ako symbol komunistického režimu, ktorý držal svojich obyvateľov vo väzení, Východ tvrdil, že je to protifašistický ochranný val držiaci na uzde potenciálnych západných agresorov.

Najväčším medzinárodným ohniskom napätia medzi superveľmocami od konca druhej svetovej vojny sa Freedman zaoberá v tretej kapitole svojej práce. Bola nim Karibská (kubánska) kríza, ktorá vypukla na začiatku 60. rokov. Režim proamerického diktátora Batistu na Kube zvrhla v roku 1959 skupina revolucionárov okolo Fidela Castra a nastolila v krajine komunistický režim. Už v marci 1960 schválila vláda prezidenta Eisenhowera návrh špionážnej centrály CIA, podľa ktorého mali byť proti Kube použité jednotky kubánskych emigrantov. Tí boli Američanmi vycvičení v Guatemale. Kennedy vedel o tomto projekte, upozorňovali ho na jeho nereálnosť v navrhnutnej podobe, no nepochopiteľne odsúhlasil celý plán, ktorého uskutočnenie 17. apríla 1961 v Zátok svíň skončilo fiaskom. JFK musel prehltnúť medzinárodnú blamáž. Nedošlo k zvrhnutiu Castrovho režimu, naopak, upevnil si pozície a Kennedy ho priam „posotil“ do náručia Moskvy. Ďalší vývoj okolo Kuby nabral v krátkej dobe bipolárny rozmer, pričom hlavným aktérom a hazardérom bol sovietsky predseda vlády Nikita S. Chruščov. Sovietsky zväz, využívajúc príležitosť dostať sa vojensky k americkým brehom a zmeniť tak podstatne rovnováhu síl vo svoj prospech, začal na Kube tajne montovať odpalovacie rampy pre rakety stredného doletu. Americké letecké snímky špionážneho lietadla U2 v októbri 1962 však tento krok odhalili. Keď poradca pre otázky národnej bezpečnosti McGeorge Bundy 16. októbra Kennedyho informoval o preskúmaní záberov analytikmi CIA, prezident práve raňajkoval. Bol šokovaný? Podľa Bundyho nie.

Kennedy sa mohol rozhodnúť medzi tromi možnosťami – neurobí nič, vojenský útok alebo blokáda. Nakoniec zvolil námornú blokádu „ostrova slobody“ a vyzval Nikitu S. Chruščov, aby nariadil návrat sovietskych lodí s nákladom raketových zbraní späť do ZSSR. JFK v televíznom prejave vyzval Američanov, aby nepodľahli panike a informoval o krokoch vlády. Vyhlásil čiastočnú mobilizáciu ozbrojených síl a dôslednú blokádu-karanténu. V ten deň dostalo velenie strategického letectva pokyn na bojovú pohotovosť. Vidiac pevný americký postoj o 13 dní Chruščov kapituloval, nariadil návrat 25 sovietskych lodí s raketami, vrátane demontáže odpaľovacích rámp. Samozrejme, inštalácia rakiet bola dobrodružná provokácia a Chruščov sa chcel „zviditeľniť“. Chcel vytĺcť politický kapitál, ukázať pred svetom silu Moskvy. Z udalosti však vyšiel ako záchranca slobodného sveta John F. Kennedy a to bol moment jeho najcennejšieho triumfu. Pre Chruščova to bola podobná blamáž ako pre Kennedyho Zátoka sviň.

Ďalšou vážnou krízou, ktorú Freedman analyzuje vo svojej knihe a ktorú Kennedy viac-menej zdedil po predchodcoch, bol nekontrolovaný vývoj v krajinách juhovýchodnej Ázie. Najprv išlo o Laos, potom o Vietnam. Občiansku vojnu v Laose vnímal americký establishment ako snahu o rozšírenie komunistického vplyvu v oblasti. Keďže Kennedy nepredpokladal skoré vyriešenie problému, priklonil sa k realistickému postoj, resp. k mierovému vyriešeniu sporu. V apríli – máji 1961 síce USA uskutočnili verejné prípravy na vojenskú intervenciu, avšak z iniciatívy JFK a jeho poradcov, sa kríza mala riešiť diplomatickou cestou. V júli 1962 došlo k podpísaniu dohôd v Ženeve, výsledkom ktorých bola neutralita Laosu. Iný problém predstavoval susedný Južný Vietnam. Keď tamojší diktátor Diem prestal vyhovovať americkým záujmom, došlo podľa osvedčeného latinskoamerického scenára za pomoci americkej administratívy a amerických zbraní k vojenskému prevratu. Ani tu sa veci nevyvíjali pozitívne, naopak, hrozil lokálny vojnový konflikt a rozšírenie komunistického vplyvu, navyše, keď americké

zbrane pre Južný Vietnam získali komunisti zo severu. Prezident Kennedy odsúhlasil plán porážky vietnamských komunistov do 18 mesiacov, avšak s pribúdajúcimi rokmi americká vojenská prítomnosť nadobúdala priam obudné rozmery. Vďaka aktívnej diplomacii sa Laos vyriešil v Ženeve, stal sa neutrálny, no vo Vietname bola situácia vážnejšia. V čase Kennedyho príchodu do Bieleho domu bolo vo Vietname 2 000 amerických vojakov. Na podnet svojich poradcov vyslal do krajiny ďalších 12 000. Po jeho smrti pokračoval v dobrodružstve prezident Lyndon B. Johnson a na konci 60. tich rokov tam bolo už pol milióna Američanov. Amerika sa vietnamského syndrómu nezbavila dodnes.

K hodnoteniu jednotlivých udalostí, Berlína, Kuby, Laosu a Vietnamu, pristupuje vo svojej knihe Freedman veľmi citlivo, najmä pri Vietname vidieť opatrnosť. Inak uvedené, nesrší z neho bezbrehý amerikanizmus. Tento postoj je výsledkom jednak „zrelosti“ autora a jednak použitých nových dokumentov.

Z primárnych zdrojov čerpal Freedman zo známych FRUS, ďalej z kolekcie dokumentov v National Archives and Records v College Park, fond *Public Papers of the Presidents of the United States, John F. Kennedy* a z mikrofilmov v National Security Archive, fondy *Berlin Crisis 1958 – 1962, Cuban Missile Crisis, US Nuclear History 1955 – 1968* a *JFK-National Security:USSR and Eastern Europe 1961 – 1963*. Autor navyše využil edíciu dokumentov *Pentagon Papers: History of the United States Decision Making on Vietnam*, ďalej známe *Kennedy Papers: Inside the White House During the Cuban Missile Crisis*, záznamy Senátu a Snemovne reprezentantov. Nepochybne hodnotné boli pre Freedmana informácie, ktoré získal z dokumentov zozbieraných v rámci projektu Cold War History International Project na Woodrow Wilson Center vo Washingtone DC. Sekundárne zdroje Freedmana sú takisto veľmi rozsiahle. Siahol po viac ako 330 vedeckých a memoárových publikáciách a štúdiách amerických i ruských autorov. Aj toto dokumentuje fakt, že jeho kniha „*Kennedy's Wars*“ nie je jednostranným americkým pohľadom na začiatok 60. rokov. Snáď aj pre

túto príčinu by si zaslúžila preklad do slovenčiny, aby tak bola k dispozícii širšiemu okruhu čitateľov.

S. Michálek

SUCHÝ, P.: *REAGAN A ŘÍŠE ZLA, VÝVOJ AMERICKÉ ZAHRAŇNÍ POLITIKY A VZTAHŮ MEZI SUPERVELMOCAMI V LETECH 1981 – 1989*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, 283 s.

Fenomén 20. storočia – studená vojna – býva najčastejšie v literatúre chronologicky vymedzená rokmi 1945 – 1990. Nájdu sa však autori, ktorí jej začiatok posúvajú do roku 1917. A možno s nimi súhlasiť, keď označíme fakt zrodu komunistickej veľmoci na mape sveta ako „predpokladu“ tohto fenoménu moderných svetových dejín. Ak však použijeme pre stanovenie vzniku studenej vojny iný uhol pohľadu, t. j. bipolárny veľmocenský svet ZSSR – USA, pokojne akceptujeme rok 1945. Je zaujímavé, že časové vymedzenie zániku studenej vojny už takúto rozpoltenosť neponúka. Tu sú autori jednotní – tým medzníkom je rozpad Sovietskeho zväzu.

Studená vojna, či už jej vznik stotožníme s rokom 1917 alebo s rokom 1945, mala počas svojej existencie konkrétne podoby, fázy a intenzitu. A ak aj všeobecne nebola plánovaná, môžeme konštatovať, že bola nevyhnutná. Jej motorom neboli len vonkajšie, resp. medzinárodné ambície, problémy, vzťahy a udalosti, ale mnohokrát aj domáci vnútorný vývoj. A nepremietala sa len v otázkach vojenských či politicko-ideologických, ale aj v hospodársko-obchodných a kultúrno-morálnych.

Ak chce dnes na Slovensku študent histórie, politológie alebo medzinárodných vzťahov, prípadne adept diplomatickej služby alebo aj bežný čitateľ, siahnuť po dostupnej hodnotnej literatúre, ktorá sa venuje histórii studenej vojny, musí absolvovať náročné pátranie, aby sa dopracoval k úspešnému výsledku. Podstatne optimistickejšiu realitu ponúka v našom geografickom priestore český knižný trh, kto-

rý nielenže „chrlí“ preklady svetových autorov, ale produkuje aj pôvodnú domácu tvorbu. K takýmto možno priradiť napr. knihu *Reagan a říše zla* z pera Petra Suchého, českého politológa, pôsobiaceho pedagogicky na Masarykovej univerzite v Brne. Knihu vydalo v roku 2004 brnianske Centrum pro studium demokracie a kultury.

Samotný názov knihy *Reagan a říše zla* je doplnený podnadpisom *vývoj americké zahraniční politiky a vztahů mezi supervelmocemi v letech 1981 – 1989*. Už prvý kontakt s knihou tak napovedá, že autorom zvolený uhol pohľadu sleduje a hodnotí záverečné obdobie studenej vojny z jednej strany. Tento fakt potvrdzuje najmä to, že Suchý sa opiera takmer výlučne (99 %) o americké prameňové a sekundárne zdroje. Túto poznámku netreba chápať ako kritiku knihy, skôr mám tým na mysli to, že autor použitím prameňov z jedného zdroja sleduje stanovený cieľ – predložiť „komplexnú analýzu prvkov, ktoré Reaganova administratíva považovala v rámci zahraničnej politiky pre svoj prístup k Sovietskemu zväzu za kľúčové“, resp. „dôkladnejšiu analýzu americkej zahraničnej politiky v období osemdesiatich rokov.“ Ide o veľmi ambiciózne postavený cieľ a nie som si istý, či ho možno dosiahnuť bez dlhoročného štúdia v amerických archívoch, ak nechceme vytvoriť len knihu z predošlých kníh. Za primárne prameňové Suchý vo svojej práci využil aktuálne dobové *Direktívy pre národnú bezpečnosť* (NSDD – National Security Decision Directives), ktoré vydávala Rada národnej bezpečnosti (National Security Council), hlavný architekt americkej zahraničnej politiky, a ktoré boli odtajnené na začiatku 90. rokov minulého storočia, ako aj verejné prejavy prezidenta Ronalda Reagana. Čo sa týka použitej literatúry, tak v jej zozname autor Suchý uvádza takmer 60 titulov (memoáre i odborné, resp. vedecké práce) a okolo 40 štúdií, publikovaných väčšinou v časopisoch *Commentary* a *Foreign Affairs*. Pri sledovaní poznámok pod textom však vidieť, že Suchý sa opiera najmä o knihu Raymonda Garthoffa *The Great Transition: American-Soviet Relations and the End of the Cold War*, vydanú vo Washingtone, DC, v roku 1994.

Suchého *Reagan a říše zla* sa nedá prečítať „na dúšok“ či za jednu noc. Naopak, číta sa ťažko, treba sa neustále vracat' k predošlým stranám a pripomínať si, o čo vlastne ide. Inak unikajú súvislosti. Kniha je totiž „presiaknutá“ množstvom faktov, odbornej vojenskej terminológie, čo si čitateľ nemá šancu na prvýkrát zapamätať. V skutočnosti, ak má byť v jednej práci zachytený taký široký komplex otázok, nemôžeme od nej očakávať, že bude ľahkým, resp. rekreačným čítaním.

Samotnému Reaganovmu „double“ vo funkcii amerického prezidenta (január 1981 – január 1989) predchádzal jeho guvernérsky post štátu Kalifornia. Tento republikán, pôvodnou profesiou herec kladných postáv amerických westernových filmov, dôrazne presadzoval počas celých osem rokov ucelenú zahraničnopolitickú koncepciu, sledujúcu jeden prioritný záujem – USA musia z vojenského i ekonomického aspektu dosahovať stabilne miesto veľmoci č. 1 a z tejto pozície diktovať svetový vývoj. Na tomto mieste platí poznámka, že Ronald Reagan sa ako americký prezident zhostil tejto úlohy úspešne, ako to potvrdzuje aj Suchého kniha.

Úvodná kapitola práce Petra Suchého je venovaná koncepciám americkej zahraničnej politiky voči ZSSR v 70. rokoch minulého storočia. Mapuje tu kroky administratív Richarda Nixona, Geralda Forda a Jamesa Cartera, ktoré v skutočnosti umožnili expanziu a posilnenie sovietskych pozícií v celosvetovom medzinárodnom systéme. Práve toto predošlé desaťročie podstatne ovplyvnilo zrod a presadzovanie fenoménu známeho pod menom „reaganizmus“.

Ďalšie kapitoly sú venované koncepciám prvého funkčného prezidentského obdobia R. Reagana vo vzťahu k ZSSR. Jasne tu vidíme zásadnú zmenu v amerických postojoch. Dôraz, trpezlivosť, neústupnosť. A to v oblasti bezpečnostnej politiky, ako aj na odzbrojovacích rokovaníach. Navyše, autor správne zachytáva ekonomickú dimenziu amerického prístupu k ZSSR a nezabúda ani na fenomén Reaganovej rétoriky.

Druhá časť knihy P. Suchého je venovaná americko-sovietskym rokovaniam a vývoju vzťahu medzi supervelmocami v rokoch 1985

– 1989. Potvrdzuje sa v nej skutočnosť, že Reagan a jeho administratíva sa naďalej usilovali o dosiahnutie skôr formulovaných cieľov. Suchý tu dospel k záveru, že kontinuita týchto pozícií (a dôrazu, trpezlivosti a neústupnosti) zapríčinili vo významnej miere zmeny sovietskej politiky vo svetovom systéme. Nebol to teda Gorbačov s glasnosťou a perestrojkou, ale v prvom rade Reagan, ktorého politika bola hlavným dôvodom konca studenej vojny. Suchého práca ďalej analyzuje jednotlivé summity Reagan – Gorbačov (počnúc Ženevou v novembri 1985, cez Reykjavík, Washington, až po Moskvu v júni 1988), ako aj americko-sovietske odzbrojovacie rokovania a prípravné stretnutia ministrov zahraničných vecí oboch krajín. Poukazuje aj na zvláštny „európsky“ moment, t.j. na supervelmocami plné „vytesnenie“ západoeurópskych mocností i sovietskych satelitov z rokovaní o odstránení nukleárnych zbraní z európskeho kontinentu.

Rozsiahly priestor venuje Petr Suchý Reaganovej koncepcii, resp. plánu strategicej obrany (SDI – Strategic Defense Initiative), t. j. vytvoreniu účinnej obrany s použitím sofistikovaných vesmírnych zariadení. Reagan jednoducho trval na filozofii, že USA musia disponovať protiraketovým štítom, akosi poistkou aj potom, keď supervelmoci v budúcnosti dospejú k nulovému variantu zbraní hromadného ničenia. Tvrdil, že dáva prednosť vzájomnému zaisteniu bezpečnosti pred vzájomným zaistením zničenia.

V marci 1983 nazval Ronald Reagan Sovietsky zväz ríšou zla. Na moskovskom summite s Michailom Gorbačovom v júni 1988 konštatoval, že keď označil ZSSR za ríšou zla, hovoril o inej dobe. Aj toto dokazuje zmeny, ktoré nastali v bipolárnom svete.

V Reaganovej zahraničnej politike, resp. v jeho vzťahu k ZSSR, v období, inak nazývanom aj nová studená vojna, vidíme ďalší významný rozmer. Bola americkým spôsobom ako znova podrobiť atlantickej disciplíne západnú Európu, ktorá détente z predošlého desaťročia využila k nastúpeniu vlastnej cesty. Mám na mysli cestu „oteplenia“ vzťahov s európskymi satelitmi ZSSR i so Sovietskym zväzom samotným, čo pod-

nietilo východnú veľmoc k expanzii v treťom svete. Tvrdý postoj Washingtonu bol jediným účinným postojom, ako tento vývoj dostať pod kontrolu.

Záverečná kapitola Suchého knihy je venovaná zhodnoteniu významu a vplyvu Reaganovej zahraničnej politiky voči ZSSR na premenu charakteru sovietskych krokov v medzinárodnom systéme. Tu autor konštatuje, že najvýznamnejším prvkom Reaganovej stratégie bolo posilňovanie amerického vojenského potenciálu ako prostriedku, ktorý napomáhal udržaniu strategickú rovnováhu. To v prvom rade ovplyvnilo ochotu Sovietov participovať na odzbrojovacích rokovaníach. Strategická obranná iniciatíva, ohlásená v marci 1983 a kontinuálne presadzovaná v Reaganovom druhom funkčnom období, plnila aj funkciu politického a ekonomického faktora. Navyše, túto bezpečnostnú i hospodársku politiku dopĺňal ďalší okruh – t. j. tlak na ZSSR, aby v krajine dodržiaval základné ľudské práva. Razantná Reaganova politika voči ZSSR na začiatku 80. rokov síce viedla k vystupňovaniu americko-sovietskej konfrontácie, no spôsobila i to, že tento postup, označovaný termínom „mier cez silu“ mal na rýchlo sa striedajúcich sa sovietskych vodcov politický i psychologický efekt. Preto bola sovietska politika voči USA v tom čase niekoľko krokov pozadu, čo zvyhodňovalo americkú administratívu a jej pozície a čo sa plne prejavilo v druhom Reaganovom prezidentskom období. USA hrali opäť rolu aktéra, schopného významne ovplyvňovať medzinárodné dianie. To uľahčilo ich pozíciu po skončení studenej vojny, keď sa stali jedinou superveľmocou v unipolárnom svete.

Reaganova koncepcia koherentnej razantnej zahraničnej politiky voči ZSSR sa tvorila v rokoch 1982 – 1984. Preto je škoda, že autor knihy Petr Suchý nesiahol po memoároch jedného z jej autorov, Jacka F. Matlocka, Jr., ktoré vyšli pod názvom *Autopsy on an Empire* v roku 1995 (836 strán). Jack Matlock

pracoval v službách americkej zahraničnej politiky 35 rokov. V rokoch 1983 – 1986 bol členom Rady národnej bezpečnosti a ako zvláštny asistent prezidenta zodpovedal za koordináciu americkej zahraničnej politiky voči ZSSR, pripravoval kľúčové podklady na americko-sovietske rokovania, stál po boku R. Reagana na summitoch s Gorbačovom a formuloval väčšinu Reaganovej korešpondencie so sovietskymi lídrami. Ako jeden z najlepších amerických soviétológov bol v roku 1987 vymenovaný za veľvyslancu v Moskve. Na tomto poste zostal do roku 1991. Práve jeho spomínaná kniha spomienok je vynikajúcou analýzou americkej zahraničnej politiky za Reagana voči ZSSR.

Knihu Petra Suchého *Reagan a ríše zla* treba na našom knižnom trhu len a len privítať. V skutočnosti je prvou podrobnou prácou o americkej zahraničnej politike voči ZSSR v konečnej fáze studenej vojny, ktorá vzišla z pera českého autora. Aj keď treba zopakovať, že kniha jeho postavená výlučne na americkej literatúre a publikovaných dokumentoch, ťažko jej vyčítať iné vážne nedostatky, snáď len niektoré „technické“ chyby, napr. absenciu menného registra, zoznamu použitých skratiek, nevyužitie v rozsiahlejšej miere tabuľkovej prílohy a odľahčiť tak text „presolený“ faktmi, údajmi, počtami o zbraňových systémoch oboch superveľmocí. Každý, kto prečíta knihu *Reagan a ríše zla*, získa nepochybne novú sumu vedomostí o nedávnej veľmocenskej hre. Podľa môjho názoru je určená skôr úzkemu okruhu vojenských historikov, zbrojných expertov a technikov. Ak však po nej siahne bežný čitateľ a dokáže „odložiť“ bokom väčšinu terminológie zbrojársko-vojenského komplexu, nepochybne si vytvorí politický obraz bipolárneho sveta, americkej zahraničnej politiky a americko-sovietskych vzťahov v poslednom období studenej vojny.

S. Michálek

Vojenská história

AUTORI ČÍSLA

PhDr. Jiří **JUROK**, CSc., Muzeum Novojičínka, ulice 28. října 12, 741 11 Nový Jičín, Česká republika

PhDr. Igor **BAKA**, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

PhDr. Peter **SZÁRAZ**, CSc., Štefánika 12, 942 01 Šurany

pplk. PhDr. Peter **ŠUMICHRAS**T, PhD., Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Mgr. Peter **CHORVÁT**, Považanova 2, 841 01 Bratislava

Dr. Peter **TURZA**, Záborského 6/18, 036 01 Martin

doc. PhDr. Oldřich **VANĚK**, CSc., Vrbická 1894/18, 031 01 Liptovský Mikuláš.

UPOZORNENIE REDAKCIE

Odovzdávanie rukopisov

Príspevky do Vojenskej histórie odovzdávajúte, resp. posielajte zásadne na disketách v textových editoroch Word 6.0, Word 97, v iných len na základe dohovoru. Poznámky je potrebné uvádzať až za text štúdie, nie pod čiarou. K diskete je potrebné priložiť jeden tlačенý exemplár príspevku. K štúdiu je potrebné pripojiť resumé v rozsahu cca jednej strany a osobné údaje o autorovi: rodné číslo, adresu, číslo účtu, telefonický kontakt, e-mailovú adresu.

Rozsah príspevkov

Rozsah štúdií, vrátane poznámkového aparátu, by nemal presiahnuť 40 strán. Recenzie môžu byť v rozsahu do 15 strán, anotácie maximálne do 3 strán. Počet strán sa počíta podľa počtu znakov (1 800 znakov na stranu).

Poznámkový aparát a citovanie

Vzhľadom na platnosť STN ISO 690, ktorá obsahuje aj Národnú prílohu, je potrebné pri citáciách rešpektovať aspoň jej základné zásady. Pre uľahčenie citovania uvádzame niektoré vzory:

¹VÁROŠ, M.: Posledný let generála Štefánika. Bratislava : International, 1994, s. 56.

²PEJSKAR, J., ed.: Poslední pocta : Památník na zemřelé československé exulanty v letech 1948 – 1981. B. m. : Konfrontace, 1986, sv. 2., s. 118-121.

(v prameni neuvedené miesto vydania: bez miesta; podobne aj pri neuvedenom vydavateľstve: b. v., roku: b. r.)

³ŠPIRKO, D. – LUPTÁK, M.: Obrana bratislavského predmostia vo francúzsko-rakúskej vojne roku 1809. In: Vojenská história, roč. 6, 2002, č. 1, s. 9-10.

⁴DEIGHTON, L.: Blitzkrieg : Od Hitlerova nástupu po pád Dunkerque. Prel. Z. Kárník. Praha : Argo, 1994, s. 85.

⁵PEJSKAR, ref 2, s. 97.

– v prípade, že v jednej poznámke sú uvedené dva pramene toho istého autora, v ďalších poznámkach uvádzame aj prvé slová názvu prameňa: PEJSKAR, Poslední, ref 2, s. 93.

– autor nemusí uvádzať mená všetkých pôvodcov citovaného diela (druhého, tretieho) alebo ak má citované dielo viacerých ako troch pôvodcov uvádzame: ŠPIRKO, D. a i. (a iní) alebo ŠPIRKO, D. et al. (et alii)

– v prípade viacerých miest vydania, alebo názvov vydavateľstiev píšeme bodkočiarku alebo čiarku: Praha; Bratislava : Argo; Concordia, 1999

– údaje v bibliografickom popise citovaného prameňa sa uvádzajú v jazyku prameňa až po údaj o rozsahu – skratkou pre označovanie strán alebo strany je s., ročníky časopisov a čísla zborníkov sa uvádzajú arabskými číslicami. Pokiaľ sú dokumenty v edíciách číslované, je potrebné uvádzať okrem strán aj číslo.

– pri odkaze na archívny prameň uvádzať skratky: f. (nie fond)

šk. (ako škatuľa, nie krabica)

č. j. (s medzerou)

VÚA – VHA Praha, f.; pozri tiež PEJS, O.: ...

Tamže, s. 8. (nie tamtiež)

Čísla poznámok v texte uvádzať indexovo: ⁴ nie: ⁴⁾ ^{4/}

Adresa redakcie: Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava.

☎ 02/48 207713

E-mail: stanovam@mod.gov.sk

Redakčná rada si vyhradzuje právo na základe vyžiadaných odborných posudkov rozhodnúť o uverejnení, prípadne vrátení príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú.

OBSAH

Štúdie

JUROK, Jiří: Čeští husitští a katolíčtí kondotiéri z Moravy na Slovensku v 15. storočí (období husitských výbojů).....	3
BAKA, Igor: Slovensko vo vojne proti Poľsku v roku 1939	26
SZÁRAZ, Peter: Bezpečnostná politika Španielska v prvých rokoch druhej svetovej vojny (1939 –1943).....	47
ŠUMICHRASŤ, Peter: Letovy Š-328 v slovenských Vzdušných zbraňach 1939 – 1944	65

Personálie

CHORVÁT, Peter: Generál Branislav Manica (1894 –1980).....	82
--	----

Dokumenty a materiály

TURZA, Peter: Obrnený transportér OT-62.....	99
VANĚK, Oldřich: Orgány riadenia spravodajských, partizánskych a špeciálnych výsadekových skupín na území bývalého Československa.....	105

Recenzie

TSOURAS, P.G.: Německé tanky na východní frontě. Generál Erhard Raus a jeho tankové divize v Rusku 1941 – 1945. (A. Maskalík)	130
---	-----

Bibliografia	133
---------------------------	-----

Anotácie, glosy	160
------------------------------	-----

INHALT

Studien

JUROK, Jiří: Tschechische Hussiten und katholische Kondotieren aus Mähren in der Slowakei in 15. Jahrhundert (im hussitischen Zeitraum)	3
BAKA, Igor: Slowakei im Krieg gegen Polen im Jahre 1939	26
SZÁRAZ, Peter: Sicherheitspolitik Spaniens in den ersten Jahren des Zweiten Weltkrieges (1939 – 1943)	47
ŠUMICHRASŤ, Peter: Die Letov Š-328 in dem Arsenal der slowakischen Luftkräfte 1939 – 1944	65

Personalien

CHORVÁT, P.: General Branislav Manica (1894 – 1980)	82
---	----

Dokumente und Materialien

TURZA, Peter: Panzertransporter OT-62	99
VANĚK, Oldřich: Die Führungsorgane der Einheiten des Nachrichtendienstes, Partisanen- und speziellen Landungstruppen auf dem Gebiet der ehemaligen Tschechoslowakei	105

Rezensionen	130
-------------------	-----

Bibliographie	133
---------------------	-----

Anotationen, Glossen	160
----------------------------	-----

CONTENTS

Studies

JUROK, Jiří: Czech Hussite and Catholic Condottieres from Moravia in Slovakia in 15th Centuries	3
BAKA, Igor: Slovakia in War against Poland in 1939.....	26
SZÁRAZ, Peter: Security Policy of Spain in First Years of World War II (1939 –1943).....	47
ŠUMICHRAST, Peter: Aircraft Letov Š-328 within Slovak Air Weapons 1939 – 1944.....	65

Personalities

CHORVÁT, Peter: General Branislav Manica (1894 – 1980).....	82
---	----

Documents und materials

TURZA, Peter: The Armoured Carrier OT-62	99
VANĚK, Oldřich: VANĚK, O.: Bodies to Control Intelligence, Reconnaissance-Diversionary, Organiser's Counter-intelligence and Further Parachute Groups in the Territory of the Former Czecho-Slovakia	105

Reviews	130
----------------------	-----

Bibliography	133
---------------------------	-----

Annotations, Glossaries	160
--------------------------------------	-----



VOJENSKÁ HISTÓRIA 3/2005

Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo
Vydáva Ministerstvo obrany SR – Vojenský historický ústav

Na obálke: na fotografii najstaršie sochárske stvárnenie
venované pamiatke padlých príslušníkov 1. ČSAZ na Dukle

Redaktorka Mgr. Mária Stanová
Grafická úprava Alena Madajová

Redakčná rada: doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc. (predseda),
členovia: PhDr. Michal Barnovský, DrSc., PhDr. Valerián Bystrický, DrSc.,
PhDr. František Cséfalvay, CSc., PhDr. Viliam Čičaj, CSc.,
PhDr. Vojtech Dangel, CSc. (podpredseda),
PhDr. Ivan Gosiorovský, PhDr. Marián Hronský, DrSc.,
PhDr. Vladimír Segeš, PhD., PhDr. Jan Štaigl, CSc., Dr. Peter Turza,
doc. PhDr. Pavol Valachovič, CSc., doc. PhDr. Oldřich Vaněk, CSc.

Schválené do tlače dňa: 17. októbra 2005

Registračné číslo 1713/97

Rozširuje Vojenský historický ústav, Krajná 27, 821 04 Bratislava

Nepredajné

ISSN 1335-3314

Tlač: OPZ HS MO SR, Kutuzovova 8, Bratislava